

z dnia 11 kwietnia 2017 r.

w sprawie ogłoszenia konsultacji projektu uchwały dotyczącej przyjęcia dokumentu pn. „Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2017-2025” opracowanego w ramach projektu partnerskiego “J-ednolita S-strategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST”.

Na podstawie art. 30 ust.1 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.) w wykonaniu zapisów art. 5 ust. 2 pkt 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz.1817 z późn. zm.).

ZARZĄDZAM, CO NASTĘPUJE:

§ 1. 1. Ogłosić konsultacje projektu uchwały dotyczącej przyjęcia dokumentu pn. „Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2017-2025” opracowanego w ramach projektu partnerskiego “J-ednolita S-strategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST”.

2. Konsultacje przeprowadza się z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tj. Dz.U. z 2016 r. poz.1817 z późn. zm.).

3. Termin zgłaszania opinii wyznacza się do siedmiu dni od dnia ogłoszenia niniejszego Zarządzenia.

4. W wyznaczonym terminie opinie muszą zostać dostarczone do siedziby Urzędu Gminy Ornontowice.

5. Składane opinie muszą być podpisane przez osoby upoważnione do reprezentowania podmiotu zgłaszającego opinię.

6. Koperty zawierające opinię należy zaadresować z dopiskiem "Dotyczy konsultacji projektu uchwały dotyczącej przyjęcia dokumentu pn. „Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2017-2025” opracowanego w ramach projektu partnerskiego “J-ednolita S-strategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST”.

7. Do udzielenia wyjaśnień w przedmiocie konsultacji wyznaczam Naczelnika Wydziału Rozwoju i Inwestycji Urzędu Gminy Ornontowice.

§ 2. Konsultacje zostają ogłoszone za pomocą strony internetowej Gminy: www.ornontowice.pl, Biuletynu Informacji Publicznej Gminy: www.bip.ornontowice.pl oraz na tablicy ogłoszeń w budynku Urzędu Gminy.

§ 3. Nadzór nad wykonaniem zarządzenia pełni Naczelnik Wydziału Rozwoju i Inwestycji Urzędu Gminy Ornontowice.

§ 4. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Wójt Gminy Ornontowice

Kazimierz Adamczyk

Naczelnik
Wydziału Rozwoju i Inwestycji
Beata Drobny

RADCA PRAWNY
mgr Stanisław Cichosz

Projekt

z dnia 11 kwietnia 2017 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY ORNONTOWICE**

z dnia 2017 r.

w sprawie przyjęcia dokumentu pn. „Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2017-2025” opracowanego w ramach projektu partnerskiego “J-ednolita S-trategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST”.

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.) po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz.1817 z późn.zm.).

**Rada Gminy
Uchwała:**

§ 1. Przyjmuje się dokument pn. „Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2017-2025” opracowany w ramach projektu partnerskiego “J-ednolita S-trategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST” w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Ornontowice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Tadeusz Zientek

Naczelnik
Wydziału Rozwoju i Inwestycji
Beata Drobny

RADCA PRAWNY

mgr Stanisław Cihecki

Uzasadnienie

W związku z podpisaniem przez Gminę Ornontowice Umowy Partnerstwa w sprawie współdziałania przy realizacji projektu pod nazwą: „J-ednolita S-trategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST” w ramach programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego”, Gmina zobowiązana została do przyjęcia dokumentu pn. „Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2017-2025” wcześniej skonsultowanego na terenie Gminy Ornontowice na podstawie art. 30 ust.1 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.) w wykonaniu zapisów art. 5 ust. 2 pkt 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz.1817 z późn. zm.).

Wartość całego projektu: 1 705 163,30 zł

Dofinansowanie z Europejskiego Obszaru Gospodarczego: 1 449 388,18 zł

Środki własne Gmin i Powiatu Mikołowskiego: 255 775,12 zł

Środki własne Gminy Ornontowice: 42 629,17 zł

Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2017-2025

1.	Wprowadzenie	4
2.	Metodologia i harmonogram prac nad Strategią	5
3.	Powiązanie Strategii z dokumentami wyższego szczebla	7
4.	Delimitacja obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego	15
5.	Syntetyczna diagnoza obszaru funkcjonalnego	29
5.1.	Przestrzeń i środowisko	29
5.1.1.	Lokalizacja powiatu	29
5.1.2.	Struktura użytkowania gruntów	30
5.1.3.	Zasoby naturalne	31
5.1.4.	Ochrona środowiska	33
5.1.5.	Zagospodarowanie przestrzenne	37
5.1.6.	Obszary zdegradowane	42
5.1.7.	Identyfikacja obszarów problemowych w zakresie przestrzeni i środowiska	45
5.2.	Sfera społeczna	47
5.2.1.	Demografia	47
5.2.2.	Rynek pracy	48
5.2.3.	Oświata	51
5.2.4.	Opieka zdrowotna	53
5.2.5.	Pomoc społeczna	55
5.2.6.	Uczestnictwo w kulturze	58
5.2.7.	Bezpieczeństwo	60
5.2.8.	Organizacje pozarządowe	61
5.2.9.	Identyfikacja obszarów problemowych	61
5.3.	Sfera gospodarcza	66
5.3.1.	Główni pracodawcy	66
5.3.2.	Zatrudnienie	67
5.3.3.	Kondycja i liczba podmiotów gospodarczych	67
5.3.4.	Struktura branż gospodarczych	70
5.3.5.	Rolnictwo	73
5.3.6.	Identyfikacja obszarów problemowych	78
5.4.	Infrastruktura techniczna	78
5.4.1.	Komunikacja i transport	79
5.4.2.	Energetyka	83
5.4.3.	Informatyzacja	85

5.4.4.	Odpady komunalne	86
5.4.5.	Gospodarka wodno-ściekowa	87
5.4.6.	Identyfikacja obszarów problemowych (wskazanie i opis problemów).....	88
5.5.	Infrastruktura społeczna	90
5.5.1.	Edukacja.....	90
5.5.2.	Turystyka	91
5.5.3.	Ochrona zdrowia	92
5.5.4.	Sport i rekreacja	94
5.5.5.	Opieka społeczna.....	95
5.5.6.	Identyfikacja obszarów problemowych (wskazanie i opis problemów).....	96
5.6.	Zarządzanie.....	96
5.6.1.	Możliwości budżetowe jednostek samorządu terytorialnego	97
5.6.2.	Planowanie strategiczne.....	103
5.6.3.	Kapitał społeczny	107
5.6.4.	Dostęp i jakość usług publicznych	108
5.6.5.	Zarządzanie kadrami.....	109
5.6.6.	Identyfikacja obszarów problemowych.....	111
6.	Analiza SWOT	113
6.1.	Czynniki analizy SWOT/TOWS	113
6.2.	Wyniki analizy SWOT/TOWS	115
7.	Plan operacyjny	118
7.1.	Wizja i misja rozwoju obszaru funkcjonalnego	118
7.2.	Polityki rozwoju obszaru funkcjonalnego.....	119
7.3.	Cele strategiczne i operacyjne wraz z kierunkami działań	121
8.	Wieloletni plan przedsięwzięć.....	127
9.	Główne źródła finansowania Strategii.....	134
10.	Upowszechnienie Strategii	135
11.	System zarządzania Strategią	137
12.	Monitoring i ewaluacja Strategii	140
13.	Spis tabel	143
14.	Spis rysunków	144

1. Wprowadzenie

Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lat 2017-2025 jest głównym rezultatem projektu pn. „J- ednolita S-strategia T-erytorialna = spójny obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy JST”, realizowanego w ramach programu „Rozwój miast poprzez wzmocnienie kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, dialog społeczny oraz współpracę z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego” finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego EOG 2009-2014.

Strategia obejmuje swoim zasięgiem obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego (OF PM), w którego skład wchodzi 5 gmin: Mikołów, Orzesze, Ornontowice, Łaziska Górne, Wiry oraz powiat mikołowski. Podczas wieloletniej współpracy samorządów zostało zauważone, że charakteryzują się one podobnymi problemami i barierami rozwojowymi, jednocześnie często problemy te wykraczają poza granice jednej gminy. Dlatego też podjęto decyzję o określeniu obszarów wymagających interwencji oraz stworzenia planów operacyjnych dla całego obszaru funkcjonalnego, aby uspołnić działania i zachować ich komplementarność. W tym celu w kwietniu 2015 roku podpisano umowę partnerską między wszystkimi samorządami powiatu mikołowskiego, która była początkiem realizacji wspólnego projektu dotyczącego powstania dokumentów strategicznych dla obszaru funkcjonalnego w ramach określonych obszarów interwencji.

Celem Strategii jest określenie wspólnych możliwych do realizacji projektów w ramach wybranych obszarów tematycznych, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy poszczególnymi JST. Strategia mimo swojego zintegrowanego charakteru uwzględnia lokalne uwarunkowania każdej z gmin oraz ich unikatowy charakter. Strategia skupia się na wspólnych działaniach możliwych do realizacji łącznie przez partnerów. W założeniach Strategia ma niwelować zidentyfikowane problemy dla obszaru, ale także skupia się na wspólnych przewagach konkurencyjnych.

Strategia jest dokumentem horyzontalnym i uwzględnia założenia wynikające ze strategii poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego oraz wypracowanych w ramach projektu strategii branżowych tj.:

1. Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej (w tym rewitalizacji obszarów zdegradowanych i działania na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych służących wzmocnieniu lokalnych więzi społecznych).
2. Podstrategia informatyzacji obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego.
3. Podstrategia przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.
4. Podstrategia rozwiązywania problemów demograficznych (dostosowanie oferty miast do cyklu życia człowieka; projekty na rzecz dzieci i młodzieży, osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym; rozwój usług z zakresu edukacji, opieki zdrowotnej; kultury i rekreacji).
5. Podstrategia ds. lokalnego rynku pracy, wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników.
6. Podstrategia – Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów.
7. Podstrategia – Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych.
8. Podstrategia – Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej.
9. Podstrategia – promocja obszaru funkcjonalnego.

2. Metodologia i harmonogram prac nad Strategią

Tworzenie dokumentu strategicznego, jakim jest strategia rozwoju składa się z kilku kluczowych elementów:

- diagnoza,
- plan operacyjny,
- wdrażanie,
- monitoring i ewaluacja.

Pierwszym elementem tworzenia Strategii było opracowanie diagnozy aktualnego stanu obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego.

Diagnoza została sformułowana na podstawie **analizy danych zastanych** (desk research). Analiza *desk research* polega na analizie istniejących informacji pochodzących z różnych źródeł. Głównym źródłem informacji były wyniki *Diagnozy i analizy społecznej problemów mieszkańców Powiatu Mikołowskiego* oraz diagnoz opracowanych w ramach poszczególnych podstrategii realizowanych w ramach projektu.

W miarę potrzeby i możliwości wykorzystane zostały również dane z innych źródeł, w tym:

- dokumenty poszczególnych jednostek wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego,
- dane Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Analiza obejmuje aktualne dane (nie starsze niż 5 lat). Analiza została przeprowadzona w podziale na sześć głównych obszarów tematycznych. Każdy rozdział kończy się podsumowaniem, w którym zidentyfikowane zostały główne obszary problemowe.

W ramach diagnozy zostały również przeprowadzone **badania ankietowe** wśród mieszkańców obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego. Zostały one przeprowadzone w formie bezpośredniego wywiadu kwestionariuszowego PAPI. Badanie bezpośrednie z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety jest najbardziej popularną techniką zbierania danych wśród metod ilościowych. Polega ono na zbieraniu informacji przy pomocy standaryzowanego kwestionariusza ankiety. Liczebność próby wyniosła 400 respondentów.

Kolejnym działaniem w ramach diagnozy było przeprowadzenie we wszystkich jednostkach obszaru funkcjonalnego **warsztatów diagnostycznych**, w ramach których uszczegółowione zostały wybrane obszary problemowe oraz określone zostały wstępne działania niwelujące skutki istniejących problemów.

Elementem diagnozy było również opracowanie **analizy SWOT** OF PM w podziale na obszary tematyczne.

Na podstawie przeprowadzonych analiz sformułowane zostały wnioski stanowiące podstawę do opracowania planu operacyjnego, w ramach którego określone zostały główne polityki rozwojowe oraz kierunki rozwoju OF PM.

Na etapie opracowywania planu operacyjnego zorganizowany został **Panel ekspertów**, którego celem było określenie najważniejszych czynników rozwojowych oraz priorytetowych kierunków interwencji obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego. Podczas panelu, w formie dyskusji, zaproszeni eksperci oraz przedstawiciele poszczególnych JST powiatu mikołowskiego określali możliwości rozwoju obszaru funkcjonalnego. Do określenia działań w ramach wyznaczonych celów oraz przedsięwzięć realizacyjnych zostały również wzięte pod uwagę plany inwestycyjne poszczególnych jednostek

określone w wieloletnich prognozach finansowych oraz wykazach zintegrowanych inwestycji terytorialnych.

System zarządzania (wdrażania) Strategią został opracowany przy uwzględnieniu optymalnego podziału zadań między poszczególne jednostki samorządu terytorialnego. Natomiast system monitorowania i ewaluacji Strategii zakłada ocenę stopnia realizacji dokumentu w kontekście osiągniętych wskaźników przypisanych do poszczególnych celów strategicznych.

Poniżej znajduje się ramowy harmonogram realizacji Strategii.

Rysunek 1. Schemat realizacji poszczególnych etapów Strategii

Źródło: opracowanie własne

3. Powiązanie Strategii z dokumentami wyższego szczebla

Dokument *Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wraz z przygotowaniem Planu Operacyjnego na lata 2017-2025* jest spójny z ustaleniami dokumentów strategicznych opracowanych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 to dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. W 2030 r. Polska przestrzeń będzie bardziej zintegrowana w układach międzynarodowych. Warszawa i pozostałe ośrodki metropolitalne będą lepiej powiązane funkcjonalnie (głównie gospodarczo) między sobą, a także z podobnymi obszarami UE. Polska 2030 r. będzie krajem o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowanym, sprawnie zarządzanym i bezpiecznym. W dokumencie zdefiniowane zostały także cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:

- Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
- Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
- Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
- Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

W Strategii przygotowana została syntetyczna diagnoza obszaru funkcjonalnego w takich sferach jak: przestrzeń i środowisko, sfera społeczna, sfera gospodarcza, infrastruktura techniczna, infrastruktura społeczna, zarządzanie. Wyznaczone zostały także cele strategiczne, które są zbieżne z celami zaprezentowanymi w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju:

- Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego.
- OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania.
- Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego.
- Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców.
- Wysoka skuteczność i jakość współpracy JST OF powiatu mikołowskiego.

Realizacji tych celów służyło wyznaczenie celów operacyjnych, które zakładają m.in. rozwiniętą i spójną infrastrukturę rekreacyjną, wprowadzenie spójnej polityki kształtowania przestrzeni, rozwój i wzrost

konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw, szczególnie pod kątem obsługi aglomeracji Śląska oraz całego województwa śląskiego, rozwój i wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw, rozwój atrakcyjności i funkcji turystycznych obszaru funkcjonalnego, wzrost atrakcyjności i jakości obsługi inwestycyjnej OF PM, wysoki poziom skomunikowania OF PM, spójna i skuteczna promocja walorów OF PM. Przytoczone cele w pełni wpisują się w realizację dokumentu nadrzędnego.

Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych to narzędzie, za pomocą którego realizowane będą strategie terytorialne, przede wszystkim dotyczące działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Przy pomocy tego instrumentu, partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego miejskich obszarów funkcjonalnych mogą realizować zintegrowane przedsięwzięcia, łączące działania finansowane z EFRR i EFS. Celem realizacji ZIT w Polsce jest:

- Sprzyjanie rozwojowi współpracy i integracji na OF największych polskich miast, przede wszystkim tam, gdzie skala problemów związanych z brakiem współpracy i komplementarności działań różnych jednostek administracyjnych jest największa.
- Promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych.
- Realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i ich obszarów funkcjonalnych.
- Zwiększenie wpływu miast i powiązanych z nimi obszarów funkcjonalnych na kształt i sposób realizacji działań wspierających na ich obszarze w ramach polityki spójności.

Zintegrowana strategia rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego wpisuje się w realizację ww. założeń. Wszystkie działania mają na celu rozwój OF oraz zwiększanie wpływu miast i powiązanych z nimi OF. Oznacza to, że wymienione w Strategii rozwoju cele realizowane będą zgodnie z celami realizacji ZIT.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kraju 2020 jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. W Strategii wyznaczone zostały trzy obszary, na których koncentrowane będzie wsparcie:

- Sprawne i efektywne państwo,
- Konkurencyjna gospodarka,
- Spójność społeczna i terytorialna.

W Strategii zaplanowana została realizacja celów zbieżnych z celami wyznaczonymi w dokumencie krajowym. Realizacja celów gospodarczych, tj. *rozwój i wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw oraz wzrost atrakcyjności i jakości obsługi inwestycyjnej OF powiatu mikołowskiego* zgodne są z realizacją celu strategicznego *Konkurencyjna gospodarka*. Natomiast realizacja celów związanych z wprowadzeniem spójnej polityki kształtowania przestrzeni, *rozwinęta oferta opiekuńcza, spędzania czasu wolnego dla seniorów oraz osób niepełnosprawnych, wysoki poziom usług opiekuńczych nad dziećmi, wysoki poziom edukacji oraz szkolnictwa ponadpodstawowego, rozwinęta i dostosowana do potrzeb różnych grup odbiorców oferta rozwoju osobistego i spędzania czasu wolnego dla młodzieży i osób w wieku produkcyjnym, wysoki poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców, wysoki poziom bezpieczeństwa na terenie OF powiatu mikołowskiego* wpisuje się

w **spójność społeczną i terytorialną** (zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju). W przypadku realizacji celu strategicznego *Sprawne i efektywne Państwo*, w Strategii OF PM zaplanowano *wysoką skuteczność i jakość współpracy JST powiatu mikołowskiego* (np. wysoka jakość kadr i obsługi mieszkańców w urzędach oraz jednostkach podległych jst).

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

Głównym celem Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Ustalono także takie cele polityki regionalnej do 2020 r. jak:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”).
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).
- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Jak najlepsze wykorzystanie potencjału terytoriów cechujących się największą zdolnością do kreowania wzrostu gospodarczego oraz budowanie mechanizmów służących rozprzestrzenianiu procesów rozwojowych z biegunów wzrostu przy jednoczesnej budowie potencjału absorpcyjnego i wykorzystanie potencjału endogenicznego innych obszarów takich jak ośrodki subregionalne, obszary wiejskie i inne obszary funkcjonalne o wyraźnej specjalizacji przestrzennej realizowane będzie poprzez takie cele jak:

- Rozwinięta i spójna infrastruktura rekreacyjna oraz kulturalna na terenie OF.
- Rozwój i wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw, szczególnie pod kątem obsługi aglomeracji śląska oraz całego województwa śląskiego.
- Wzrost atrakcyjności i jakości obsługi inwestycyjnej OF powiatu mikołowskiego.

Wsparcie dla przyspieszenia procesów restrukturyzacyjnych i poprawy sytuacji mieszkańców tych obszarów w zakresie dostępu do podstawowych dóbr i usług publicznych realizowane będzie poprzez cele wyznaczone w Strategii:

- Rozwinięta i spójna infrastruktura dla potrzeb realizacji usług społecznych.
- Rozwinięta oferta opiekuńcza oraz spędzania czasu wolnego dla seniorów oraz osób niepełnosprawnych.
- Wysoki poziom usług opiekuńczych nad dziećmi.
- Wysoki poziom edukacji oraz szkolnictwa ponadpodstawowego - szczególnie technicznego oraz zawodowego.
- Rozwinięta i dostosowana do potrzeb różnych grup odbiorców oferta rozwoju osobistego i spędzania czasu wolnego dla młodzieży i osób w wieku produkcyjnym.
- Wysoki poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców.
- Wysoki poziom bezpieczeństwa na terenie OF powiatu mikołowskiego.
- Wysoka jakość kadr i obsługi mieszkańców w urzędach oraz jednostkach podległych jst.

Wzmacnianie wymiaru strategicznego polityki regionalnej, poprawa jakości zarządzania politykami publicznymi, zapewnianie odpowiednich mechanizmów kooperacji i koordynacji w systemie wielopoziomowego zarządzania oraz poprzez tworzenie sieci współpracy z różnymi podmiotami zaangażowanymi w realizację tej polityki realizowane będzie poprzez cele wyznaczone w Strategii:

- Rozwinięta i spójna infrastruktura rekreacyjna oraz kulturalna na terenie OF.
- Rozwinięta i spójna infrastruktura dla potrzeb realizacji usług społecznych.
- Wprowadzenie spójnej polityki kształtowania przestrzeni (spójna polityka wyznaczania terenów inwestycyjnych).
- Wzrost atrakcyjności i jakości obsługi inwestycyjnej OF powiatu mikołowskiego.
- Wysoki poziom skomunikowania OF powiatu mikołowskiego.
- Rozwój infrastruktury sieciowej służącej różnym grupom interesariuszy (w tym pod kątem uzbrojenia terenów inwestycyjnych).
- Spójna i skuteczna promocja walorów OF powiatu mikołowskiego (promocja turystyczna, gospodarcza jako atrakcyjnego miejsca do życia).

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2020+

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego 2020+ stanowi pogłębienie podejścia terytorialnego do zagadnienia rozwoju województwa. W dokumencie zachowano podział województwa na 4 obszary, polityki rozwoju, tzw. obszary funkcjonalne określone przez władze samorządowe województwa śląskiego w roku 2020. Wskazane zostały także obszary strategicznej interwencji w ujęciu regionalnym oraz cztery obszary priorytetowe:

- Nowoczesna gospodarka.
- Szanse rozwojowe mieszkańców.
- Przestrzeń.
- Relacje z otoczeniem.

W ramach pierwszego obszaru planuje się realizację celu strategicznego: *Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność*. Cele zawarte w zintegrowanej Strategii Rozwoju OF PM również wpisują się w dokument wyższego szczebla:

- Rozwój i wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw, szczególnie pod kątem obsługi aglomeracji śląska oraz całego województwa śląskiego.
- Wzrost atrakcyjności i jakości obsługi inwestycyjnej OF powiatu mikołowskiego.
- Rozwój infrastruktury sieciowej służącej różnym grupom interesariuszy (w tym pod kątem uzbrojenia terenów inwestycyjnych).

W ramach drugiego obszaru zaplanowano taki cel strategiczny jak: *Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie*. W Strategii OF PM zaplanowane także zbieżne cele, które dotyczą przede wszystkim takich elementów jak:

- Rozwinięta i spójna infrastruktura dla potrzeb realizacji usług społecznych.
- Rozwinięta oferta opiekuńcza oraz spędzania czasu wolnego dla seniorów oraz osób niepełnosprawnych.
- Wysoki poziom usług opiekuńczych nad dziećmi.
- Wysoki poziom edukacji oraz szkolnictwa ponadpodstawowego - szczególnie technicznego oraz zawodowego.
- Rozwinięta i dostosowana do potrzeb różnych grup odbiorców oferta rozwoju osobistego i spędzania czasu wolnego dla młodzieży i osób w wieku produkcyjnym.
- Wysoki poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców.
- Wysoki poziom bezpieczeństwa na terenie OF powiatu mikołowskiego.

Cele w Zintegrowanej Strategii Rozwoju OF zostały przygotowane także, w taki sposób aby odpowiadały trzeciemu obszarowi, tj.: *Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni*. Wpisujące się cele Strategii OF PM są następujące:

- Wysoki poziom zachowania walorów środowiskowych i przestrzennych OF.
- Rozwój atrakcyjności i funkcji turystycznych OF powiatu mikołowskiego.
- Wysoki poziom bezpieczeństwa komunikacyjnego.
- Wysoki poziom skomunikowania OF powiatu mikołowskiego.
- Poprawa stanu technicznego dróg i ciągów rowerowych, a także pieszych.
- Rozwój infrastruktury sieciowej służącej różnym grupom interesariuszy (w tym pod kątem uzbrojenia terenów inwestycyjnych).
- Wysoka jakość kadr i obsługi mieszkańców w urzędach oraz jednostkach podległych jst.
- Wysoki poziom wykorzystania sieci SilesiaNet.
- Spójna i skuteczna promocja walorów OF powiatu mikołowskiego (promocja turystyczna, gospodarcza jako atrakcyjnego miejsca do życia).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+

Plan 2020+ stanowi wyraz podejścia strategicznego i zintegrowanego poprzez politykę opartą na wspólnej wizji i modelowaniu przyszłości ukierunkowaną na osiągnięcie celów wspólnoty regionalnej. W dokumencie zawarte zostały takie cele jak:

- Nowoczesna gospodarka – promocja gospodarczego wzrostu i innowacji.
- Szanse rozwojowe mieszkańców – zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych.
- Przestrzeń – zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego i kulturalnego.
- Relacje z otoczeniem – infrastruktura powiązania regionu.

Wszystkie cele Zintegrowanej Strategii Rozwoju OF w pełni wpisują się w ww. założenia. W dokumencie zastosowano nawet podobny układ celów strategicznych, które odnoszą się do: infrastruktury społecznej oraz przestrzeni dostosowanej do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców, OF powiatu mikołowskiego jako atrakcyjnego miejsca do zamieszkania, rozwoju gospodarczego w oparciu o istniejące walory OF, infrastruktury technicznej i komunikacyjnej dostosowanej do odbiorców oraz wysokiej skuteczności i jakości współpracy JST.

Strategie rozwoju lokalnego gmin obszaru funkcjonalnego

Powiązania z lokalnymi dokumentami zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 1. Powiązanie Strategii OF PM ze strategiami lokalnymi

Dokument	Cele w dokumencie lokalnym	Powiązania
Strategia Rozwoju Gminy Mikołów na lata 2008-2015	<p>Cel strategiczny: Zróżnicowana fauna i flora- wysoka jakość środowiska przyrodniczego w mieście</p> <p>Cel strategiczny: Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych- wysoka jakość wód</p> <p>Cel strategiczny: Rozwinięte społeczeństwo informacyjne- wysoka jakość usług publicznych</p> <p>Cel strategiczny: Edukacja- stworzenie systemu kształcenia dostępnego dla wszystkich, dostosowanego do potrzeb rynku</p> <p>Cel strategiczny: Bezpieczeństwo publiczne</p> <p>Cel strategiczny: Zdrowe społeczeństwo</p> <p>Cel strategiczny: Wysoki poziom przedsiębiorczości i liczne inwestycje na terenie miasta</p> <p>Cel strategiczny: Rozwinięta infrastruktura</p>	<p>Cel strategiczny 1: Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 5: Wysoka skuteczność i jakość współpracy JST powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 2: OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania</p> <p>Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 4: Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców</p>
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Łaziska Górne na lata 2016 – 2023	<p>Cel strategiczny 1: Wzrost atrakcyjności Miasta dla mieszkańców, inwestorów i gości</p> <p>Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury na terenie gminy</p>	<p>Cel strategiczny 2: OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania</p> <p>Cel strategiczny 4: Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców</p>

Dokument	Cele w dokumencie lokalnym	Powiązania
	<p>Cel strategiczny 3: Wsparcie przedsiębiorczości na terenie gminy</p> <p>Cel strategiczny 4: Stały wzrost jakości środowiska naturalnego Łazisk Górnych</p>	<p>Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 1: Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego</p>
<p>Strategia Rozwoju Miasta Orzesze na lata 2012-2020</p>	<p>Domena 1: Zharmonizowany rozwój mieszkalnictwa w Mieście Orzesze</p> <p>Domena 2: Tworzenie warunków wspierających wszechstronny rozwój mieszkańców w sferze edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej</p> <p>Domena 3: Bezpieczna środowiskowo, zorganizowana przestrzeń gospodarcza zapewniająca atrakcyjne warunki dla rozwoju przedsiębiorczości</p> <p>Domena 4: Marka Orzesze – wygodne, funkcjonalne, bezpieczne i atrakcyjne do zamieszkania miasto. Spójna i zintegrowana miejska społeczność.</p>	<p>Cel strategiczny 2: OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania</p> <p>Cel strategiczny 1: Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 4: Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Wry 2014-2022</p>	<p>Cel strategiczny 1: Przedsiębiorczość dopasowana do potrzeb położonej w funkcjonalnym obszarze metropolitalnym</p> <p>Cel strategiczny 2: Społeczność gminy wysoce zintegrowana, aktywnie uczestnicząca w rozwoju</p>	<p>Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 2: OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania</p>

Dokument	Cele w dokumencie lokalnym	Powiązania
	<p>gminy i korzystająca z wysokiej jakości usług publicznych</p> <p>Cel strategiczny 3: Przestrzeń gminy wysokiej jakości, atrakcyjna zarówno dla mieszkańców jak i odwiedzających gminę</p> <p>Cel strategiczny 4: Wykorzystanie szans wynikających z możliwości współpracy z innymi gminami i miastami Metropolii Silesia oraz jej Bezpośredniego OF</p>	<p>Cel strategiczny 1: Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 4: Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Ornontowice na lata 2007-2015</p>	<p>Cel strategiczny 1: Tworzenie jak najlepszych warunków dla rozwoju gospodarczego w gminie</p> <p>Cel strategiczny 2: Tworzenie warunków rozwoju w sferze społecznej</p> <p>Cel strategiczny 3: Czyste i przyjazne środowisko Gminy Ornontowice</p> <p>Cel strategiczny 4: Bezpieczny mieszkaniowiec Ornontowic</p>	<p>Cel strategiczny 1: Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 1: Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 1: Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego</p> <p>Cel strategiczny 4: Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców</p>

Źródło: opracowanie własne

4. Delimitacja obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego

Zgodnie z aktualnym podejściem do interwencji polityk publicznych, odchodzi się od zarządzania sektorowego na rzecz zarządzania zintegrowanego terytorialnie. Integracja działań podmiotów publicznych w tym przypadku nie polega tylko na powiązaniach administracyjnych, lecz funkcjonalnych, tj. społeczno-gospodarczo-przestrzennych.

Obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego obejmuje wszystkie gminy wchodzące w skład powiatu. W niniejszym podrozdziale przybliżono analizę głównych powiązań gmin wchodzących w skład OF PM, ukazujących wzajemne podobieństwa i zależności.

Za podstawową jednostkę delimitacyjną przyjęto gminę, tj. obszar jednostki statystyki publicznej, która jednocześnie charakteryzuje się odpowiednim stopniem zróżnicowania, jak i prezentuje właściwy poziom zwartości. Za rdzeń OF przyjęty został Mikołów, tj. stolica powiatu.

Proces delimitacji obejmuje następujące jednostki samorządu terytorialnego:

- miejska Gmina Mikołów,
- miejska Gmina Łaziska Górne,
- wiejska Gmina Ornontowice,
- miejska Gmina Orzesze,
- wiejska Gmina Wiry.

Z uwagi na dostępność informacji i danych na poziomie gminy (NUTS 5), proces opracowania metodologii objął analizę OF PM w następujących grupach tematycznych:

- administracja,
- informatyzacja,
- aspekty społeczno-ekonomiczne,
- demografia,
- rynek pracy,
- środowisko i jego ochrona,
- tożsamość i dziedzictwo kulturowe,
- turystyka,
- przestrzeń i komunikacja.

Ze względu na zróżnicowanie gmin w ujęciu liczby ludności, jak i powierzchni, wskaźniki w każdej grupie tematycznej zostały dobrane w taki sposób, by ich wartość odzwierciedlała względne nasilenie danego zjawiska w gminie. Jednocześnie wskaźniki charakteryzują się co najmniej interwałowym poziomem pomiaru, co umożliwia stosowanie standardowych technik ilościowych w procesie opracowania metodologii.

W pierwszym etapie analizy i klasyfikacji gmin określono charakter poszczególnych zmiennych (stymulanty, destymulanty¹). Ze względu na fakt, że w zbiorach zmiennych diagnostycznych występowały zarówno stymulanty jak i destymulanty, które wyrażane były na dodatek w różnych

¹ Stymulanta to zmienna, której wyższe wartości są bardziej pożądane z punktu widzenia badanego zjawiska złożonego. Z kolei destymulanta to zmienna, której niższe wartości są bardziej pożądane z punktu widzenia badanego zjawiska.

jednostkach, zaśła potrzeba ich normalizacji i standaryzacji. Wykorzystano w tym celu metodę unitaryzacji zerowanej, po zastosowaniu której wszystkie zmienne były unormowane w przedziale [0,1] oraz miały wyłącznie postać stymulant. Skorzystano w tym celu ze wzorów:

- dla stymulant

$$z_{ik} = \frac{x_{ik} - \min\{x_{ik}\}}{\max\{x_{ik}\} - \min\{x_{ik}\}}$$

- dla destymulant

$$z_{ik} = \frac{\max\{x_{ik}\} - x_{ik}}{\max\{x_{ik}\} - \min\{x_{ik}\}}$$

gdzie:

x_{ik} to wartość zmiennej i dla k -tej cechy diagnostycznej;

z_{ik} to wartość zunitaryzowanej zmiennej i dla k -tej cechy diagnostycznej.

W dalszym kroku wyznaczono wartość syntetycznego miernika rozwoju (SMR) wykorzystującego podejście zaproponowane przez Hellwiga w postaci tzw. miernika bezwzorcowego. Obliczono zatem dla każdej gminy średnią wartość wszystkich zmiennych, które podlegały wcześniejszemu procesowi unitaryzacji zerowanej zgodnie ze wzorem:

$$SMR_i = \frac{\sum_{k=1}^K z_{ik}}{K}$$

Wyznaczony współczynnik przyjmuje wartości z przedziału [0,1] i jego wyższe wartości są przypisane obiektowi (gminie w powiecie mikołowskim), która charakteryzuje się większym pożądanym poziomem natężenia badanej grupy zjawisk.

Uzupełnieniem sporządzonego rankingu była klasyfikacja gmin powiatu mikołowskiego ze względu na ich potencjał demograficzny. W tym celu wykorzystano typologizację bazującą na obliczonym współczynniku tzw. syntetycznego miernika rozwoju (SMR). Przyjęto przy tym 3 klasy typologiczne według następującego schematu:

(Grupa 1) $SMR_i \leq \overline{SMR} - s_{SMR}$

(Grupa 2) $\overline{SMR} - s_{SMR} < SMR_i \leq \overline{SMR} + s_{SMR}$

(Grupa 3) $SMR_i > \overline{SMR} + s_{SMR}$

gdzie \overline{SMR} oznacza średnią wartość syntetycznego miernika rozwoju, a s_{SMR} jego odchylenie standardowe. Do grupy 1 należą więc obiekty (gminy), które charakteryzują się najgorszym potencjałem, do grupy 2 te o przeciętnym potencjale a do grupy 3 te, dla których potencjał jest najkorzystniejszy.

Charakterystyki uwzględnione w poszczególnych grupach metodologicznych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Wykaz wskaźników dla grup merytorycznych wykorzystanych w procesie opracowywania metodologii

Zmienna	Symbol
Administracja	
Dochody gminy ogółem na 1 mieszkańca	X1.1
Dochody własne gminy na 1 mieszkańca	X1.2
Dotacje z budżetu państwa na 1 mieszkańca	X1.3
Dotacje unijne na 1 mieszkańca	X1.4
Subwencje na 1 mieszkańca	X1.5
Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	X1.6
Wydatki budżetu gminy na administrację na 1 mieszkańca	X1.7
Informatyzacja	
Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych przypadający na 1 komputer z szerokopasmowym dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów	X2.1
Firmy z sekcji j, dział 62 i 63 ² na 1000 przedsiębiorstw	X2.2
Nowozarejestrowane firmy z sekcji j, dział 62 i 63 na 1000 nowozarejestrowanych przedsiębiorstw	X2.3
Aspekty społeczne	
Gęstość zaludnienia na 1km ²	X3.1
Ludność na aptekę ogólnodostępną	X3.2
Przychodnie na 10 tys. Ludności	X3.3
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	X3.4
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	X3.5
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	X3.6
Nowe mieszkania oddane do użytku na 1000 mieszkańców	X3.7
% powierzchni gruntów leśnych	X3.8
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. Mieszkańców	X3.9
Odsetek dzieci objętych opieką w przedszkolach	X3.10
Współczynnik skolaryzacji netto - szkoły podstawowe	X3.11
Współczynnik skolaryzacji netto - gimnazja	X3.12
Demografia	
Zawarte małżeństwa na 1000 ludności	X4.1
Urodzenia na 1000 mieszkańców	X4.2

² Sekcja J dział 62 obejmuje przedsiębiorstwa prowadzące działalność związaną z oprogramowaniem komputerowym; dział 63 - przetwarzanie danych, zarządzanie stronami internetowymi.

Zmienna	Symbol
Zgony na 1000 mieszkańców	X4.3
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	X4.4
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	X4.5
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	X4.6
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	X4.7
Saldo migracji na 1000 osób	X4.8
Saldo migracji zagranicznych na 1000 osób	X4.9
Rynek pracy	
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	X5.1
Udział pracujących w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	X5.2
Pracujący na 1000 ludności	X5.3
Podmioty gospodarcze na 1000 ludności	X5.4
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze regon na 10 tys. Ludności	X5.5
Jednostki wykreślone z rejestru regon na 10 tys. Ludności	X5.6
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru regon	X5.7
Środowisko	
Odsetek ludności korzystających z oczyszczalni ścieków	X6.1
Zużycie wody na 1 mieszkańca (w m3)	X6.2
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku na 1 mieszkańca (w m3)	X6.3
% osób podłączonych do sieci wodociągowej	X6.4
% osób podłączonych do sieci kanalizacyjnej	X6.5
% osób podłączonych do sieci gazowej	X6.6
Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy ogółem	X6.7
Tożsamość i dziedzictwo kulturowe	
Udział wydatków w dziale 921 - kultura i ochrona dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem	X7.1
Wydatki w dziale 921 - kultura i ochrona dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca	X7.2
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	X7.3
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	X7.4
Ludność na 1 placówkę biblioteczną	X7.5
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	X7.6
Turystyka	
Przeciętna liczba miejsc noclegowych w hotelach	X8.1

Zmienna	Symbol
Przeciętna liczba gości korzystająca z jednego miejsca hotelowego w ciągu roku	X8.2
Pomniki przyrody na 10 tys. mieszkańców	X8.3
Udział terenów zieleni w powierzchni ogółem	X8.4
Wydatki gmin na ochronę dziedzictwa narodowego i kultury na 1 mieszkańca	X8.5
Wydatki gmin na cele turystyczne na 1 mieszkańca	X8.6

Źródło: opracowanie własne

W wyniku analizy powyższych wskaźników, możliwe stało się również wyodrębnienie rdzenia obszaru funkcjonalnego i przeprowadzenie w oparciu o to analizy powiązań przestrzenno-komunikacyjnych powiatu mikołowskiego. Szczegółowe informacje znaleźć można w dokumencie „Metodologia obszarów strategicznych w ramach obszarów funkcjonalnych powiatu mikołowskiego”. Poniżej przedstawiono podsumowania i wnioski w ramach poszczególnych sfer.

Administracja

Tabela 3. Wartości wskaźników administracyjnych

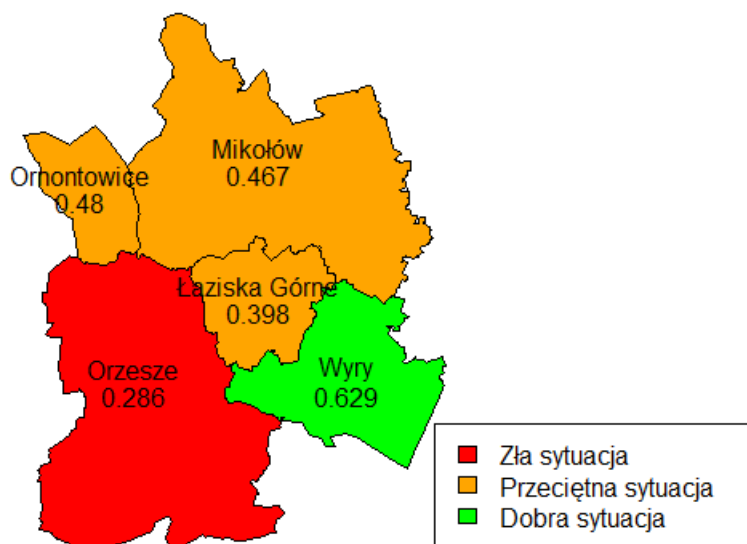
Gmina	X1.1	X1.2	X1.3	X1.4	X1.5	X1.6	X1.7
Łaziska Górne	3799,9	2939,4	330,7	23,2	532,4	3595,0	386,2
Mikołów	3883,7	2940,2	390,2	83,8	554,8	4030,1	389,3
Orzesze	2654,9	1821,2	308,5	9,2	521,8	2653,9	296,7
Ornontowice	4126,6	3039,4	330,7	73,1	753,5	4262,1	643,5
Wry	3469,6	2199,2	498,6	265,5	755,5	3699,2	480,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Przeprowadzona analiza wykazała, że obszarem o najgorszej sytuacji w sferze administracji (tu definiowanej głównie w dziedzinie finansowej) charakteryzuje się Gmina Orzesze, która uzyskała wartość syntetycznego wskaźnika w wysokości zaledwie 0,286 (co wynika głównie z niskich dochodów i nawet stosunkowo niskie wydatki nie poprawiają jej sytuacji). Najlepszą sytuacją charakteryzuje się Gmina Wry (0,629), która swój rezultat zawdzięcza utrzymaniem stosunkowo niskich wydatków przy przeciętnych dochodach. Gminy Ornontowice (0,48), Mikołów (0,467) oraz Łaziska Górne (0,398) charakteryzują się przeciętną sytuacją w opisywanym zakresie.

Rysunek 2. łączny wskaźnik - sfera administracyjna

Źródło: opracowanie własne

Informatyzacja

Tabela 4. Wartości wskaźników dotyczących informatyzacji

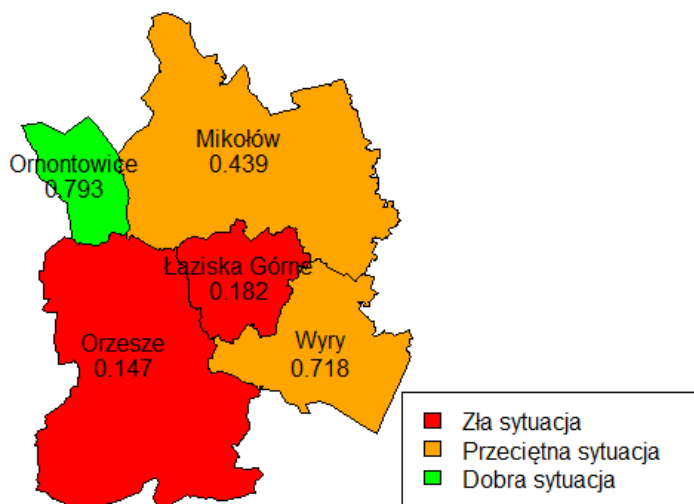
Gmina	X2.1	X2.2	X2.3
Łaziska Górne	13,2	7,65	3,98
Mikołów	23,2	9,28	22,88
Orzesze	17,7	7,59	8,16
Ornontowice	9,6	11,87	14,93
Wry	11,6	12,93	12,42

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Najlepsza sytuacja pod względem informatyzacji kształtuje się w Gminie Ornontowice (0,793), która charakteryzuje się wysokim dostępem do komputerów dla uczniów, jak również na jej terenie działa i powstaje stosunkowo dużo podmiotów zajmujących się informatyką. Obszarem o najgorszej sytuacji w tym zakresie są terytoria gmin Orzesze (0,147) i Łaziska Górne (0,182). Gminy Mikołów (0,439) i Wry (0,718) charakteryzują się przeciętnym natężeniem zjawisk informatycznych.

Rysunek 3. łączny wskaźnik – sfera informatyczna

Źródło: opracowanie własne

Aspekty społeczne

Tabela 5. Wartości wskaźników społecznych

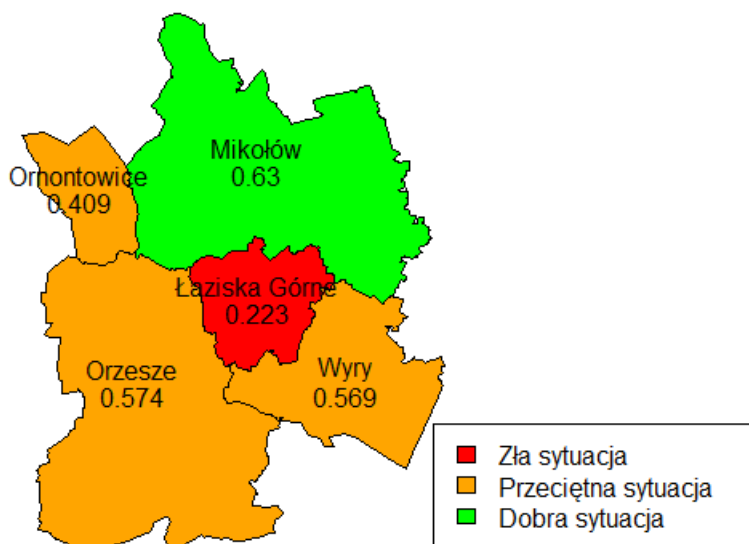
Gmina	X3.1	X3.2	X3.3	X3.4	X3.5	X3.6	X3.7	X3.8	X3.9	X3.10	X3.11	X3.12
Łaziska Górne	1117	3737	2	29,6	69,9	25,2	1,6	10,2	11	91,0	93,4	90
Mikołów	502	2653	6	30,5	84,4	31,1	3,0	28,5	22	73,0	96	101
Orzesze	241	5049	2	22,4	98,1	24,6	3,4	53,4	21	81,3	95,5	86,1
Ornontowice	386	2982	5	30,0	87,8	30,1	3,7	25,7	10	60,8	91	97,8
Wry	223	3868	5	26,0	100,9	33,3	8,3	39,0	12	73,8	90,1	79,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Pod względem społecznym najlepiej kształtuje się Gmina Mikołów (0,63), która posiada wysokie pożądane poziomy natężenia badanych wskaźników. Najgorzej w tej mierze kształtuje się Gmina Łaziska Górne (0,223). Przeciętny poziom natężenia pożądanych zjawisk społecznych stwierdzono w gminach Ornontowice (0,409), Wry (0,569) oraz Orzesze (0,574).

Rysunek 4. Łączny wskaźnik – sfera społeczna

Źródło: opracowanie własne

Demografia

Tabela 6. Wartości wskaźników demograficznych

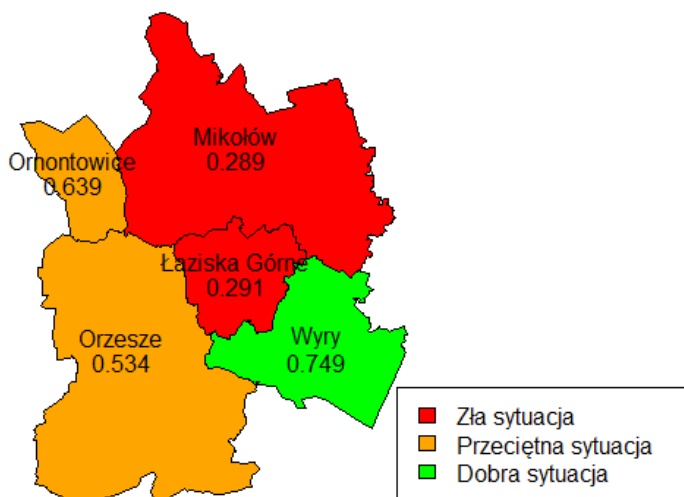
Gmina	X4.1	X4.2	X4.3	X4.4	X4.5	X4.6	X4.7	X4.8	X4.9
Mikołów	5,1	10,5	9,7	0,8	59,3	30,5	105,9	2,6	-1,6
Łaziska Górne	5,8	9,7	9,9	-0,2	53,4	26,2	96,4	-2,4	-1,2
Ornontowice	5,9	11,2	7,9	3,4	54,8	23,9	77,3	0,5	-2,5
Orzеше	5,2	12,2	10,3	2,0	56,8	26,5	87,7	8,9	-1,2
Wry	5,6	11,4	9,7	1,7	57,9	23,9	70,4	13,9	-0,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W wyniku przeprowadzonej analizy na podstawie znormalizowanych 9 wskaźników sfery demograficznej, najlepiej wypadła Gmina Wry, która charakteryzowała się wartością syntetycznego miernika rozwoju na poziomie 0,749. Najgorzej wypadły gminy miejskie – Mikołów i Łaziska Górne (odpowiednio 0,289 i 0,291). Trzeci najgorszy wynik zanotowała również gmina miejska Orzеше. Wpisuje się to w ogólny krajowy trend szybszego pogarszania się poziomu zjawisk demograficznych w miastach, niż na wsi.

Rysunek 5. Łączny wskaźnik – sfera demograficzna

Źródło: opracowanie własne

Rynek pracy

Tabela 7. Wartości wskaźników dotyczących rynku pracy

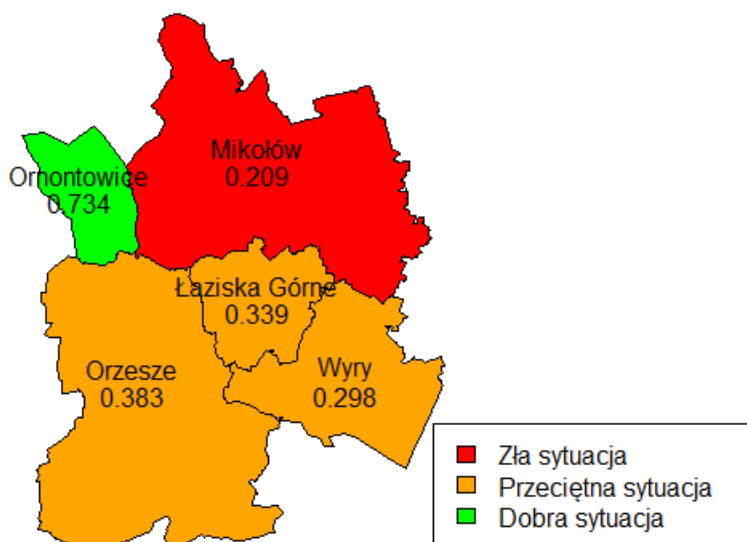
Gmina	X5.1	X5.2	X5.3	X5.4	X5.5	X5.6	X5.7
Łaziska Górne	4,8	39,1	265	69	57	63	9,2
Mikołów	4,8	51,9	340	118	79	75	6,4
Orzesze	4,2	22,3	149	84	63	60	7,1
Ornontowice	2,5	107,7	732	82	57	52	6,4
Wry	3,4	15,8	105	97	109	79	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W zakresie rynku pracy najgorzej sytuacja kształtuje się na terenie Gminy Mikołów (0,209) ze względu na stosunkowo wysokie wskaźniki związane z bezrobociem oraz upadłością przedsiębiorstw. Najlepsza sytuacja została zaobserwowana w Gminie Ornontowice (0,734) – ze względu na działalność dużych zakładów przemysłowych, które nie tylko przyczyniają się do wysokiego zatrudnienia, ale również stymulują powstawanie nowych przedsiębiorstw, a także migracje ludności do gminy w celach zarobkowych (dojazdy do pracy). Na terenie gmin Wry (0,298), Łaziska Górne (0,339) oraz Orzesze (0,383) zaobserwowano przeciętną sytuację dotyczącą rynku pracy.

Rysunek 6. Łączny wskaźnik – sfera rynku pracy

Źródło: opracowanie własne

Środowisko

Tabela 8. Wartości wskaźników dotyczących środowiska

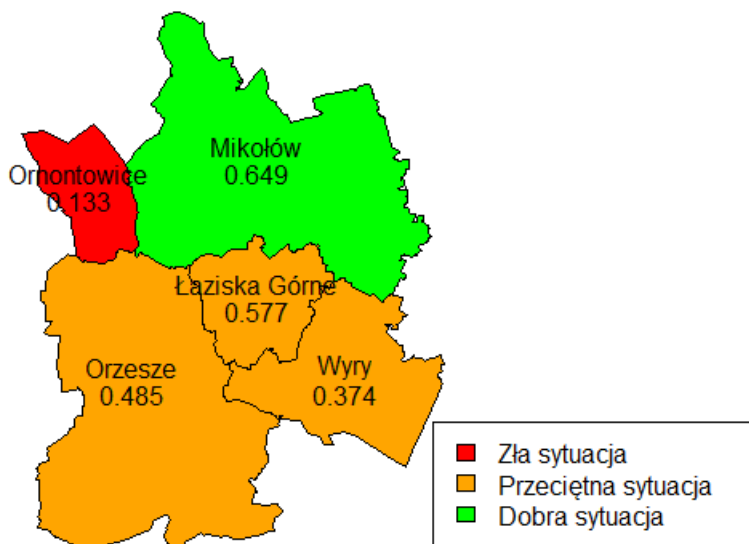
Gmina	X6.1	X6.2	X6.3	X6.4	X6.5	X6.6	X6.7
Łaziska Górne	87,2	675,5	244,3	99,0	89,8	68,7	1,3
Mikołów	79,2	42,4	31,7	98,0	73,3	66,2	2,5
Orzesze	43,4	35,2	10,3	91,7	39,8	17,6	34,5
Ornontowice	41,8	660,8	20,6	88,9	48,5	16,8	6,1
Wiry	56,2	40,0	19,5	87,8	48,4	55,7	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W sferze środowiska naturalnego i jego ochrony, najlepsza sytuacja kształtuje się w Gminie Mikołów (0,649), gdzie nie tylko duży odsetek ludności podłączony jest do „czystych” mediów (wodociąg, gaz, oczyszczalnie itp.), ale również występuje tam stosunkowo niewielka produkcja nieczystości. Ze względu na obecność wielkich zakładów przemysłowych, sytuacja w sferze środowiska najgorzej kształtuje się na terenie Ornontowic (0,133). Terytorium o sytuacji przeciętnej tworzą gminy Orzesze (0,485), Łaziska Górne (0,577) oraz Wiry (0,374).

Rysunek 7. łączny wskaźnik – sfera środowiska

Źródło: opracowanie własne

Tożsamość i dziedzictwo kulturowe

Tabela 9. Wartości wskaźników dotyczących dziedzictwa kulturowego

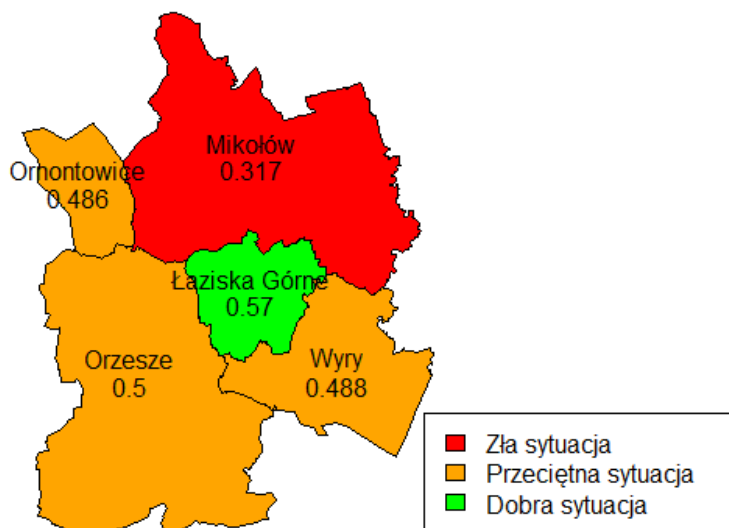
Gmina	X7.1	X7.2	X7.3	X7.4	X7.5	X7.6
Łaziska Górne	4,9	178,21	169	3404,0	7473	35,2
Mikołów	3,0	121,05	182	2882,7	4422	19,0
Orzesze	2,6	67,86	166	3794,1	2885	43,3
Ornontowice	3,5	147,53	193	3153,8	5963	22,9
Wry	3,4	125,26	180	3755,3	3868	12,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W kontekście tożsamości i dziedzictwa kulturowego najlepiej wypada Gmina Łaziska Górne (0,57), która przeznaczająca najwyższe nakłady na kulturę. Najgorzej sytuacja kształtuje się w Gminie Mikołów (0,317), gdzie nakłady są stosunkowo niskie. Gminy Ornontowice (0,486), Orzesze (0,5) oraz Wry (0,488) charakteryzują się przeciętną sytuacją w zakresie tożsamości i dziedzictwa kulturowego.

Rysunek 8. łączny wskaźnik– sfera tożsamości i dziedzictwa kulturowego

Źródło: opracowanie własne

Turystyka

Tabela 10. Wartości wskaźników gospodarczych

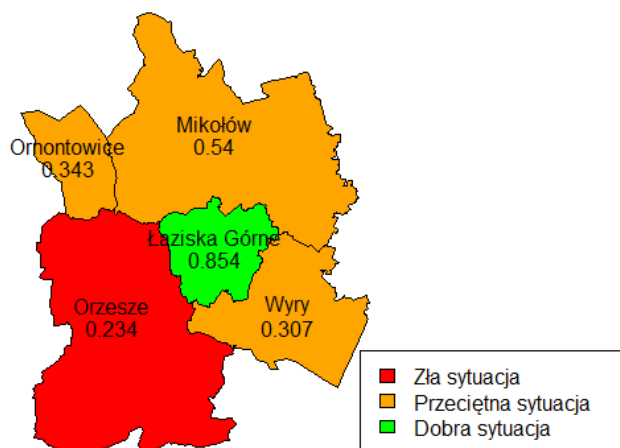
Gmina	X8.1	X8.2	X8.3	X8.4	X8.5	X8.6
Mikołów	31,3	103,9	1,8	0,7	121,0	1,5
Łaziska Górne	47,0	128,4	8,9	1,5	178,2	1,9
Ornontowice	0,0	0,0	63,7	0,5	147,5	0,0
Orzesze	30,0	42,7	1,0	0,0	67,9	0,8
Wry	17,0	109,7	1,3	0,0	125,3	0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Na podstawie analizy przeprowadzonej na wartościach wyżej opisanych znormalizowanych wskaźników, obszar najbardziej atrakcyjny turystycznie stwierdzono na terenie Gminy Łaziska Górne (0,854), zaś obszarem najmniej atrakcyjnym turystycznie okazała się Gmina Orzesze (0,234). Gminy Mikołów (0,54), Ornontowice (0,343) i Wry (0,307) tworzyły obszar o przeciętnej atrakcyjności turystycznej.

Rysunek 9. Łączny wskaźnik – sfera turystyki

Źródło: opracowanie własne

Komunikacja i przestrzeń

Tabela 11. Dostępność komunikacyjna powiatu mikołowskiego – odległość i średni czas dojazdu do Mikołowa z terenu poszczególnych gmin

Gmina	Odległość (km)	Czas dojazdu (min.)
Łaziska Górne	7	14
Wry	8	12
Ornontowice	13,6	22
Orzesze	14	22

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Google Maps

Średni czas dojazdu obliczony został na podstawie najkrótszej trasy dojazdu pomiędzy centrami administracyjnymi poszczególnych JST z uwzględnieniem natężenia ruchu w godzinach przedpołudniowych. Zdecydowanie najkrócej podróż do Mikołowa trwa z terenu Łazisk Górnych oraz Wry (kolejno 14 i 12 minut). Dojazd z gmin Orzesze i Ornontowice zajmuje więcej czasu (ze względu na dalsze położenie). Tym samym, gminy te cechuje najmniej korzystne połączenie z centrum obszaru funkcjonalnego.

Tabela 12. Dostępność komunikacyjna powiatu mikołowskiego – liczba połączeń i czas dojazdu do Mikołowa z terenu poszczególnych gmin

Gmina	Liczba połączeń komunikacją publiczną w dniu roboczym do Mikołowa	Czas dojazdu transportem indywidualnym (w min.)	Czas dojazdu transportem zbiorowym w min. (połączenie o najkrótszym czasie dojazdu w ciągu doby)*
Wry	38	12	16

Gmina	Liczba połączeń komunikacją publiczną w dniu roboczym do Mikołowa	Czas dojazdu transportem indywidualnym (w min.)	Czas dojazdu transportem zbiorowym w min. (połączenie o najkrótszym czasie dojazdu w ciągu doby)*
Łaziska Górne	26	14	6
Orzesze	25	22	12
Ornontowice	26	22	23

*w przypadku połączeń transportem indywidualnym – odnoszono się do administracyjnych centrów gmin. W przypadku połączeń kolejowych i autobusowych odnoszono się do odległości pomiędzy stacjami/dworcami. Z tego względu należy mieć na uwadze, że do podanych wartości należy doliczyć czas potrzebny na dotarcie do stacji/dworca.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Google Maps, www.e-podroznik.pl oraz www.jakdojade.pl

Liczba połączeń komunikacją publiczną pomiędzy Mikołowem a poszczególnymi gminami wchodzącymi w skład powiatu mikołowskiego w większości przypadków oscyluje w granicach 25-26 połączeń. Wyjątkiem są Wyry, które głównie dzięki bliskiemu położeniu w stosunku do Mikołowa posiadają znacznie wyższą liczbę połączeń w ciągu doby (38). Co ciekawe, w niektórych przypadkach czas dojazdu transportem zbiorowym trwa krócej, aniżeli analogiczna podróż samochodem. Wyjątki te dotyczą jednakże wyłącznie bezpośrednich połączeń kolejowych, tak więc w ich przypadku omija się co prawda problem wysokiego natężenia ruchu i korków, lecz doliczyć należy czas podróży potrzebny na dotarcie na dworzec kolejowy.

5. Syntetyczna diagnoza obszaru funkcjonalnego

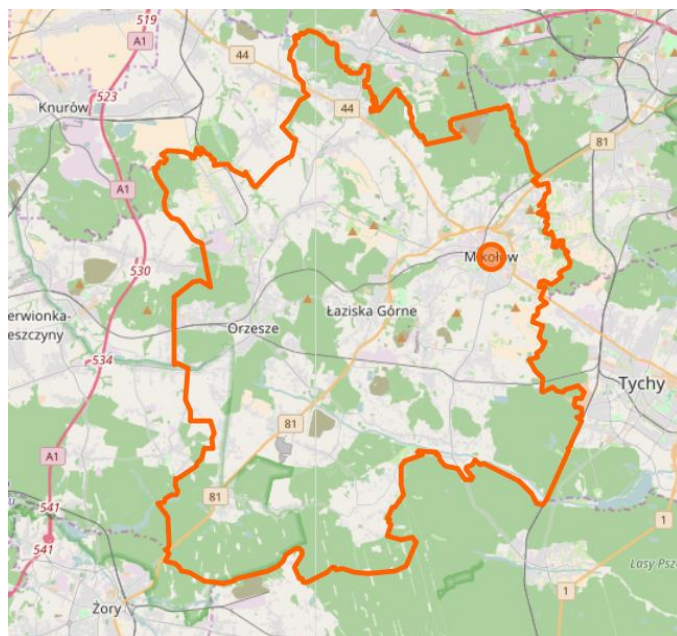
5.1. Przestrzeń i środowisko

W podrozdziale przestrzeń i środowisko ujęto podstawowe informacje na temat powiatu mikołowskiego: położenie, charakterystykę jednostek wchodzących w jego skład, opis zasobów kulturowych i naturalnych, a także środowiska przyrodniczego. Skupiono się również na zróżnicowaniu przestrzennym powiatu.

5.1.1. Lokalizacja powiatu

Powiat mikołowski jest powiatem ziemskim, leżącym w granicach województwa śląskiego, który powstał w ramach reformy administracyjnej kraju w roku 1999. Geograficznie powiat mikołowski położony jest w południowo-zachodniej Polsce na granicy Wyżyny Śląsko-Krakowskiej i Kotliny Oświęcimskiej, administracyjnie zaś jest położony w południowo-zachodniej części województwa śląskiego i Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego³. Część północna powiatu leży na Wyżynie Śląskiej, zajmuje ona południowy skraj Wyżyny Katowickiej, część zachodnia leży w obrębie Płaskowyżu Rybnickiego. Część południowo-wschodnia powiatu leży na terenie Kotliny Oświęcimskiej, zajmując część Równiny Pszczyńskiej⁴.

Rysunek 10. Granice powiatu mikołowskiego

Źródło: www.openstreetmap.org

³ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s. 8.

⁴ Ibidem.

Powiat sąsiaduje z miastami na prawach powiatu: Katowicami, Rudą Śląską, Tychami, Żorami oraz powiatami ziemskimi: gliwickim, pszczyńskim, rybnickim (województwo śląskie). W skład powiatu mikołowskiego wchodzi gminy miejskie: Mikołów, Orzesze, Łaziska Górne oraz wiejskie: Ornontowice i Wiry.

5.1.2. Struktura użytkowania gruntów

Użytki rolne w granicach powiatu mikołowskiego stanowią 47% jego powierzchni, a największą powierzchnią użytków rolnych charakteryzuje się Gmina Mikołów. Udział zbiorowisk leśnych stanowi ok. 37% powierzchni, przy czym największa ich część znajduje się w Gminie Orzesze. Zdecydowanie największym udziałem terenów przemysłowych charakteryzuje się miasto Łaziska Górne, natomiast terenów mieszkaniowych – miasto Mikołów.

Tabela 13. Wykorzystanie powierzchni geodezyjnej powiatu [w ha]

Jednostka	ogółem	łądowa	użytki rolne	grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	grunty pod wodami	grunty zabudowane i zurbanizowane	użytki ekologiczne	nieużytki	tereny różne
Mikołów	7 921	7 900	4 372	2 247	21	1 115	0	83	83
Łaziska Górne	2 007	2 007	910	219	0	797	0	50	31
Ornontowice	1 545	1 541	860	422	4	251	0	8	0
Orzesze	8 379	8 366	3 094	4 467	13	732	0	14	59
Wiry	3 462	3 455	1 791	1 358	7	262	0	37	7
Powiat mikołowski (ogółem)	23 314	23 269	11 027	8 713	45	3 157	0	192	180

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W porównaniu z wartością wyznaczoną dla kraju oraz województwa, powiat charakteryzuje się mniejszą powierzchnią wykorzystaną na użytki rolne, jednakże większą dla gruntów leśnych. Świadczy to o znacznej lesistości stanowiącej atut powiatu mikołowskiego.

Tabela 14. Wykorzystanie powierzchni geodezyjnej powiatu na tle województwa i kraju [w % powierzchni ogółem]

Jednostka	Użytki rolne razem	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Grunty pod wodami razem	Tereny mieszkaniowe	Tereny przemysłowe	Tereny rekreacji i wypoczynku	Nie użytki	Użytki rolne razem
Polska	62,40%	32,20%	2,20%	1,00%	0,40%	0,20%	1,60%	62,40%
Województwo śląskie	54,80%	35,90%	1,60%	4,20%	1,60%	0,70%	1,20%	54,80%
Powiat mikołowski	50,00%	39,60%	0,20%	6,10%	2,70%	0,50%	0,90%	50,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.1.3. Zasoby naturalne

Najwyższym wzniesieniem w powiecie jest Góra św. Wawrzyńca znajdująca się na granicy Orzesza i Łazisk Górnych, której wysokość wynosi 357,2 m n.p.m. Najniżej położony punkt znajduje się na poziomie 221,9 m n.p.m., w Dolinie Kłodnicy, na granicy z powiatem gliwickim⁵.

W powiecie mikołowskim dominują gleby bielcowe, najczęściej spotykane w jego części północnej i południowej. Jedynie na kilku procentach powierzchni występują gleby brunatne, które rozwinęły się na glinach morenowych. Największy zwarty płat tych gleb rozciąga się na zachód od Bujakowa (Mikołów), między miejscowościami: Mokre i Bujaków. Można je zaobserwować w szczególności w rejonie Fiołkowej i Sośniej Góry, gdzie występują rędziny powstałe na podłożu wapiennym. Na terenie powiatu obserwuje się także gleby hydromorficzne, rozwinięte na mułach bagiennych i torfach, które wykształciły się w dnach dolin i dawnych stawów⁶.

Gleby powiatu mikołowskiego, ze względu na IV i V klasę bonitacyjną, zostały ocenione jako gleby orne o średniej i słabej jakości. Ponadto, większość tych gleb wykorzystywanych rolniczo jest kwaśna, co kwalifikuje je do przeprowadzenia na nich procesu wapnowania. Przyczyną zakwaszenia powierzchni gruntów są naturalne procesy przyrodnicze, ale przede wszystkim działalność antropogeniczna (w tym: nawożenie azotem, emisja kwasotwórczych zanieczyszczeń powietrza, które opadają na powierzchnię gleb w postaci tzw. kwaśnych deszczy, występowanie „dzikich” wysypisk śmieci).⁷

Do bogactw naturalnych powiatu, eksploatowanych w różnych okresach, należą: węgiel kamienny, wapień i dolomity, pokłady piaskowców i zlepieńców, kruszywa w postaci złóż piasków, żwirów i glin

⁵ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s. 9.

⁶ Ibidem str. 11.

⁷ Ibidem str. 11.

zwałowych, rudy darniowe oraz miejscowe solanki. Na terenie powiatu występują udokumentowane złoża metanu, które nie są eksploatowane. Z eksploatacją surowców kopalnych wiąże się wiele nieodwracalnych szkód w środowisku przyrodniczym (odkształcenia terenu z konsekwencjami w postaci uszkodzeń zabudowy, infrastruktury drogowej i innych tzw. szkód górniczych, ucieczka wód gruntowych, zalewiska, zwałowiska odpadów pogórnich, zasolenie wód), jak również zagrożeń w zakresie bezpieczeństwa pracy górników (ryzyko wybuchów metanu, pyłu węglowego, pożarów, tąpnięć górotworu). Energetyczne wykorzystanie węgla przyczynia się do powstawania odpadów i zanieczyszczenia wód⁸.

Na terenie powiatu przebiega dział wodny I rzędu, który rozdziela dorzecza Odry i Wisły, rozciąga się on od Orzesza po Kamionkę (Mikołów). Dlatego też jest to teren licznych źródeł i małych potoków. Na Garbie Mikołowskim właśnie mają swój początek ciek wodne: Jamna, Promna i Jasienica wpadające do Kłodnicy oraz Bierawka, która uchodzi do Odry. Z kolei na południowym stoku Garbu źródła mają liczne potoki takie jak: Gostynka, Potok Brada, Potok Górnołaziski, Potok Dolnołaziski, Potok Wyrski, zasilające dodatkowo wody Gostynki uchodzącej do Wisły.

Na terenie powiatu występuje kilkadziesiąt zbiorników wodnych różnej wielkości i różnego charakteru. Największe z nich stanowią zbiorniki przemysłowe (przy hutach i kopalniach węgla), nierzadko powstawały one na bazie historycznych założeń stawowych. Mniejsze aktualnie znajdują się w dolinach potoków i są użytkowane jako hodowlane stawy rybne, których w przeszłości (sięgającej średniowiecza) było na tym terenie znacznie więcej niż dzisiaj. Świadczą o tym między innymi liczne pozostałości grobli. Stawy tworzyły systemy kaskad zwanych stawami paciorkowymi lub łańcuchowymi, do dzisiaj we wszystkich pięciu gminach powiatu można podziwiać przykłady takich założeń.

Z potokami związane są ekosystemy rozwijające się na szerokości całej ich doliny, znajdując nad ciekami odpowiednie warunki siedliskowe. Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną, środowisko naturalne jest równoprawnym użytkownikiem wód, takim jak ludność, przemysł i rolnictwo. Rewitalizacja potoków wraz historycznymi założeniami stawowymi na terenie powiatu jest zadaniem wykraczających poza obszar pojedynczych gmin⁹.

Szata roślinna na obszarze powiatu mikołowskiego jest tym elementem krajobrazu, który na przestrzeni lat uległ największym przeobrażeniom. W przeszłości teren pokrywały zbiorowiska leśne Puszczy Pszczyńskiej, obecnie zalesienie terenu powiatu wynosi 35% jego powierzchni. Aktualnie problem stanowi zbyt mały stopień lesistości w niektórych częściach powiatu oraz fragmentacja drzewostanów leśnych. Przyczynił się do tego stanu także aktualny problem dotyczący nielegalnego pozyskiwania surowców leśnych. Przykładem tych działań jest degradacja powierzchni dąbrów, przede wszystkim ze względu na pozyskiwane z nich najcenniejsze drewno. Pozostałościami po dawnych dąbrowach są pojedyncze dęby, które kwalifikują się do ochrony pomnikowej.

Gminą charakteryzującą się największym zalesieniem jest Orzesze, gdzie lasy stanowią niemal połowę powierzchni gminy, najmniejszy odsetek zalesienia powierzchni występuje zaś w Gminie Łaziska Górne.

⁸ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s. 11-13.

⁹ Ibidem s. 14.

Tabela 15. Zalesienie na terenie poszczególnych gmin i powiatu w 2015 roku [w ha]

Jednostka	Lasy ogółem	Lasy publiczne	Lasy prywatne
Mikołów	2 147,68	2 057,54	90,14
Łaziska Górne	199,31	163,81	35,50
Ornontowice	383,12	377,93	5,19
Orzesze	4 300,98	4 233,13	67,85
Wry	1 309,47	1 257,88	51,59
Powiat mikołowski (ogółem)	8 340,56	8 090,29	250,27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.1.4. Ochrona środowiska

Na terenie powiatu mikołowskiego stosuje się pięć form prawnej ochrony przyrody, są to obszary chronionego krajobrazu, park krajobrazowy, zespół przyrodniczo-krajobrazowy, pomniki przyrody, stanowisko dokumentacyjne. Obszary objęte tą formą ochrony stanowią 15% powierzchni powiatu. Zdecydowaną większość tej powierzchni (90%) zajmują parki krajobrazowe skupione w Gminie Orzesze.

Na terenie Mikołowa znajduje się Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Dolina Jamny, Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Wzgórze Kamionka, Śląski Ogród Botaniczny oraz siedem pomników przyrody. W Łaziskach Górnych jest to Stanowisko dokumentacyjne - Kamieniołom piaskowców karbońskich oraz 20 pomników przyrody, w tym dwa nieożywionej. W Ornontowicach wyznaczono tereny będące jarami potoków, Zabytkowe Założenie Pałacowo-Parkowe (Część Gminną i Część Pałacową), Ornontowicką Aleję Dębową oraz największą na tle powiatu liczbę pomników przyrody (110 drzew pomnikowych), w Orzeszu jest to Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich a także dwa pomniki przyrody, w Wyrach zaś jeden pomnik przyrody.

Dodać należy, że tereny naturalne stanowią niewątpliwą atut powiatu, ich potencjał jest jednakże wykorzystywany w niewielkim stopniu oraz brak jest infrastruktury o charakterze turystyczno-wypoczynkowym. Zidentyfikowanym problemem w tym obszarze jest brak spójnej promocji powiatu pod kątem zasobów naturalnych. Szczególnie zauważalny jest brak promocji lub mało widoczna promocja wewnętrzna atutów gmin i powiatu, w szczególności miejsc zielonych oraz potencjału terenu powiatu, który przy modernizacji i zabiegach konserwatorskich dla niektórych terenów zielonych oferowałby miejsca turystyki weekendowej i ekoturystyki.

Poza problemem spójnej promocji powiatu odnotowuje się także brak spójnych koncepcji ochrony zasobów naturalnych w postaci programów rolnośrodowiskowych mających na celu wspieranie bioróżnorodności, ochronę zagrożonych gatunków fauny i flory oraz siedlisk przyrodniczych. Cenne tereny poza obszarami Natury 2000 nie są objęte obecnie żadnymi programami. Co więcej, zauważalny jest lęk przed kosztami i restrykcjami związanymi z funkcjonowaniem obiektów i obszarów chronionych na terenie powiatu, co wskazuje na brak świadomości dotyczącej konieczności podjęcia działań mających na celu zapewnienie ochrony danych elementów i obszarów środowiska naturalnego. Związane jest z tym niedostrzeżenie korzyści płynących z obecności obiektów i obszarów chronionych.

Na terenie powiatu występuje zagrożenie związane z emisją hałasu, przy czym w znacznym stopniu pochodzi z ruchu komunikacyjnego, w mniejszym zaś stopniu związany jest z pracą zakładów przemysłowych i usługowych.

Istotnym aspektem związanym z ochroną środowiska jest zanieczyszczenie powietrza. Źródłem emisji substancji zanieczyszczających powietrze są procesy technologiczne w przemyśle, usługach, rolnictwie, gospodarstwach domowych oraz spalanie paliw przez pojazdy. Do największych emitentów zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego w powiecie mikołowskim należy energetyka oraz hutnictwo.

Zarówno zlokalizowana na terenie powiatu elektrownia, jak i huta prowadzą działania modernizacyjno-inwestycyjne mające na celu przyjazne współdziałanie ze środowiskiem poprzez wdrażanie nowoczesnych technologii, zagospodarowanie i bezpieczne składowanie odpadów. W porównaniu do lat 90-tych w dużym stopniu została ograniczona emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych powstających w zakładach przemysłowych całego powiatu¹⁰.

W 2015 roku na terenie powiatu mikołowskiego wyemitowano 4,2 mln ton zanieczyszczeń gazowych. Wartość ta stanowi blisko 2% ogółu zanieczyszczeń wyemitowanych na terenie Polski (gdzie wyemitowano 211,57 mln ton tego typu zanieczyszczeń). Względem roku poprzedniego (tj. 2014 r.) zaobserwować można wzrost o 385,5 ton. Niemniej jednak, wartość ta nie przekroczyła poziomu odnotowanego w 2013 r. Można więc mówić o wahaniach w tej kategorii wskaźnika, jednakże pozostaje on na pewnym określonym poziomie.

Tabela 16. Zanieczyszczenia gazowe na terenie Polski, województwa śląskiego i powiatu mikołowskiego w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	220 928 015	216 513 740	217 491 952	209 067 314	211 566 324
Województwo śląskie	43 373 049	40 845 924	41 222 470	37 255 461	38 759 768
Powiat mikołowski	5 434 254	4 394 331	4 317 765	3 819 895	4 204 427

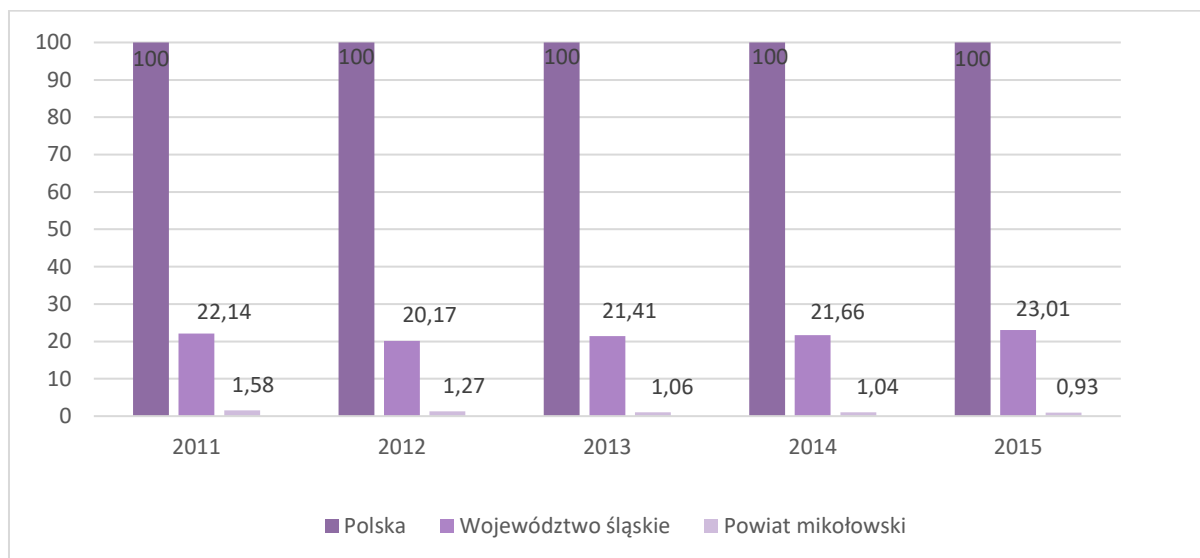
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Biorąc z kolei pod uwagę emisję zanieczyszczeń pyłowych, od kilku lat zauważyć można tendencję spadkową – zarówno w przypadku Polski ogółem, jak i samego powiatu mikołowskiego – chociaż skala problemu nadal jest duża. W przypadku powiatu wartość na koniec 2015 r. wyniosła 411 ton. Tym samym, spadek w okresie 2013-2015 wyniósł 21,7%. W przypadku Polski ogółem analogiczny spadek wyniósł 10,6%.

¹⁰Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s.23.

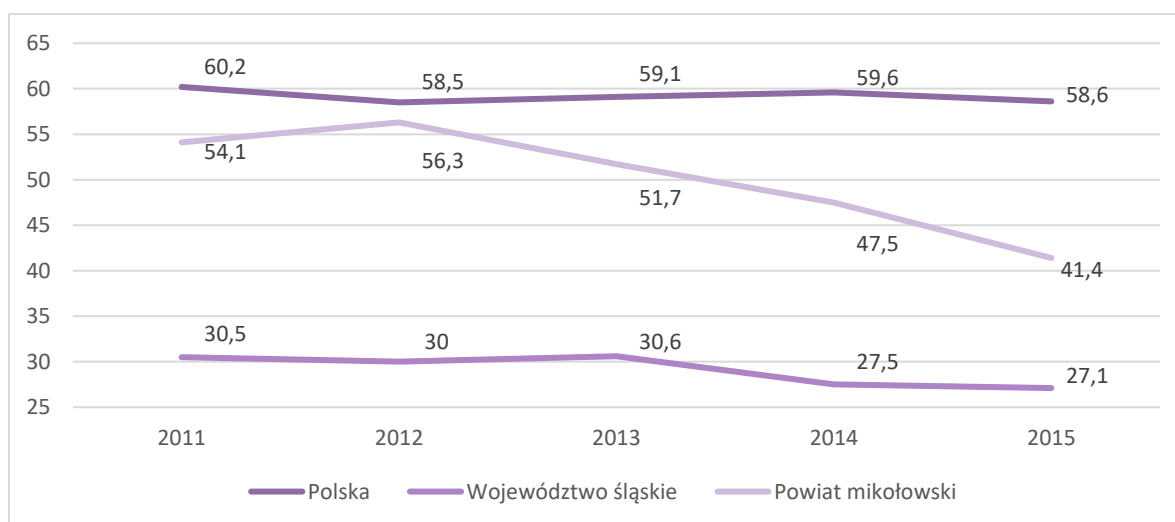
Wykres 1. Ilość emitowanych zanieczyszczeń pyłowych (w tonach na rok) w Polsce, województwie śląskim i powiecie mikołowskim w latach 2011-2015 (Polska=100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Odsetek zatrzymanych zanieczyszczeń gazowych w zakresie średniej ogólnopolskiej utrzymuje się od kilku lat na zbliżonym poziomie (58-59%). Średnia przypadająca na powiat mikołowski ulega niestety spadkowi. W latach 2013-2015 odnotowano spadek w tej kategorii wskaźnika o ponad 10% - na koniec 2015 r. wartość ta wyniosła 41,4%.

Wykres 2. Odsetek zatrzymanych zanieczyszczeń gazowych w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i w Polsce w latach 2011-2015 w % zanieczyszczeń wyemitowanych

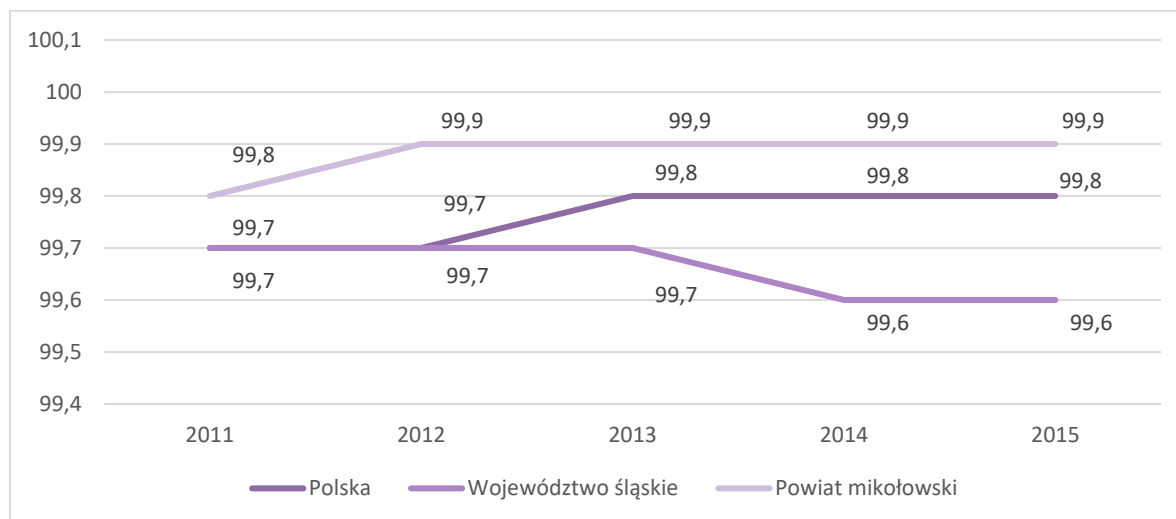

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymywane są niemal w całości (99,9% w powiecie, 99,8% w Polsce, dane na koniec 2015 r.).

Wykres 3. Odsetek zatrzymanych zanieczyszczeń pyłowych w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i w Polsce w latach 2011-2015 w % zanieczyszczeń wyemitowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Na terenie powiatu nie ma stanowisk pomiarowych zanieczyszczeń, najbliższe stacje pomiarowe WIOŚ, realizujące śląski monitoring powietrza są w Tychach, Knurowie i Pszczynie. W przypadku łazisk Górnych na emitory przemysłowe nakłada się w sezonie grzewczym emisja zanieczyszczeń pyłu zawieszonego oraz tlenków siarki z sektora bytowo komunalnego, która powoduje wzrost tych zanieczyszczeń o kilkadziesiąt procent. Ponadto przebieg drogi krajowej nr 81 (przez całe miasto na osi północ-południe), która charakteryzuje się dużym natężeniem ruchu powoduje dodatkowe zanieczyszczenie powietrza. Ponieważ wszystkie gminy na terenie powiatu mikołowskiego prowadzą działania w zakresie likwidacji niskiej emisji poprzez przeprowadzanie zamiany oraz modernizacje tradycyjnego ogrzewania na ogrzewanie ekologiczne oraz termomodernizacje budynków, także powiat mikołowski podejmuje inwestycje i remonty związane z termomodernizacją budynków będących własnością powiatu. Można spodziewać się poprawy sytuacji w zakresie zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego¹¹.

Podstawowymi źródłami przedostawania się do powietrza zanieczyszczonych gazów i pyłów są procesy technologiczne m.in. w sektorze produkcyjnym, usługowym i transportowym. W przypadku powiatu mikołowskiego, największym źródłem emisji jest energetyka i przemysł.

Jakość wód oraz przyczyny ich zanieczyszczenia są przedmiotem badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Na terenie powiatu mikołowskiego punkt pomiarowy sieci regionalnej znajduje się na Bierawce poniżej Orzesza. Stan czystości Jamny, Promny i Potoku Ornontowickiego jest badany poza granicami powiatu, u ujścia tych cieków. Badania jakości wód powiatu były także prowadzone na Wydziale Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego. Wszystkie pomiary wykazały, że wody powierzchniowe powiatu mikołowskiego są nadmiernie zanieczyszczone i w świetle obowiązujących klasyfikacji prowadzą wody pozaklasowe¹².

¹¹ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s.27.

¹² Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s.30.

Na zły stan środowiska wpływa także wysoka energochłonność. Duże ilości energii wykorzystywane są przez zakłady przemysłowe, rzemieślnicze i usługowe oraz do przesyłu energii elektrycznej o wysokich napięciach.

W wyniku przesyłania energii elektrycznej w środowisku wytwarzają się pola elektromagnetyczne. Stanowią one źródła negatywnego oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska, w tym na życie ludzi i przebieg różnych procesów życiowych. W przypadku roślin, występowanie pól elektromagnetycznych powoduje opóźnianie wzrostu i zmiany w budowie zewnętrznej, z kolei u zwierząt – zaburzenia neurologiczne, zakłócenia wzrostu, żywotności i płodności¹³.

5.1.5. Zagospodarowanie przestrzenne

Podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną danej gminy jest *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego* (zwane dalej *Studium*). Dokument ten wyznacza założenia zagospodarowania przestrzennego całego obszaru gminy „uwzględniając zasady w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa, ramowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego związku metropolitalnego oraz strategii rozwoju gminy, o ile gmina dysponuje takim opracowaniem¹⁴”.

Na *Studium* składają się przede wszystkim część tekstowa i część graficzna, które przedstawiają:

a) uwarunkowania zagospodarowania terenu, w tym:

- dotychczasowe przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony,
- stan środowiska, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkość i jakość zasobów wodnych oraz wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego,
- stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- potrzeby i możliwości rozwoju gminy,
- stan prawny gruntów,
- występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych,
- występowanie udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla,

¹³ Ibidem str. 40, 47, 48.

¹⁴ Ustawa z dnia 4 czerwca 2016 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2016.778).

- występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
- zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych,
- wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej;

b) kierunki zagospodarowania terenu, w tym:

- kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego,
- kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy,
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk,
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej,
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej,
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne,
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych,
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny,
- obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej,
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji,
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych,

- obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie.

Wykonanie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego jest obowiązkiem organów gminy, jednakże nie stanowi ono aktu prawa miejscowego gminy. Pomimo braku mocy prawnej niniejszego dokumentu, Studium jest wiążące dla organów gminy w trakcie opracowywania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (dalej zwane planem miejscowym, w skrócie *mpzp*).

Plan miejscowy sporządzany jest w celu ustalenia przeznaczenia terenów całej gminy lub tylko jej części, a także określenia sposobów ich zagospodarowania i zabudowy. Nieodłącznym elementem do uchwały *mpzp* jest załącznik graficzny, który przedstawia granice powierzchni objętej projektem planu¹⁵.

W przypadku gmin powiatu mikołowskiego, wszystkie jednostki posiadają *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego* i co najmniej jeden *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego*.

Tabela 17. Posiadanie Studium i mpzp przez poszczególne gminy powiatu mikołowskiego

Jednostka	Studium	MPZP	
		liczba	objęta cała pow. gminy
Mikołów	tak	16	tak
Łaziska Górne	tak	10	tak
Ornontowice	tak	1	tak
Orzesze	tak	17	nie
Wiry	tak	3	tak

Źródło: Opracowanie własne

Na terenie powiatu zaobserwować można stały wzrost liczby mieszkań - w 2015 roku było ich o 1 576 więcej, niż w roku 2011. Gminami o największej liczbie zabudowań mieszkalnych są Mikołów, Łaziska Górne oraz Orzesze z uwagi na ich powierzchnię. Szczegółową liczbę mieszkań w poszczególnych gminach w 2015 roku przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 18. Liczba mieszkań oraz powierzchnia użytkowa mieszkań w gminach powiatu w 2015 roku

Jednostka	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań
Mikołów	14 934	62 186	1 271 230

¹⁵ Ustawa z dnia 4 czerwca 2016 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2016.778).

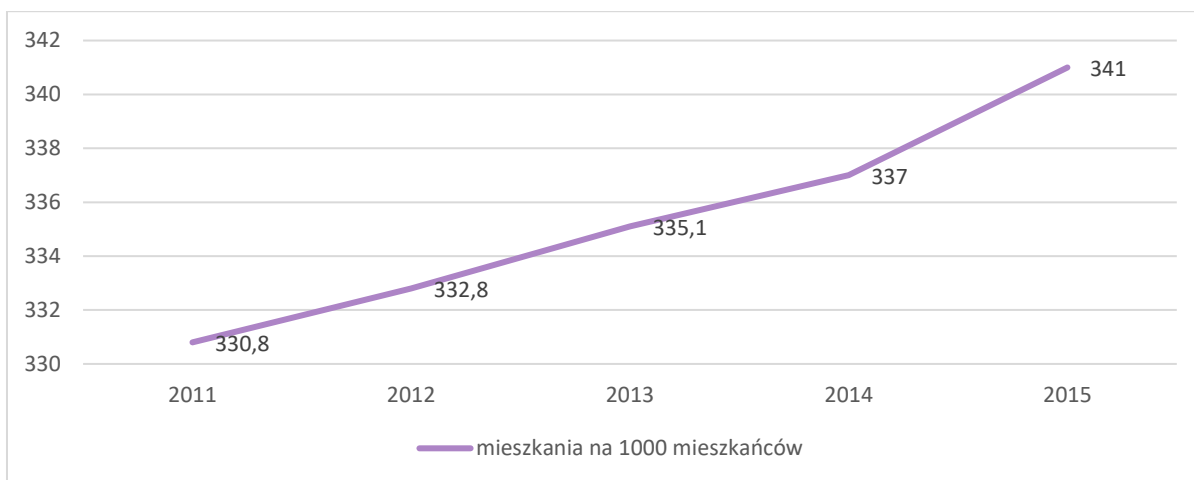

Jednostka	Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań
Łaziska Górne	8 135	31 619	572 673
Ornontowice	2 062	9 312	182 625
Orzesze	5 145	24 592	509 363
Wiry	2 615	12 365	267 326
Powiat mikołowski (ogółem)	32 891	140 074	2 803 217

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Wzrost liczby mieszkań w powiecie mikołowskim zaobserwowano w analizowanym okresie lat 2011-2015. Obecnie na 1000 mieszkańców przypada średnio 341 mieszkań.

Wykres 4. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w powiecie mikołowskim w latach 2011-2015

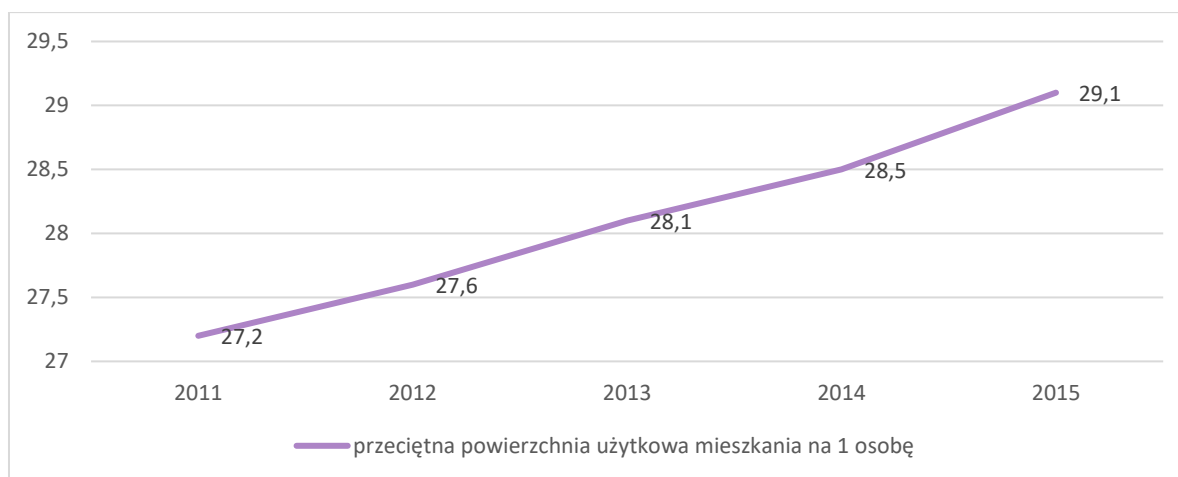

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę w powiecie mikołowskim na przestrzeni lat 2011-2015 również systematycznie rośnie. Obecnie średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę wynosi 29,1m².

Wykres 5. Liczba mieszkań oraz powierzchnia użytkowa mieszkań w gminach powiatu w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W powiecie w 2015 roku znajdowało się 17 036 budynków mieszkalnych (o 1 462 więcej względem roku 2011), przy czym najwięcej jest ich w gminach Mikołów (6 741) oraz Orzesze (4 416), najmniej zaś w gminach Wyry i Ornontowice (odpowiednio 1 893 i 1 190).

Przestrzeń publiczna jest obszarem istotnym w życiu społeczności lokalnych, pełniącym wiele funkcji ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne. Ich dostępność, rozwój oraz wygląd mają istotne przełożenie na sposób, w jaki powiat jest postrzegany.

Najistotniejszymi z punktu widzenia potrzeb mieszkańców placówkami są urzędy i instytucje publiczne (między innymi Starostwo Powiatowe, urzędy miasta i gmin, Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Powiatowa Policji oraz komisariaty), publiczne placówki służby zdrowia (takie, jak szpitale) oraz placówki oświaty. Pełna ich lista zamieszczona została w opracowanej podstrategii ds. kształtowania przestrzeni publicznej.

Na inne potrzeby mieszkańców odpowiadają obiekty sportowe (przykładem czego są boiska, hale sportowe, ośrodki rekreacyjne, pływalnie) oraz tereny rekreacyjno-krajobrazowe, które stanowią niewątpliwą atrakcję powiatu m.in. ze względu na Śląski Ogród Botaniczny zlokalizowany w Mikołowie oraz Zabytkowy Park Gminny ze Świątynią Dumania- Parkiem Archanioła w Ornontowicach.

Każda z gmin powiatu posiada także własne instytucje kultury, w tym miejskie bądź gminne domy kultury i centra kultury, biblioteki publiczne, muzea (istotnym jest jedyne w kraju Muzeum Energetyki zlokalizowane w Łaziskach Górnych). Na terenie powiatu nie są dostępne obiekty rozrywkowe takie jak kina czy teatry, z uwagi na znajdujące się w pobliżu miasta o bogatej ofercie tego rodzaju obiektów, jednakże w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Mikołowie funkcjonuje kino studyjne i scena kameralna, które wykorzystywane są w celu prezentacji filmów, organizacji pokazów filmowych dla dzieci oraz pokazów twórczości koła filmowego. Scena kameralna wykorzystywana jest do organizacji różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych. Warto dodać, że powiat mikołowski oraz gminy powiatu są organizatorem bądź zapewniają wsparcie różnorodnych wydarzeń kulturalnych, których liczba na tym terenie systematycznie rośnie.

W powiecie mikołowskim znajduje się 67 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, z czego 38 zlokalizowanych jest w Mikołowie. Wśród obiektów wchodzących w skład substancji zabytkowej

powiatu wymienić można rynek oraz ratusz w Mikołowie, kościoły i bazylikę, kapliczki oraz krzyże, przykłady dawnej architektury drewnianej, obiekty pałacowe i dworskie, cmentarz żydowski z macewami, Kościół św. Wawrzyńca w Orzeszu na Górcze, jak również niedawno zrewitalizowany Park Gminny w Ornontowicach, wpisany do rejestru zabytków.

Niektóre z obiektów zabytkowych są niedostępne bądź stwierdzono do nich ograniczony dostęp dla zwiedzających ze względów własnościowych lub braku wystarczających środków finansowych na ich renowację.

5.1.6. Obszary zdegradowane

Powiat mikołowski boryka się z różnymi problemami natury społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Obszary funkcjonalne tego terenu można podzielić na dwa typy w zależności od relacji do procesów rozwojowych regionu. Pierwszy z nich to obszary uczestniczące w procesach rozwojowych, do których zaliczyć można gminy Ornontowice i Wiry. Drugi typ to obszary wymagające wsparcia procesów rozwojowych, do których zaliczają się gminy: Mikołów, Łaziska Górne i Orzesze. Obszary te odznaczają się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.

W Mikołowie, teren, który należy objąć działaniami rewitalizacyjnymi zajmuje powierzchnię 131,46 ha (co stanowi 1,66% powierzchni gminy) i jest zamieszkiwany przez 11 845 osób (co stanowi 29,91% mieszkańców miasta). Obejmuje on trzy obszary, na których występuje nagromadzenie problemów społecznych (pomimo dobrej sytuacji gminy ogółem), gospodarczych i środowiskowych o wskaźnikach przewyższających średnią gminną: centrum, osiedle Mickiewicza i osiedle przy ulicy Młyńskiej. Do powtarzających się problemów społecznych na omawianym terenie należą: niewystarczający poziom kapitału społecznego, uzależnienie od pomocy społecznej i wysoki odsetek założonych Niebieskich Kart. Powtarzającym się problemem środowiskowym jest niska emisja wynikająca z palenia materiałami nieprzeznaczonymi do ogrzewania, natomiast do problemów technicznych należą: niski poziom estetyki i zły stan budynków mieszkalnych (wymagających kapitalnych remontów lub wyburzenia), niewystarczająca dostępność komunikacyjna dla mieszkańców¹⁶.

W przypadku Orzesza obszar do rewitalizacji obejmuje sołectwo Woszczyce, dzielnicę Jaśkowice i centrum Orzesza. Tereny te zajmują 5,28% powierzchni całej gminy, a zamieszkuje je 5325 osób (26,76% ogółu mieszkańców). Na wyznaczonych terenach odnotowano kumulację zjawisk negatywnych w sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej i technicznej. W przypadku sfery społecznej odnotowano stosunkowo wysoki odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej, dużą liczbę wydanych „Niebieskich Kart”, małą liczbę aktywnych organizacji pozarządowych. Istotny jest również wysoki odsetek popełnianych przestępstw. W sferze środowiskowej odnotowano dużą liczbę działek, na których zlokalizowane są substancje szkodliwe dla zdrowia i środowiska (w tym zanieczyszczenie powietrza – głównymi czynnikami złej sytuacji są wzrost emisji CO₂ wynikający z tytułu zużycia paliw transportowych i wykorzystania energii energetycznej; promieniowanie elektromagnetyczne – zagrożenie stanowi sieć i urządzenia elektroenergetyczne, jak i stacje bazowe

¹⁶ Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej na lata 2016-2025, Mikołów 2015, str. 27

telefonii komórkowej¹⁷) oraz zaniedbane tereny zieleni, a w sferze technicznej m.in. zły stan techniczny budynków, niedobory w infrastrukturze technicznej i komunikacyjnej¹⁸.

Obszary wyznaczone do rewitalizacji w Gminie Łaziska Górne znajdują się w Łaziskach Górnych (tereny ograniczone ulicami Chopina, Dworcowa, Działkowców, Energetyków, Parkowa, Wyzwolenia, Zawadzkiego) i Łaziskach Średnich (obszar ograniczony ulicami Powstańców, Wyszyńskiego, Pstrowskiego, Zwycięstwa, Staszica, Kościuszki, Nowa, Wyrńska, Sikorskiego, Głowińskiego). Obszar zajmuje łącznie 120,93 ha (6,03% powierzchni gminy), a zamieszkuje go 4935 osób (22,01% ogółu). Problemy odnotowane na terenie obszaru związane są przede wszystkim z trudnościami socjalno-bytowymi, uzależnieniami, ubóstwem, bezrobociem, ale również niskim poziomem bezpieczeństwa. W sferze środowiskowej najważniejsze problemy (emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych) wynikają z aktywnej działalności przemysłu oraz indywidualnego ogrzewania budynków i intensywnego ruchu drogowego) wynikają z aktywnej działalności przemysłu, w technicznej z niskiej jakości tkanki mieszkaniowej, natomiast w gospodarczej z uzależnienia terenów od dużych zakładów pracy, których likwidacja mogłaby spowodować znaczący wzrost liczby bezrobotnych¹⁹.

W przypadku Gminy Wiry obszar do rewitalizacji podzielony został na 4 podobszary, tj. obszar 1 (ul. Obrońców Ziemi Śląskiej, Drzymały Motyla), obszar 2 (ul. Rybnicka, Pszczela, Rybczyńskiego, Olmy, Brzeźna), obszar 3 (ul. Pszczyńska, Dwór, Zbożowa, Ładna, Słoneczna, Dąbrowszczaków), obszar 4 (ul. Puszkina, Waganowa, Dworcowa). Teren objęty działaniami stanowi 7,65% powierzchni gminy i zamieszkuje go 29,00% jej mieszkańców. Problemami odnotowywanymi na tych obszarach są przede wszystkim: niska aktywność społeczna mieszkańców, niski poziom bezpieczeństwa i brak oferty kulturalnej lub utrudniony do niej dostęp. W sferze środowiskowej trudnościami stanowią braki w sieci kanalizacyjnej, palenie materiałami nieprzeznaczonymi do ogrzewania lub ogrzewanie węglem powodujące niską emisję (zarejestrowane zostały przekroczenia dopuszczalnych norm stężeń pyłu PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu), źródła promieniowania elektromagnetycznego (sieć i urządzenia elektromagnetyczne)²⁰ oraz zagrożenia osuwiskami (dla obszaru 3 i 4²¹). Na terenie tym odnotowano także problemy w komunikacji (zły stan dróg, niedostosowana do potrzeb organizacja komunikacji publicznej), brak ścieżek rowerowych, chodników i obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz niezbrojone tereny inwestycyjne. W sferze gospodarczej istotna jest mała liczba przedsiębiorstw²².

¹⁷ Podstrategia Ochrony Środowiska Naturalnego Wspierania Efektywności Wykorzystania Zasobów na lata 2016-2032, Załącznik nr 5: Program Ochrony środowiska dla Miasta Orzesze, str.29, 35.

¹⁸ Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Orzesze na lata 2014-2022, str. 64-72.

¹⁹ Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej. Plan operacyjny – część I. Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Łaziska Górne.

²⁰ Podstrategia Ochrony Środowiska Naturalnego Wspierania Efektywności Wykorzystania Zasobów na lata 2016-2032, Załącznik nr 4: Program Ochrony środowiska dla Gminy Wiry, str. 19

²¹ Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej. Plan operacyjny – część I. Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Wiry, str. 67

²² Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej. Plan operacyjny – część I. Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Wiry.

Obszar rewitalizacji w Gminie Ornontowice obejmuje Centrum (ul. Bankowa, Boczna, Dworcowa, Grabowa, Jasna, Klasztorna, Nowa, Orzeska, Słoneczna, Zamkowa, Zwycięstwa) oraz osiedla Żabik i Akacjowa. Jego teren zajmuje 6,17% powierzchni gminy, a zamieszkuje go 27,3% ogółu ludności. Wyznaczony obszar rewitalizacji na terenie Gminy Ornontowice charakteryzuje się znacznym poziomem bezrobocia, a także dużą liczbą wydanych „Niebieskich Kart” (choć gmina charakteryzuje się najniższym poziomem bezrobocia na tle pozostałych gmin powiatu, na 1000 mieszkańców na ww. terenie przypada prawie 5 bezrobotnych, podczas gdy średnia gminna wynosi 21 bezrobotnych na 1000 mieszkańców- dane wskazują, że na obszarze rewitalizacji poziom bezrobocia jest trzykrotnie wyższy od średniej dla gminy. Liczba niebieskich kart na tym terenie wyższa jest niż 8 na 1000 osób, podczas gdy średnia dla gminy przyjmuje wartość 2,5²³). Znaczenie ma także ograniczona na wyznaczonym terenie oferta kulturalna i niska integracja lokalnej społeczności. Odnotowana także niski wskaźnik podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 ludności, wysoki odsetek dróg w niedostatecznym stanie i budynków wybudowanych przed 1970 rokiem. W sferze środowiskowej istotny jest wysoki odsetek budynków generujących niską emisję (emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych obiektów przemysłowych i indywidualnych systemów ogrzewania budynków, oraz intensywnego ruchu drogowego²⁴) i powstawanie dzikich wysypisk śmieci. Na terenie rewitalizacji brakuje także przestrzeni publicznej integrującej mieszkańców.

Obszary wymagające rewitalizacji wyznaczono na podstawie problemów, z jakimi borykają się poszczególne gminy oraz natężenia negatywnych zjawisk na tych terenach. Wspólne problemy dla wszystkich obszarów rewitalizacji powiatu podzielić można na pięć kategorii, tj. sfera społeczna, gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna oraz techniczna. Wśród zidentyfikowanych problemów w skali powiatu są:

- wandalizm i drobna przestępczość, niewielki poziom aktywności społecznej mieszkańców, dziedziczenie ubóstwa i problemów społecznych, zagrożenie wykluczeniem społecznym niektórych grup mieszkańców, roszczeniowe postawy części klientów pomocy społecznej, brak poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, ograniczony dostęp do oferty kulturalnej, oraz braki w zakresie kapitału ludzkiego (wykształcenie, kwalifikacje) jako problemy w sferze społecznej;
- niewystarczająca oferta uzbrojonych terenów inwestycyjnych i niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców w sferze gospodarczej;
- zanieczyszczenie środowiska i niska emisja dla sfery środowiskowej;
- braki w zakresie infrastruktury drogowej (w wymiarze ilościowym i jakościowym), braki w zakresie infrastruktury rekreacyjnej oraz zbyt mała liczba miejsc parkingowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej;
- braki w zakresie monitoringu wizyjnego, braki w zakresie oświetlenia ulic, zły stan techniczny budynków mieszkalnych, braki w sieci kanalizacyjnej, a także niedostosowanie budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych, co stanowi problemy w sferze technicznej.

²³ Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej. Plan operacyjny- część I. Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Ornontowice, str. 56

²⁴ Podstrategia Ochrony Środowiska Naturalnego Wspierania Efektywności Wykorzystania Zasobów na lata 2016-2032, Załącznik nr 3: Program Ochrony środowiska dla Gminy Ornontowice, str.29.

5.1.7. Identyfikacja obszarów problemowych w zakresie przestrzeni i środowiska

Poniżej wskazano i opisano najważniejsze obszary problemowe w zakresie przestrzeni i środowiska.

Środowisko przyrodnicze i jego ochrona

Zmniejszające się zalesienie terenu

Szata roślinna na terenie powiatu mikolowskiego ulega przeobrażeniom. W przeszłości teren pokrywały zbiorowiska leśne Puszczy Pszczyńskiej, obecnie zalesienie terenu powiatu wynosi 35,5%. Odnotowuje się zatem mały stopień lesistości w poszczególnych częściach powiatu oraz fragmentację drzewostanów leśnych.

Przyczyną tego stanu rzeczy jest między innymi nielegalne pozyskiwanie surowców leśnych, a w rezultacie zmniejszająca się powierzchnia np. dąbrów (wycinane ze względu na pozyskiwanie najcenniejszego drewna). Obecnie pozostałościami po dawnych dąbrach są pojedyncze dęby, które kwalifikują się do ochrony pomnikowej.

Stosunkowa niska jakość gleb i wód

Na terenie powiatu przeważa niewysoka jakość gleb. W diagnozie stanu powiatu mikolowskiego została także wykazana zła jakość wód powierzchniowych oraz podziemnych.

Brak spójnej polityki środowiskowej

W diagnozie sytuacji powiatu mikolowskiego stwierdzono brak programów rolnośrodowiskowych wspierających bioróżnorodność poprzez rolnictwo zrównoważone i ekologiczne, oraz ochronę zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000. Istotnym problemem jest także niska świadomość ekologiczna mieszkańców, lęk przed kosztami i restrykcjami wynikającymi z istnienia obszarów chronionych, a także brak monitoringu różnorodności oraz kompleksowych badań przyrodniczych, które ujawniłyby walory przyrodnicze całego powiatu i pozwoliły na właściwe zabiegi ochronne. Wspólne działania w tym zakresie zapewniłyby dobrą kondycję lasów, zagajników, łąk, drobnych zbiorników wodnych i zabagnień.

Odnotowuje się także obniżenie poziomu wód gruntowych, osuszanie terenów nadrzecznych oraz zanieczyszczanie wód powierzchniowych, co przekłada się na ubytek lub zanik pierwotnej roślinności wodnej, błotnej i torfowiskowej, która występowała na terenie powiatu. Wyginieciem zagrożone są również płazy i gady podlegające ścisłej ochronie prawnej gatunkowej i środowiskowej, stanowiące niezwykle ważny składnik zoocenozy, ze względu na ich malejące gwałtownie populacje w skali województwa, kraju oraz Europy.

Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza

Problemem o dużej skali oddziaływania jest zanieczyszczenie powietrza. Udokumentowane jest to poprzez dane statystyczne, które ukazują, że skuteczność zatrzymania w urządzeniach filtrujących zanieczyszczeń gazowych jest niższa od średniej krajowej (mianowicie 47,5 % w stosunku do 59,6% w skali kraju). Najwyższa emisja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza w powiecie ma miejsce w Łaziskach Górnych, które zostały zaliczone do miast o dużej skali zagrożenia środowiska emisją zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w 2013 r.

Ponadto, na terenie powiatu zauważono dość wysoki poziom niskiej emisji, chociaż z roku na rok sytuacja ulega poprawie. Powiat charakteryzuje się dużym wykorzystaniem węgla kamiennego w

gospodarstwach domowych. Zjawisko niebezpiecznej dla zdrowia niskiej emisji jest szczególnie powszechne w południowej Polsce, głównie ze względu na dostępność tego surowca²⁵.

Wysoka energochłonność

Przykładem energochłonności w sferze publicznej może być oświetlenie uliczne. W oświetleniu ulicznym i sygnalizacji świetlnej oraz podświetleniu obiektów wciąż wykorzystywane są stare, energochłonne źródła światła. Należy dążyć do wymiany wszystkich źródeł światła na nowe, pracujące w technologii LED wraz z systemami sterowania, które pozwalają na oszczędność energii rzędu 55% w porównaniu do aktualnych opraw rtęciowych. Oszczędność powstała przy tej inwestycji waha się w granicy 2 do 4 lat, przy znacznym ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych do atmosfery.

Problemem z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii jest również mała świadomość społeczna. W podstrategii kształtowania przestrzeni publicznej szczegółowo przedstawiono działania edukacyjne i promocyjne, które mogą w pozytywny sposób wpłynąć na świadomość mieszkańców.

Zagospodarowanie przestrzenne

Niedostateczne wykorzystanie i ograniczony dostęp do obiektów zabytkowych

Zgodnie z Diagnozą dla powiatu mikolowskiego, niektóre z obiektów zabytkowych są niedostępne bądź stwierdzono do nich ograniczony dostęp dla zwiedzających ze względów własnościowych lub braku wystarczających środków finansowych na ich renowację. Stwierdzić można więc niewykorzystanie istniejących warunków naturalnych powiatu oraz walorów dziedzictwa kulturowego do rozwoju ofert o charakterze turystyczno-wypoczynkowym, przy czym przykładami są niewykorzystane potencjały Góry św. Wawrzyńca, Sanktuarium Matki Bożej w Bujakowie– Opiekunki Środowiska Naturalnego, Szlaku Architektury Drewnianej, wieży ciśnień w Orzeszu, czy cmentarza żydowskiego z zabytkowymi macewami.

Niedostatek w zakresie infrastruktury rekreacyjnej w części obszaru

Na uwadze warto mieć fakt nierównomiernej sieci terenowych ścieżek edukacyjnych i rekreacyjnych w powiecie, przy czym przebieg niektórych odcinków szlaków wyznaczony został przez tereny prywatne oraz o utrudnionej dostępności.

Niespójna polityka zagospodarowania obszaru

Dla części obszaru brakuje obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego. W istniejących planach nie są uwzględnione tereny osuwiskowe (są wyznaczone przez Starostwo, ale nieuwzględnione w MPZP poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego). Mając na uwadze zauważalny ciągły wzrost zainteresowania terenami pod budownictwo oraz inwestycje, można stwierdzić, że w istniejących MPZP brakuje przeznaczenia odpowiednich terenów pod takie cele. Istniejące plany często nie uwzględniają jego oddziaływania na sąsiednie gminy. Brakuje porozumienia, wspólnych działań i wizji w zakresie kształtowania przestrzeni całego obszaru funkcjonalnego.

Z nasilonym zjawiskiem antropopresji wiąże się zanik funkcji rolniczych obszaru. Zauważalne jest odchodzenie od rolnictwa na rzecz budownictwa mieszkaniowego. Co więcej, istniejące zapisy w części

²⁵ Na podstawie danych zawartych w materiałach informacyjnych na temat niskiej emisji opublikowanych przez Ministerstwo Środowiska

MPZP utrudniają rozwój rolnictwa np. ekologicznego (ze względu na istniejące stare zapisy o przeznaczeniu terenu pod konkretne formy działalności rolniczej).

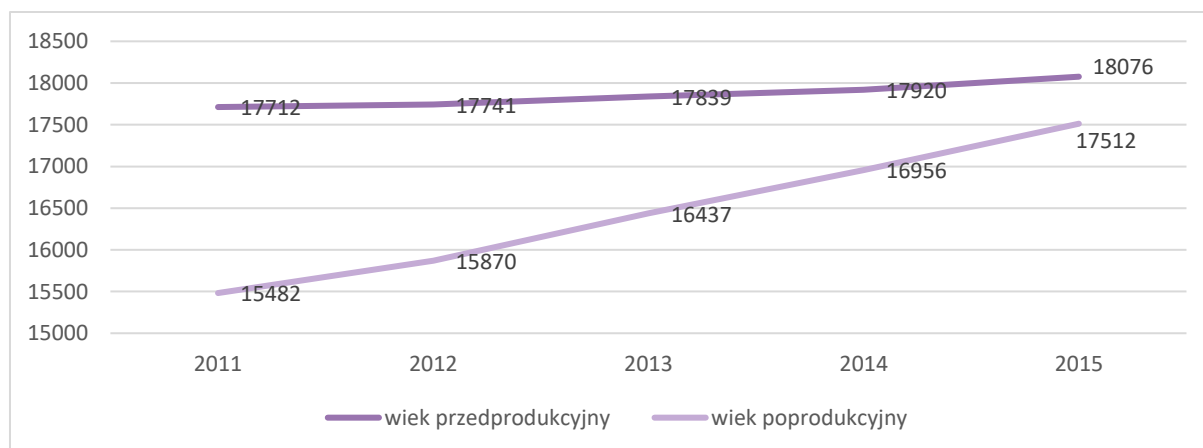
5.2. Sfera społeczna

W podrozdziale dotyczącym sfery społecznej skupiono się głównie na charakterystyce demograficznej powiatu i jego zasobach ludzkich. Przeanalizowano również kwestie związane z rynkiem pracy, uczestnictwo w kulturze lokalnej społeczności oraz poziom bezpieczeństwa.

5.2.1. Demografia

Na terenie powiatu zaobserwować można wzrost liczebności populacji. W 2015 roku powiat mikołowski zamieszkiwało 96 457 osób, co stanowi wzrost liczby ludności względem lat poprzednich - w 2013 roku powiat liczył 95 769 mieszkańców, zaś w roku następnym o 338 osób więcej, przy czym procentowo nieznacznie szybszy wzrost nastąpił na terenach wiejskich (0,3% w mieście, 0,5% na wsi). Struktura ludności pod względem płci w powiecie mikołowskim jest zbliżona do struktury populacji całego kraju, z liczbą kobiet większą niż mężczyzn. W 2015 roku największa liczba mieszkańców powiatu zamieszkiwała w gminie miejskiej Mikołów (41,4%). Następnymi gminami pod względem liczby ludności były Łaziska Górne (23,2%) oraz Orzesze (21%). Najmniejsza liczba osób zamieszkiwała gminy wiejskie Wyry (8,1%) oraz Ornontowice (6,1%). Największą część mieszkańców powiatu stanowiła w 2015 roku grupa w wieku produkcyjnym (63%). Zwrócić uwagę należy także na zaobserwowany na terenie powiatu wzrost liczebności osób młodych, w wieku przedprodukcyjnym (tj. 17 lat i mniej), jednakże przy jednoczesnym wzroście grupy wieku poprodukcyjnego. W powiecie mikołowskim w latach 2011-2015 nastąpił gwałtowny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Dynamika przyrostu grupy w wieku przedprodukcyjnym jest znacznie niższa niż w przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym, co wiązać się będzie ze wzrostem obciążenia demograficznego w latach następnych.

Wykres 6. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym na przestrzeni lat 2011-2015 w powiecie mikołowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Jak wynika z zaprezentowanych na wykresie danych, zarówno wśród grupy w wieku przedprodukcyjnym, jak i poprodukcyjnym zauważyć można stały wzrost liczebności w analizowanym okresie. Liczebność grupy wieku przedprodukcyjnego w roku 2015 była o 364 osoby wyższa względem roku 2011. Istotna jest jednakże znaczna dysproporcja pomiędzy analizowanymi grupami-odnotowano dwuprocentowy wzrost liczebności pośród osób w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni lat, podczas gdy grupa wieku poprodukcyjnego wzrosła aż o 13%, tj. o 2030 osób względem roku 2011. Konsekwencje tego trendu obserwować można także w skali kraju- prognozuje się, że rosnąca liczba ludzi starszych przy niewystarczającej dynamice wzrostu liczby osób młodych spowoduje duże obciążenie demograficzne związane z opieką nad osobami starszymi oraz ich utrzymaniem. Jeżeli trendy te nie zostaną zatrzymane, będzie to miało konsekwencje nie tylko ekonomiczne, ale również społeczne. Przykładem takich konsekwencji może być malejący popyt na zawody pedagogiczne, a wzrost popytu na zawody związane z opieką nad osobami starszymi²⁶.

Wskaźnik przyrostu naturalnego w powiecie mikołowskim w latach 2011-2014 wykazywał tendencję malejącą, przy czym w roku 2015 zaobserwowano wzrost wskaźnika. Przyrost naturalny na 1000 osób w powiecie jest dodatni, różniąc się od ujemnego trendu zarówno na skalę województwa, jak i kraju. Co więcej, szacuje się, że w latach 2015-2050 różnica między liczbą nowonarodzonych dzieci a liczbą zgonów w powiecie mikołowskim będzie przyjmowała coraz większe wartości. Przewiduje się, że w 2050 roku wskaźnik ten osiągnie poziom 375.

Tabela 19. Przyrost naturalny na 1000 osób w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i Polsce w latach 2013-2015

Jednostka	2013	2014	2015
Polska	-0,5	-0,1	-0,7
Województwo śląskie	-1,4	-1,1	-1,9
Powiat Mikołowski	1,5	1	1,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Prognozuje się także, że w następnych latach stopniowo, niegwałtownie wzrastać będzie liczba zgonów na terenie powiatu mikołowskiego. Szacuje się, że po 2020 przekraczać będzie 1000 osób. Jednocześnie podkreślić należy, że ze względu na tendencję do wydłużania się życia mieszkańców, zwiększona liczba zgonów będzie zjawiskiem naturalnym, które nie powinno wzbudzać niepokoju

5.2.2. Rynek pracy

Struktura bezrobocia powiatu mikołowskiego jest odzwierciedleniem tendencji zaobserwowanych w województwie i w kraju. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Mikołowie począwszy od 2014 następuje systematyczny spadek bezrobocia.

Pod względem aktywności ekonomicznej ludności powiat mikołowski należy do obszarów pozytywnie wyróżniających się na tle województwa śląskiego oraz całego kraju. W 2016 roku stopa bezrobocia na terenie kraju uplasowała się na poziomie 8,3%, dla województwa śląskiego zaś wyniosła 6,6%.

²⁶ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Gdańsk 2015, str. 46

W powiecie mikołowskim wskaźnik stopy bezrobocia wskazywał 5,9%(rok 2015), a w roku 2016 spadając poniżej 5%.

Tabela 20. Stopa bezrobocia w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i kraju w 2015 roku [w %]

Jednostka	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Polska	12,5	13,4	13,4	11,4	9,7	8,3
Województwo śląskie	10,2	11,1	11,3	9,6	8,2	6,6
Powiat mikołowski	7,1	8,1	8,3	6,8	5,9	4,2

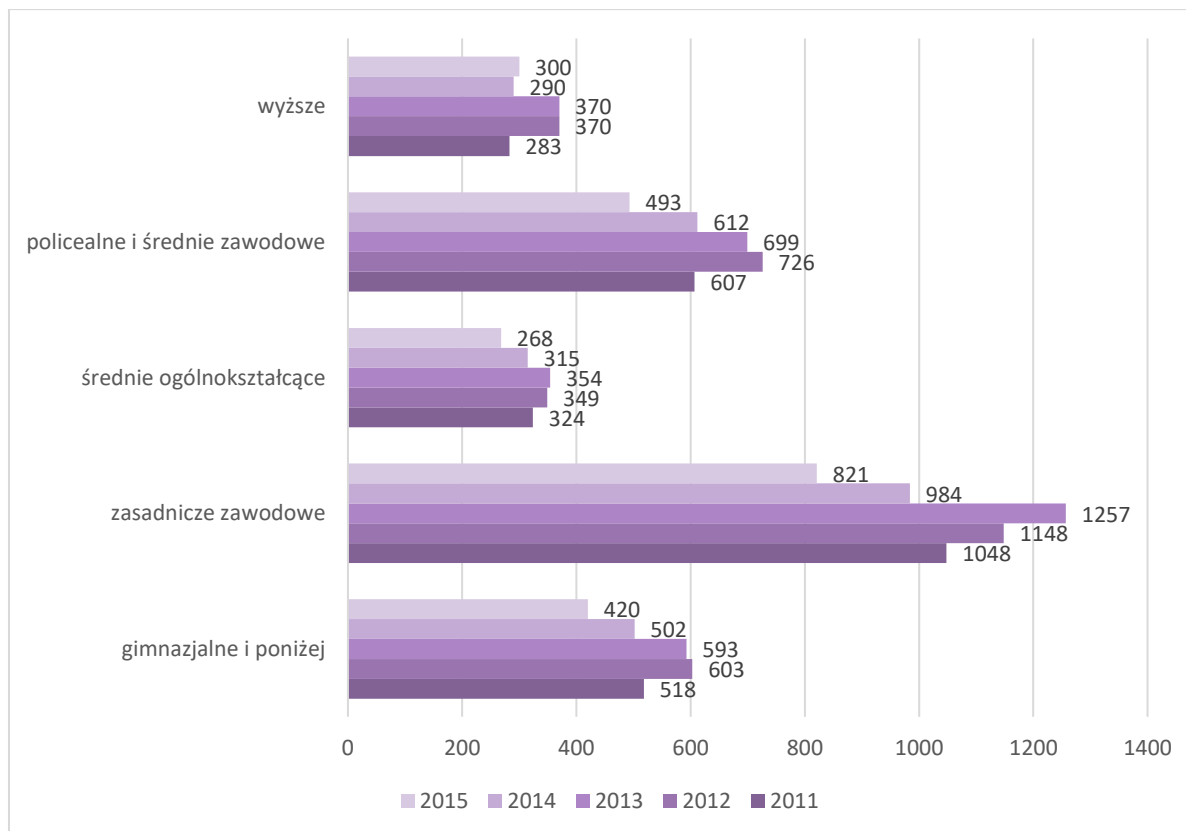
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W powiecie w roku 2015 zarejestrowanych było 2 302 bezrobotnych, w tym 1 298 kobiet i 1 004 mężczyzn. Względem roku 2013 stanowi to spadek w liczbie zarejestrowanych bezrobotnych osób o 30%.

Warto zwrócić uwagę również na strukturę wykształcenia osób pozostających bez zatrudnienia. W całym analizowanym okresie największy odsetek bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (w 2015 roku 36,7% ogółu bezrobotnych), a następnie policealnym i średnim zawodowym (21,4% ogółu bezrobotnych w 2015 roku) oraz gimnazjalnym i niższym (18,3% ogółu bezrobotnych w 2015 roku).

Wykres 7. Wykształcenie osób pozostających bez pracy na terenie powiatu w latach 2011-2015

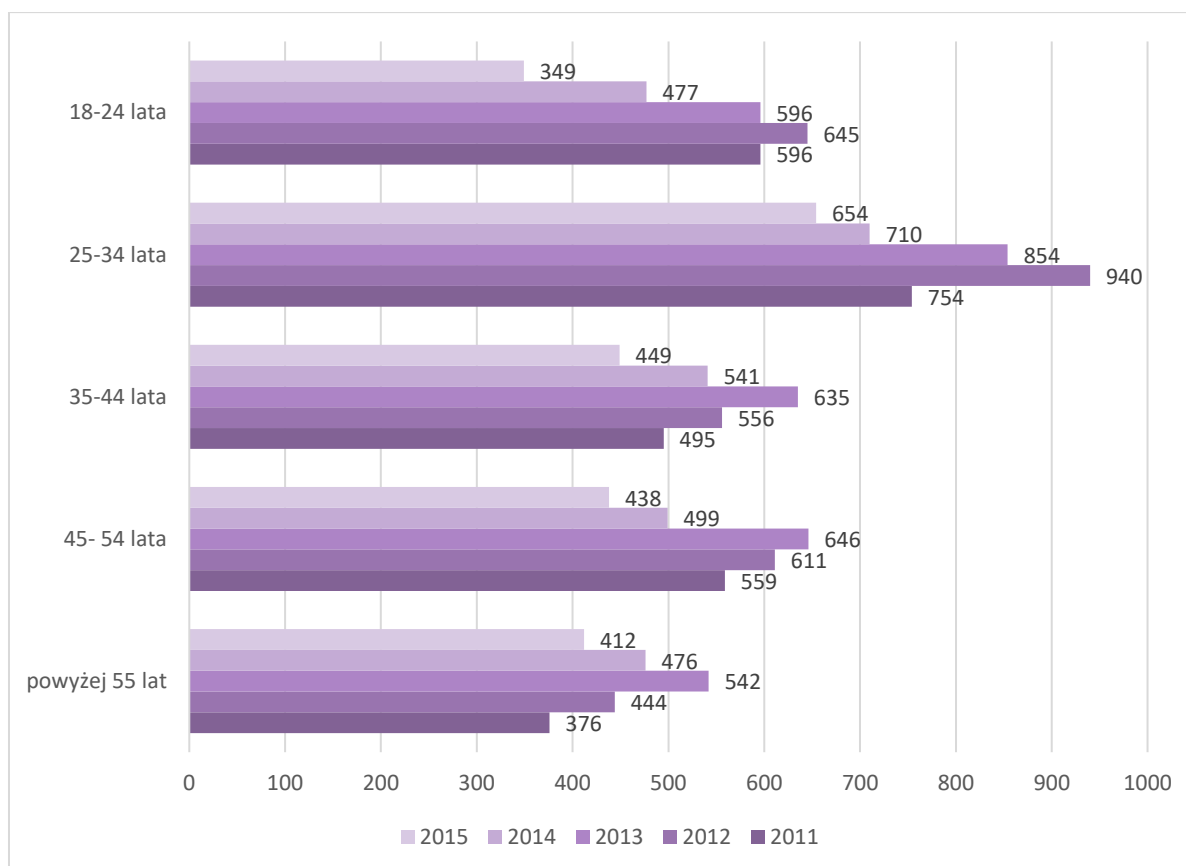

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Analizie poddano także wiek osób pozostających bez zatrudnienia. W 2015 roku najwyższy odsetek wśród ogółu bezrobotnych stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-34 lata (blisko 30%). Blisko 20% udział przypadł na ludność w wieku 35-44 lata (19,5%) i 45-54 lata (19,0%). Najniższe wartości odnotowano w przypadku przedziałów 18-24 lata (15,2%) i powyżej 55 roku życia (17,9%). Warto zauważyć, że na przestrzeni lat 2011-2015 liczb osób pozostających bez zatrudnienia w wieku 25-34 lat zmalała, w przeciwieństwie do osób powyżej 55 roku życia.

Wykres 8. Struktura osób bezrobotnych wg wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Na podstawie pozyskanych danych dokonano szacunku, z którego wynika, że liczba osób czynnych zawodowo zwiększać się będzie do 2050 roku. Ponadto szacuje się, że w 2050 roku w powiecie mikołowskim pracować będzie więcej kobiet niż mężczyzn – różnica wyniesie 341 osób.

W grudniu 2015 roku Powiatowy Urząd Pracy w Mikołowie dysponował 56 ofertami pracy w powiecie mikołowskim, które zawierały 116 miejsc pracy²⁷.

Analizując sferę społeczną w kontekście rynku pracy należy wskazać także na stosunkowo niewielką liczbę działań i środków wspierających osoby planujące założyć działalność gospodarczą na terenie powiatu. W doradztwie ekonomicznym dla przedsiębiorców odnotowano zarówno zalety, jak i wady, które mogą przyczynić się do niższej dynamiki przedsiębiorczości, a w efekcie małego przyrostu liczby miejsc pracy (np. nieodpowiednie warunki lokalowe i kadrowe).

5.2.3. Oświata

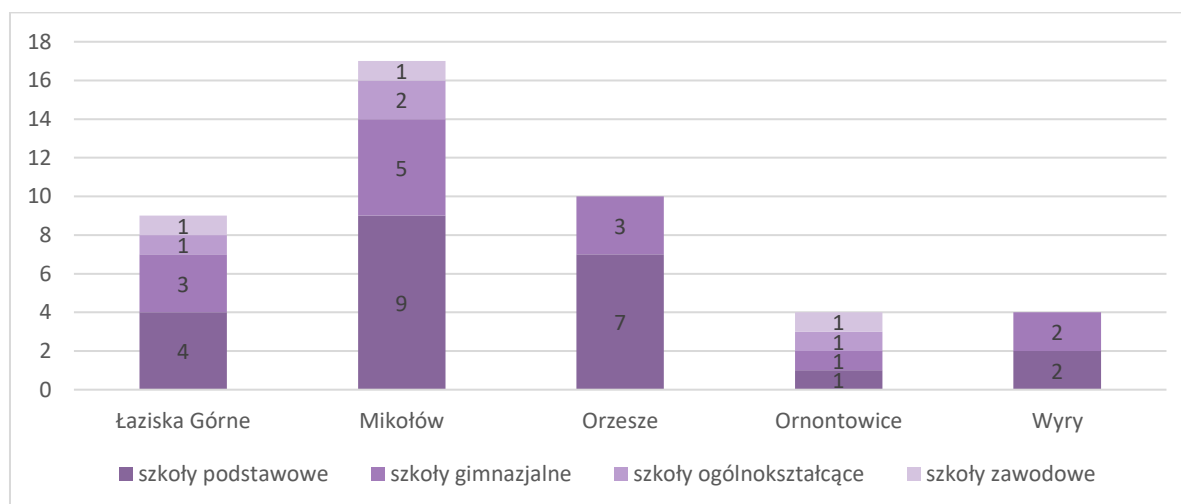
W powiecie mikołowskim znajdują się placówki oświatowe, które stwarzają możliwość realizacji prawa do nauki poprzez kształcenie, wychowanie i opiekę na poziomach podstawowym, gimnazjalnym, zawodowym i technicznym oraz licealnym. Według danych statystycznych pozyskanych z Głównego

²⁷ Centralna baza ofert pracy, <http://oferty.praca.gov.pl/>, [data dostępu: 28.12.2016]

Urzędu Statystycznego, w 2015 roku na terenie powiatu funkcjonowały liczne placówki oświatowe zarządzane przez samorządy gminne i powiatowy, przy czym najwięcej szkół zlokalizowanych jest w Mikołowie²⁸. Liczba poszczególnych placówek w gminach na podstawie wspomnianych danych, uaktualnionych o dane przekazane przez poszczególne Urzędy Gmin, przedstawiona została poniżej.

Wykres 9. Liczba placówek oświatowych w gminach powiatu mikołowskiego w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS oraz danych Urzędów Gmin

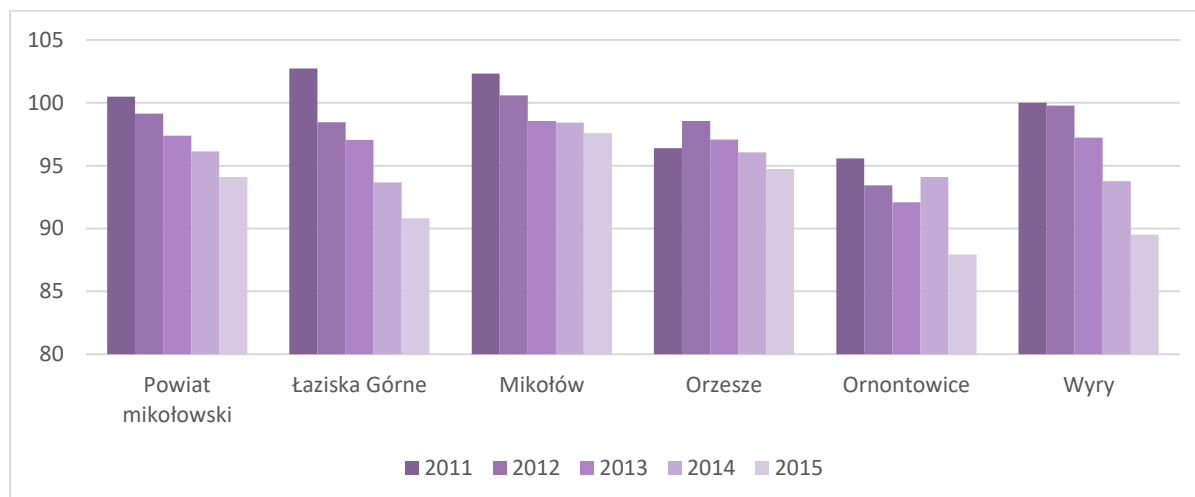
Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (niezależnie od wieku) do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Na poniższym wykresie zaprezentowane zostały wartości tego wskaźnika w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego w odniesieniu do szkół podstawowych²⁹.

²⁸ Szczegółowa liczba oraz rodzaj placówek oświatowych w każdej z gmin powiatu mikołowskiego zawarte zostały w dalszej części niniejszego dokumentu (podrozdział 5.5.1 Edukacja).

²⁹ Podstrategia rozwiązywania problemów demograficznych, Gdańsk 2015, str. 7

Wykres 10. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych według gmin w powiecie mikołowskim (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Wartość współczynnika skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych zmniejszyła się względem roku 2011 w każdej gminie powiatu. Największy spadek zauważyć można w Gminie Ornontowice, najmniejszy zaś w Mikołowie. Według stanu na koniec 2015 roku, najwyższym współczynnikiem charakteryzowały się Mikołów oraz Orzesze, najniższym natomiast Gmina Ornontowice.

5.2.4. Opieka zdrowotna

Na terenie 5 gmin powiatu mikołowskiego funkcjonują podmioty lecznicze, które świadczą usługi zdrowotne w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz podmioty lecznicze prowadzące wyłącznie prywatną praktykę lekarską. Na terenie powiatu znajdują się 44 placówki leczenia ambulatoryjnego (przy czym największa ich część funkcjonuje w Mikołowie) oraz trzy szpitale. Szpitalami tymi są świadczący całodobową opiekę Szpital św. Józefa sp. z o.o. w Mikołowie, Szpital Powiatowy w Mikołowie oraz Szpital Chorób Płuc w Orzeszu.

Szpital św. Józefa sp. z o.o. świadczy usługi na oddziałach chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, internistycznym, laryngologicznym. Realizacja zadań Szpitala wspomagana jest przez poradnie leczenia otwartego oraz pracownie diagnostyczne. W placówce funkcjonuje także nowoczesny Zakład Opiekuńczo-Lecznicy świadczący usługi z zakresu opieki długoterminowej.

W Szpitalu Powiatowym znajdują się następujące oddziały: ginekologiczno-położniczy, noworodkowy, neurologiczny i rehabilitacja neurologiczna, geriatryczny i chorób wewnętrznych, a także szkoła rodzenia. Praca szpitala wspomagana jest przez izbę przyjęć, Zakład Opiekuńczo-Lecznicy oraz laboratorium analityczne.

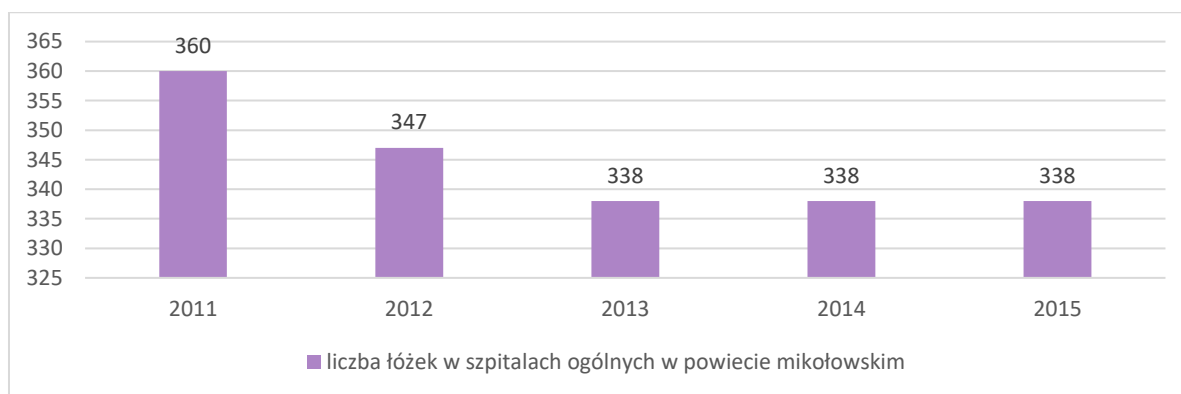
Szpital Chorób Płuc w Orzeszu nastawiony jest wyłącznie na diagnostykę i leczenie wszelkich schorzeń układu oddechowego. Oferuje on usługi w zakresie następujących oddziałów: oddział gruźlicy i chorób płuc, z pododdziałem gruźlicy, z pododdziałem szybkiej diagnostyki oraz z pododdziałem chemioterapii, oddział opieki paliatywnej, oraz w zakresie ambulatoryjnej specjalistki: poradnia gruźlicy i chorób płuc, poradnia domowego leczenia tlenem, hospicjum domowe, pracownia diagnostyki laboratoryjnej, pracownia ultrasonografii, pracownia rentgenodiagnostyki ogólnej, pracownia bronchoskopii,

pracownia spirometrii, pracownia elektrokardiografii, pracownia diagnostyki i leczenia bezdechu sennego, pracownia podawania cytostatyków.

Na przestrzeni analizowanych lat 2011-2015 zauważyć można spadek liczby łóżek w szpitalach ogólnych znajdujących się w powiecie mikołowskim. W 2015 roku liczba miejsc w placówkach szpitalnych wynosiła 338, zmniejszając się o 22 względem roku 2011.

Wykres 11. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w powiecie mikołowskim w latach 2011-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Stosunek liczby ludności przypadającej na dostępne w szpitalach miejsca kształtuje się na terenie powiatu niekorzystnie względem województwa i kraju. Zarówno w województwie śląskim jak i w Polsce liczba osób przypadających na łóżka szpitalne jest mniejsza (znacznie mniejsza w przypadku województwa) niż w powiecie mikołowskim. Dokładne dane przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 21. Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych w latach 2011-2015 w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i kraju

Jednostka	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	213	204	205	205	206
Województwo śląskie	181	178	178	178	179
Powiat mikołowski	262	274	283	284	285

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W powiecie mikołowskim pracuje także coraz mniejsza liczba lekarzy. Według danych statystycznych, w 2015 roku liczba ta wynosiła 100, tj. o 24 osoby mniej, niż w roku 2011.

Ponadto należy zaznaczyć, że choroby układu krążenia i nowotwory wskazane zostały jako najczęstsze przyczyny zgonów na terenie powiatu- choroby te były skutkiem śmierci największej liczby osób w 2015 roku. Wskazywać może to na potrzebę podjęcia działań ukierunkowanych na promocję profilaktyki zdrowia, jak również poprawienie świadomości oraz wiedzy mieszkańców powiatu poprzez dostosowane do ich preferencji akcje edukacyjne oraz badania profilaktyczne przeprowadzane w trakcie popularnych wydarzeń kulturalnych na terenie powiatu, w szczególności na terenach wiejskich z uwagi na utrudniony dostęp mieszkańców wsi do usług zdrowotnych.

Charakterystyka ochrony zdrowia psychicznego w powiecie mikołowskim

Jak szczegółowo wykazano w „Podstrategii przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego”, na terenie powiatu występuje stosunkowo niewielka liczba usług mających na celu ochronę zdrowia psychicznego realizowanych w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia przez instytucje- mieszkańcy powiatu korzystają więc z usług jednostek zlokalizowanych w województwie śląskim. Poza usługami brakuje również kadry w postaci lekarzy psychiatrów, w szczególności w zakresie opieki psychiatrycznej dzieci i młodzieży. Zidentyfikowano niewystarczającą do potrzeb mieszkańców powiatu liczbę zespołów leczenia środowiskowego. Niewystarczająca jest również liczba specjalistów z zakresu socjoterapii w placówkach dla dzieci i młodzieży, zwłaszcza na terenach wiejskich. Także w skali województwa zwrócono uwagę na fakt nierównomiernie rozmieszczonych zasobów stacjonarnej opieki psychiatrycznej oraz na nierównomierne rozlokowanie niektórych form wsparcia społecznego na terenie województwa. Na terenach wiejskich zaś deficyt jest placówek wsparcia dziennego realizujących programy socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży. Zwrócono uwagę również na fakt braku spójnego rejonowego systemu informacji zdrowotnej.

Na terenie powiatu stwierdzono deficyt placówek, które objęłyby profesjonalną opieką nie tylko młode osoby eksperymentujące z substancjami psychoaktywnymi, ale także ich rodziny. Placówki takie mogłyby również koordynować działania profilaktyczne na terenie powiatu oraz czynnie współpracować ze szkołami w celu efektywnego dotarcia do młodzieży. Niedostateczna jest także oferta terapeutyczna dla ofiar i sprawców przemocy w programach leczenia odwykowego.

Ponadto, w powiecie mikołowskim znajduje się stosunkowo mała liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze wsparcia osób zaburzonych psychicznie. Szczególnie zauważalny jest brak oferty terapeutycznej dla niektórych grup pacjentów (tj. osoby nieletnie i po 65 r. ż; głuchoniemi oraz o obniżonej sprawności intelektualnej). Z drugiej strony, na terenie powiatu w wyżej wymienionym obszarze działają m.in. takie podmioty jak: Mikołowskie Stowarzyszenie Pomocy Psychospołecznej i Profilaktyki „Zmiana”, Ośrodek dla Osób Niepełnosprawnych Miłosierdzie Boże, oraz Stowarzyszenie Pomocna Dłoń Krystyn i Sympatyków w Mikołowie, w Gminie Łaziska Górne natomiast są to Stowarzyszenie na rzecz Profilaktyki, Pomocy i Rozwoju Psychospołecznego „Promoc”, oraz Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych „Białe Misie”.

Poziom profilaktyki psychiatrycznej może przekładać się na dużą liczbę hospitalizowanych pacjentów. Problemem wówczas może być niewielka liczba podejmowanych działań w kierunku promocji profilaktyki zdrowia psychicznego, które, ponadto, na terenach wiejskich często postrzegane są stereotypowo, a temat ten spotyka się z niechęcią ze strony mieszkańców wsi i mniejszych miast.

Zidentyfikowanym problemem na terenie powiatu mikołowskiego w obszarze ochrony zdrowia psychicznego jest stosunkowo niski poziom nakładów publicznych na to przeznaczonych. Nakłady samorządów mogące służyć do realizacji programów ochrony zdrowia psychicznego powinny być większe w stosunku do potrzeb mieszkańców.

5.2.5. Pomoc społeczna

Instytucje pomocy społecznej na terenie powiatu mikołowskiego funkcjonują zarówno na poziomie gminnym, jak i na poziomie powiatowym.

Instytucjami na poziomie powiatu są Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, sprawujące nadzór nad domami pomocy społecznej, domem dziecka oraz pozostałymi powiatowymi ośrodkami wsparcia, takimi jak Dom Pomocy Społecznej w Orzeszu; Ośrodek dla Osób Niepełnosprawnych „Miłosierdzie Boże” w Borowej Wsi; Dom Dziecka im. gen. H. Dąbrowskiego w Orzeszu; Środowiskowy Dom

Samopomocy dla osób przewlekle psychicznie chorych w Łaziskach Górnych; Prywatny Dom Opieki „MARIA” s.c.

Instytucje pomocy społecznej w poszczególnych gminach to:

- Mikołów

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówka Wsparcia Dziennego Świetlica Opiekuńczo – Specjalistyczna, Centrum Integracji Społecznej, Dzienny Dom Pomocy, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;

- Łaziska Górne

Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejski Ośrodek Wspierania Rodziny i Dziecka, Poradnia Życia Rodzinnego przy Parafii Matki Bożej Królowej Różańca Świętego;

- Orzesze

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówka Wsparcia Dziennego Przyszań, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny;

- Ornontowice

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Świetlica Profilaktyczno-Wychowawcza i Terapeutyczna, Dom Opieki „Malwa”;

- Wry

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, dwie Świetlice Środowiskowe.

Wśród wydatków budżetów gmin powiatu mikołowskiego 18,2% środków przeznaczono w 2015 roku na pomoc społeczną, co stanowi wzrost względem lat poprzednich- w roku 2014 przeznaczone na ten cel środki stanowiły 16,3% wydatków budżetu, w roku 2013 zaś 17,7%.

Warto jednocześnie zaznaczyć, że liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2010-2015 wzrosła o ponad 3%. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2010 liczba gospodarstw kształtowała się na poziomie 1679, natomiast pięć lat później świadczeniobiorców było 1734.

W tym zakresie warto również wspomnieć o występujących zjawiskach patologii społecznej:

- alkoholizm

Problemy obserwowane w skali ogólnopolskiej oraz ich skutki odczuwalne są także na terenie Powiatu Mikołowskiego - dostępność fizyczna oraz ekonomiczna alkoholu skutkuje brakiem problemów z zakupem alkoholu przez młodzież. Kwestią problemową w tym zakresie jest również zmienne i niestabilne prawo krajowe dotyczące sprzedaży i spożycia alkoholu oraz środków psychoaktywnych.

Zauważalny jest niewystarczający stopień integracji służb społecznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych oraz niewystarczająca sieć i liczba placówek prowadzących reintegrację społeczną i zawodową osób uzależnionych od alkoholu po zakończonym leczeniu.

Odnotowuje się wysoki wskaźnik spożycia alkoholu na osobę w Polsce (ogółem), wynikający często z wielopokoleniowych tradycji spożywania alkoholu na spotkaniach towarzyskich, rodzinnych i wszelkich

uroczystościach. Wśród społeczeństwa brakuje wiedzy na temat działalności Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

- narkomania

Poziom świadczonych usług przez podmioty wojewódzkie leczące uzależnienia od narkotyków jest zróżnicowany (pod względem oferty, kwalifikacji personelu, ilości świadczeń zakupionych przez Narodowy Fundusz Zdrowia). Problemem w tym zakresie jest także mała liczba podmiotów realizujących programy profilaktyczne skierowane do grup ryzyka.

- przestępczość

Zauważalny jest wzrost zjawiska przestępczości wśród osób nieletnich, w wyniku którego mogą w przyszłości być one zagrożone zjawiskiem wykluczenia społecznego. Jak wynika z danych, w 2014 roku nieletnie osoby z powiatu mikolowskiego popełniły 321 czynów karalnych, w tym 213 czynów o charakterze kryminalnym.

Najczęściej popełnianym przestępstwem na terenie powiatu mikolowskiego są kradzieże oraz kradzieże z włamaniem. W latach 2011-2014 największą grupę przestępstw kryminalnych w pierwszej kolejności stanowiły kradzieże, zaś w drugiej kradzieże z włamaniem.

Zaobserwowano spadek wykrywalności przestępstw na terenie powiatu mikolowskiego: w 2014 roku wykrywalność przestępstw o charakterze kryminalnym wynosiła 52,20%, przy czym liczba ta stale zmniejsza się od roku 2012.

- przemoc domowa

Na terenie powiatu nastąpił wzrost liczby wydanych „Niebieskich Kart”, co stanowi potwierdzenie zwiększenia się skali zjawiska przemocy domowej wśród mieszkańców powiatu mikolowskiego. W roku 2012 liczba sporządzonych „Niebieskich Kart” wynosiła 85, zaś w 2014 roku liczba ta wyniosła 150. Na terenie powiatu mikolowskiego brakuje jednak ośrodka dla osób doznających przemocy w rodzinie.

Istotnym problemem w omawianym zakresie jest również zjawisko ubóstwa. Na terenie powiatu zauważono zwiększenie się liczby gospodarstw domowych korzystających z finansowego wsparcia oferowanego w ramach pomocy społecznej. W 2011 roku liczba gospodarstw domowych pobierających świadczenia społeczne wynosiła 1645, natomiast w roku 2014 wzrosła do 1770.

Z danych wynika, że na przestrzeni lat 2010-2014 nastąpił także wzrost liczby osób starszych korzystających ze wsparcia pomocy społecznej. W omawianym okresie liczba ta zwiększyła się z 366 osób do 399. Potwierdzeniem ubożenia społeczeństwa jest również znaczny wzrost kwot dodatków mieszkaniowych wypłaconych mieszkańcom powiatu mikolowskiego, świadczący o pogarszaniu się statusu materialnego osób tam zamieszkujących (w analizowanym okresie lat 2010-2014 znacząco wzrosły kwoty- z 2 035 189 zł w roku 2010 do 2 274 717 zł w roku 2014, tj. o 239 528 zł). Pogarszająca się sytuacja finansowa właścicieli mieszkań wpłynęła na zaobserwowane przynajmniej częściowe zadłużenie mieszkań w powiecie- w 2013 roku 1266 mieszkań było przynajmniej częściowo zadłużonych.

Warto także zwrócić uwagę na konieczność dostosowania liczby mieszkań socjalnych i komunalnych na terenie powiatu do zmieniającej się liczby osób wykluczonych na tym obszarze.

5.2.6. Uczestnictwo w kulturze

Jednym z podstawowych wskaźników określających uczestnictwo mieszkańców w kulturze jest analiza liczby działających na terenie powiatu kół zainteresowań. Na przestrzeni lat 2011-2015 liczba ta uległa znacznemu wzrostowi. Na koniec 2015 r. osiągnęła wartość 57 działających kół, co stanowi wzrost w stosunku do 2011 r. aż o 111%.

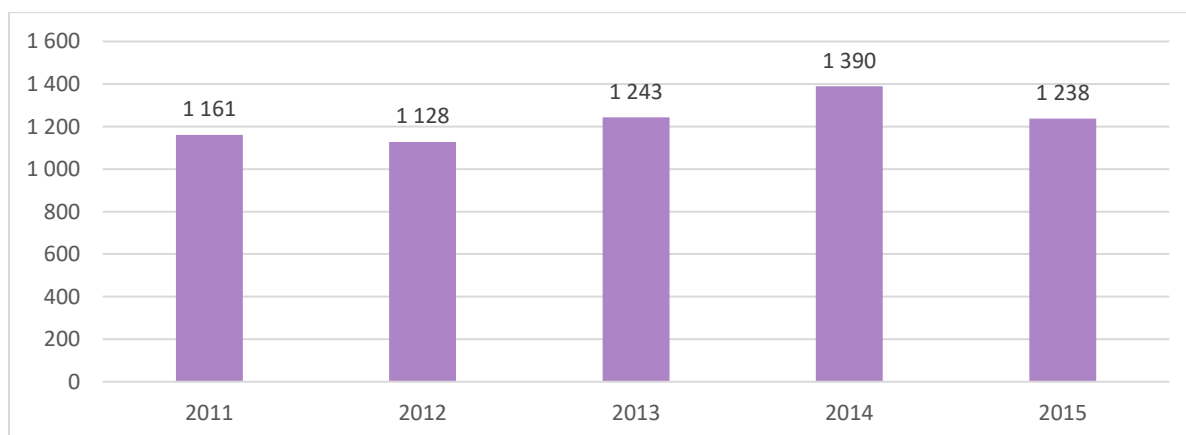
Wykres 12. Liczba działających kół zainteresowań na terenie powiatu mikołowskiego, lata 2011-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Mimo znacznego wzrostu liczby działających kół zainteresowań, podobnego wzrostu nie odnotowano w przypadku ich uczestników. Na przestrzeni lat 2011-2015 liczba ta ulegała wahaniom - odnotowywano zarówno wzrosty, jak i spadki. Ostatecznie jednak, na koniec 2015 r. wzrost w stosunku do początku analizowanego okresu (2011r.) wyniósł 6,63%.

Wykres 13. Liczba członków kół zainteresowań, powiat mikołowski, lata 2011-2015

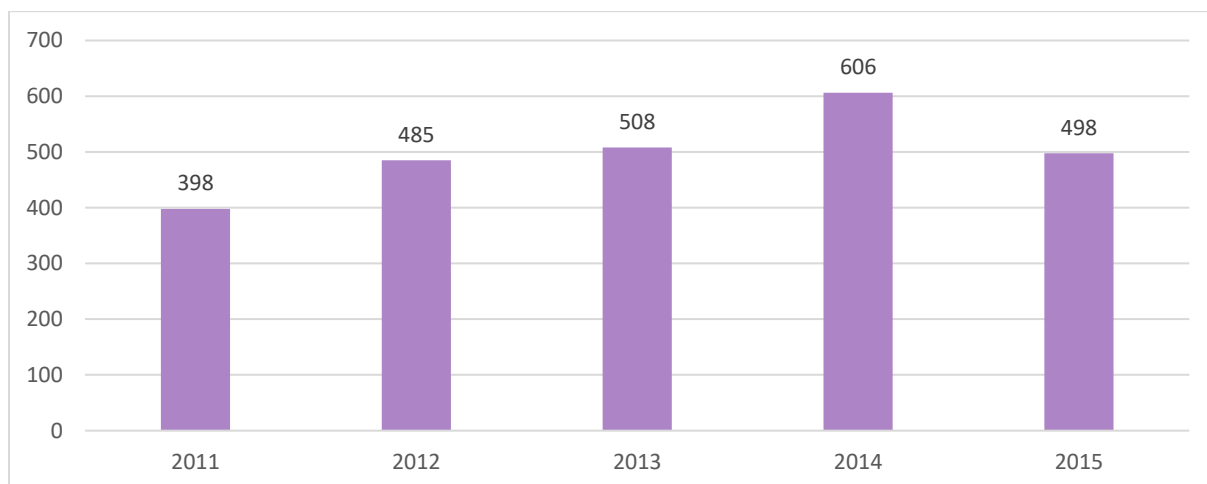
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym stopień uczestnictwa mieszkańców w kulturze jest liczba organizowanych imprez na analizowanym obszarze (przez ośrodki kultury, kluby i świetlice). Wg danych GUS, w okresie 2011-2015 na terenie powiatu mikołowskiego liczba organizowanych wydarzeń

ulegała wahaniom- prócz przełomu 2014/2015 r. odnotowywano w tym zakresie wzrost wskaźnika. Porównując początek i koniec analizowanego okresu (2011 i 2015 r.) wzrost ten wyniósł nieco ponad 25%.

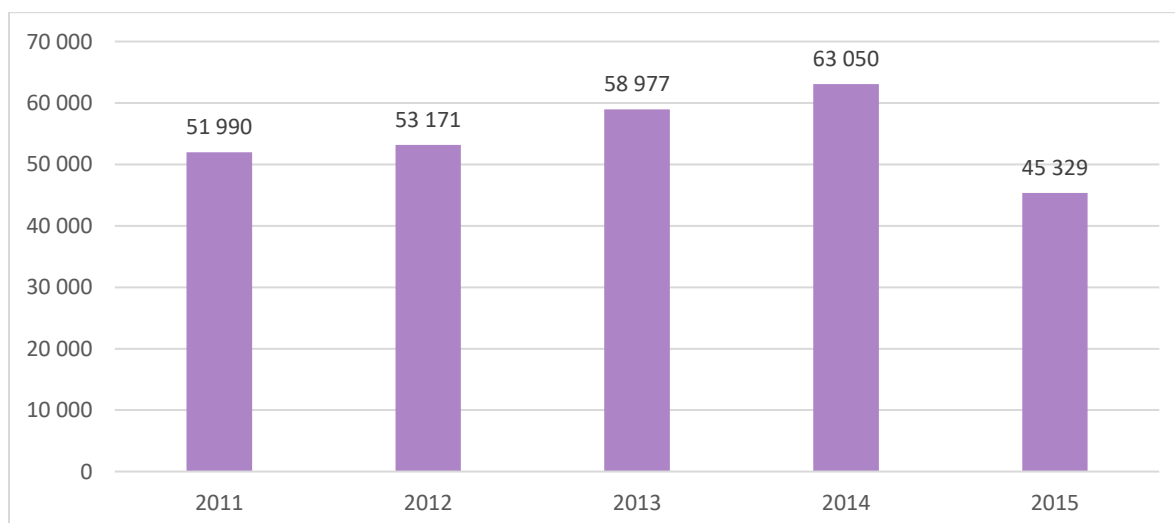
Wykres 14. Liczba imprez organizowanych przez ośrodki kultury, kluby i świetlice, powiat mikołowski, lata 2011-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W nawiązaniu do poprzednio analizowanego wskaźnika, warto również zwrócić uwagę na liczbę uczestników ww. imprez. W tym przypadku również zaobserwować można analogiczny trend, polegający na systematycznym wzroście w latach 2011-2014 i spadku w stosunku do 2015 r. Co więcej, porównując początek i koniec badanego okresu zauważyć można spadek liczby uczestników ww. imprez, który wyniósł 12,81%.

Wykres 15. Liczba uczestników imprez organizowanych przez ośrodki kultury, kluby i świetlice, powiat mikołowski, lata 2011-2015

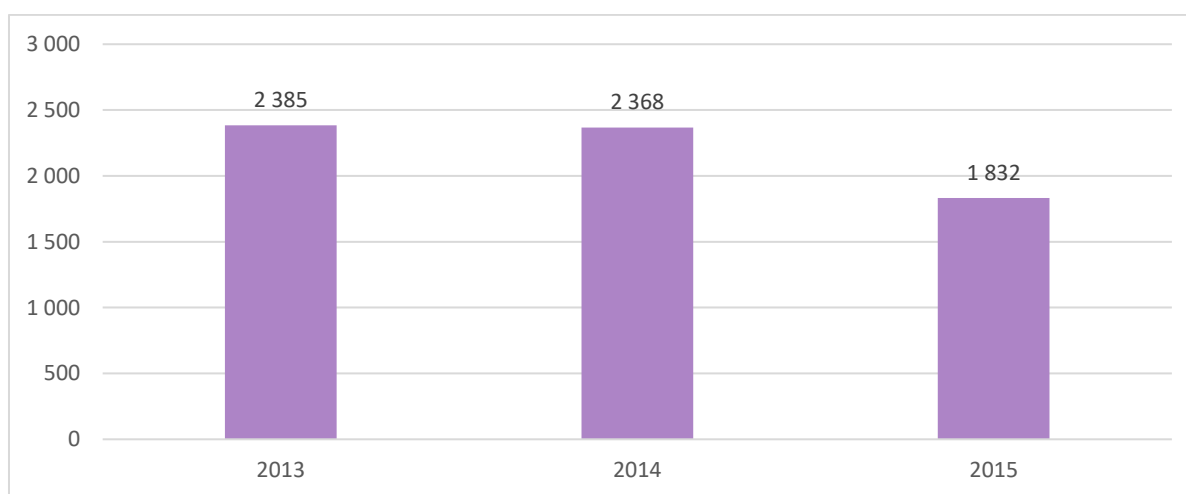
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.2.7. Bezpieczeństwo

Podstawowym miernikiem poziomu bezpieczeństwa mieszkańców jest liczba stwierdzonych przez Policję przestępstw w zakończonych postępowaniach przygotowawczych. W przypadku analizowanego powiatu mówić można o rosnącym poziomie bezpieczeństwa, ze względu na spadającą liczbę ww. postępowań. Na przestrzeni lat 2013-2015 spadek ten wyniósł łącznie 23,18%. Większość spośród tych przestępstw miało charakter kryminalny (63,5%).

Wykres 16. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, powiat mikołowski, lata 2013-2015

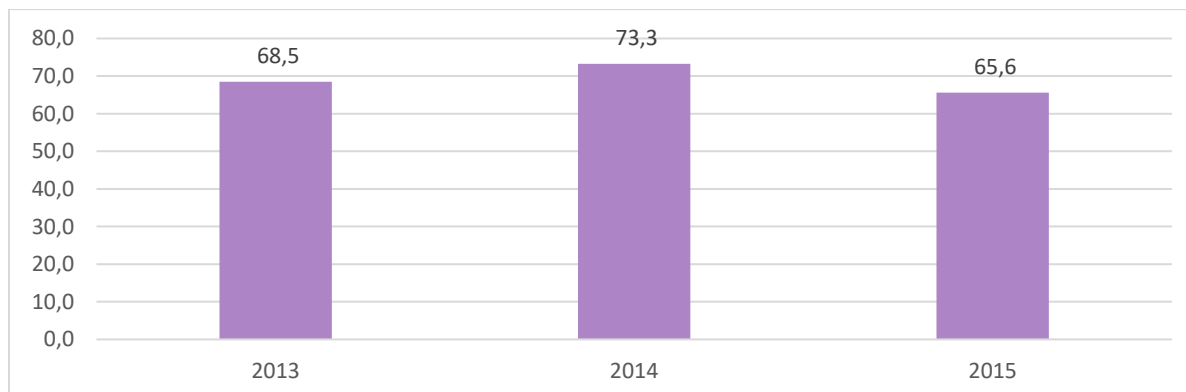

*brak dostępnych danych z lat wcześniejszych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Mniej korzystne dane dotyczą wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję. W tym przypadku na przełomie lat 2014/2015 odnotowano niewielki spadek (7,7p.p.). Niemniej, należy mieć na uwadze, że wskaźnik odnotowany na koniec 2015 r. (65,6%) pozostaje powyżej średniej ogólnopolskiej w tym zakresie (o 0,9 p.p.).

Wykres 17. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję, powiat mikołowski, lata 2013-2015

*brak dostępnych danych z lat wcześniejszych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.2.8. Organizacje pozarządowe

Na obszarze powiatu mikołowskiego zlokalizowanych jest ponad 150 organizacji pozarządowych, w tym³⁰:

- stowarzyszenia o charakterze rejestrowanym – 98; do tej grupy zaliczono także ochotnicze straże pożarne w liczbie 18 oraz oddziały terenowe w liczbie 15,
- związki stowarzyszeń – 2,
- stowarzyszenia zwykłe – 10,
- stowarzyszenia kultury fizycznej, do których zaliczono kluby sportowe zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądownictwa – 14,
- kluby sportowe nieprowadzące działalności gospodarczej – 10,
- uczniowskie kluby sportowe – 6,
- fundacje – 12.

Powołując się na „Program współpracy powiatu mikołowskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego” realizatorami wyznaczonych w projekcie zadań są³¹:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Starostwa Powiatowego,
- Wydział Promocji i Rozwoju Starostwa Powiatowego,
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Gminy Powiatu Mikołowskiego.

Należy także zaznaczyć, że każda gmina ma swój Gminny Program Współpracy z organizacjami pozarządowymi, który określa politykę władz gmin wobec uprawnionych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego w zaspokajaniu potrzeb i oczekiwań mieszkańców.

5.2.9. Identyfikacja obszarów problemowych

Na podstawie pozyskanych danych i dokonanej analizy zidentyfikowano problemy dotyczące sfery społecznej powiatu mikołowskiego.

Rynek pracy

Niewielki poziom dywersyfikacji na rynku pracy

Prowadzone w podstrategiach badania ilościowe i jakościowe wskazały na problem z rosnącą liczbą osób długotrwale bezrobotnych. Jednym z powodów tej sytuacji są niewystarczające kwalifikacje oraz brak chęci do przekwalifikowania się wśród części osób pozostających długotrwale bez pracy. Na terenie powiatu zauważyć można także względnie niewielki poziom dywersyfikacji branż, co oznacza zawężoną ofertę pracy. Jak wynika z danych, największa liczba miejsc pracy ulokowana jest w obszarach tradycyjnych w przetwórstwie przemysłowym oraz transporcie i gospodarce magazynowej. Jak zauważono, powodować to może utrudnianie wejścia na rynek osobom w wieku produkcyjnym przez osoby posiadające już status emeryta.

³⁰ Podstrategia rozwiązywania problemów demograficznych, Gdańsk 2015, str. 21

³¹ Ibidem.

Z informacji pozyskanych w ramach prowadzonych badań wynika, że jednym z głównych problemów związanych z zatrudnianiem absolwentów szkół zawodowych jest ich brak oczekiwanego przez pracodawców doświadczenia zawodowego. Z tego względu zaleca się wsparcie prowadzenia współpracy biznesu i oświaty na drodze porozumień o odbywanie praktyk zawodowych w jak najszerszym wymiarze. Obecnie zauważa się stosunkowo niskie zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców we współpracę z placówkami oświatowymi.

Bezrobocie

Przewaga kobiet wśród osób bezrobotnych

Jak wykazano w diagnozie powiatu mikołowskiego, stopa bezrobocia na terenie powiatu jest niższa, niż w województwie i kraju- co więcej, prognozuje się dalszy spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców powiatu. Jednakże zauważyć można dysproporcję w statystykach dotyczących bezrobocia kobiet i mężczyzn. W 2015 roku we wszystkich gminach powiatu mikołowskiego większą grupę bezrobotnych osób stanowiły kobiety – od 53,25% w Gminie Mikołów do 67,74% w Gminie Ornontowice. Spowodowane może być to niewystarczającymi szansami dla kobiet chcących podjąć zatrudnienie na lokalnym rynku pracy.

Duży odsetek osób z wykształceniem zawodowym wśród bezrobotnych

Problemem zdaje się być także oferta rynku pracy wystosowana do osób z wykształceniem zawodowym, bądź innym, niższego stopnia. Zgodnie ze statystyką, największy odsetek osób bezrobotnych z uwzględnieniem pozyskanego wykształcenia przypadł w roku 2015 na osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (35%).

Bezrobocie na terenie powiatu jest także istotne z punktu widzenia problemów osób starszych. Niepodjęcie pracy uniemożliwi pozyskanie odpowiednio wysokich świadczeń emerytalnych w przyszłości, mając przełożenie na obniżenie się standardu życia oraz wzmożone zapotrzebowanie na finansowe świadczenia pomocy społecznej.

Ograniczona skala efektywnej polityki wsparcia osób bezrobotnych

Istotnym przedsięwzięciem w kontekście zmniejszenia skali bezrobocia jest Program Promocji Zatrudnienia oraz Aktywizacji Lokalnego Rynku Pracy Powiatu Mikołowskiego na lata 2015 -2018, którego głównym celem jest wsparcie osób wykluczonych na rynku pracy oraz ich aktywizacja. Zasadne byłoby przedłużenie najskuteczniejszych działań realizowanych w ramach Programu bądź założenie długofalowej strategii, która realizowałaby ten cel.

Sytuacja osób starszych

Podjęcie tematu problemów osób starszych na terenie powiatu mikołowskiego jest uzasadnione, ponieważ starzenie się ma decydujący wpływ na poziom życia ludzi, a także ich możliwości oraz potrzeby. Ubóstwo osób starszych nie występuje w znaczącej skali, a świadczenia emerytalne na terenie województwa są jednymi z najwyższych w kraju, wynosząc średnio 2365,90 zł brutto. Sami mieszkańcy powiatu, starsi niż 65 lat, zapytani o swą sytuację materialną określili ją jako raczej dobrą bądź przeciętną (odpowiednio 56% i 44%).

Często przeoczanym problemem jest natomiast samotność osób starszych. Wpływ ma na to nie tylko brak aktywności zawodowej i społecznej, ale także status społeczny. Problem ten dotyka przede wszystkim kobiet, które po 65 roku życia stanowią większość owdowiałych osób na terenie powiatu, z uwagi na dłuższą niż mężczyźni średnią życia. Osoby starsze, a szczególnie osamotnione, zwłaszcza te

dotknięte różnego rodzaju formami niepełnosprawności, należą do grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne. Problem stanowi także fakt dyskryminacji osób starszych, tzw. *ageism*, polegający na posługiwaniu się w ocenach i działaniach wobec ludzi starszych stereotypami związanymi z pasywnością, złym stanem fizycznym i umysłowym oraz niesamodzielnością w funkcjonowaniu w oparciu o kryterium wieku³².

Duży odsetek osób starszych wśród niepełnosprawnych

Istotnym zidentyfikowanym problemem jest fakt podeszłego wieku niemal połowy niepełnosprawnych osób na terenie powiatu. Zgodnie z danymi Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku prawie połowa osób niepełnosprawnych z powiatu mikołowskiego była w wieku poprodukcyjnym, na co przełożenie mają postępujące procesy chorobowe. Uwagę zwrócić należy na fakt zwiększonych potrzeb takich osób, które często nie są w stanie zaspokoić ich samodzielnie, oraz na pogorszenie się jakości życia. Problem stanowią także warunki mieszkaniowe, na ogół o niskim standardzie oraz o ubogiej infrastrukturze, niedostosowane do ograniczonej już mobilności seniorów.

Ochrona zdrowia

Ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów

Wykazano, że na terenie powiatu mikołowskiego znajduje się odpowiednia liczba poradni podstawowej opieki zdrowotnej, jak również rozbudowywana i modernizowana jest baza szpitalna. Warto także zwrócić uwagę na znajdujące się w pobliżu powiatu duże gminy miejskie o wysoce rozwiniętej ofercie opieki zdrowotnej. Pozyskane dane wskazują jednak, że teren ten charakteryzuje się niższą od średniej regionalnej oraz krajowej liczbą lekarzy i pielęgniarek przypadających na 10 000 mieszkańców, przy czym liczba udzielonych porad lekarskich na przestrzeni lat wskazuje na rosnące zapotrzebowanie mieszkańców na usługi medyczne. Ograniczona liczba personelu medycznego może mieć przełożenie na utrudniony dostęp mieszkańców do działań mających na celu poprawę zdrowia.

³² Podstrategia rozwiązywania problemów demograficznych, Gdańsk 2015, str. 117

Tabela 10. Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności w powiecie, województwie i kraju

Jednostka	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	63	69	66	68	68
Województwo śląskie	73	72	71	74	77
Powiat mikołowski	44	-	46	40	41

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Na terenie powiatu zauważyć można wzrost liczby personelu medycznego w roku 2013. Z drugiej strony, w kolejnych latach liczba ta zmniejszyła się.

Wysoki odsetek zachorowalności na choroby układu krążenia i nowotworowe

Według danych statystycznych choroby układu krążenia i nowotwory były najczęstszymi przyczynami zgonów na terenie powiatu w 2015 roku. Wskazuje to na istotność podejmowania działań dotyczących promocji profilaktyki zdrowia i badań. Wzrost świadomości mieszkańców wpłynie na poprawę ich stanu zdrowia, a także wczesne wykrywanie chorób i zagrożeń.

Ograniczony dostęp do specjalistów z zakresu ochrony zdrowia psychicznego oraz niski poziom profilaktyki psychiatrycznej i psychologicznej

Jak wskazano w diagnozie, na terenie powiatu mikołowskiego występuje deficyt usług mających na celu ochronę zdrowia psychicznego, a także kadry lekarskiej z tego zakresu (lekarzy z zakresu psychiatrii, socjoterapii). Jest to problem obserwowany w skali ogólnopolskiej, gdyż ochrona zdrowia psychicznego skupiona jest przeważnie w większych ośrodkach oraz jednostkach- braki w kadrze lekarzy specjalistów w dziedzinie psychiatrii determinują skoncentrowanie działalności w dużych szpitalach psychiatrycznych poza terenem powiatu. Oznacza to, że mieszkańcy mają znacznie ograniczoną możliwość korzystania z usług w tym zakresie bez konieczności dojazdu do innych placówek na terenie województwa. Wpływać może to na niechęć do podjęcia leczenia, mieszkańcy mogą także nie być świadomi wagi tego zagadnienia. Działania profilaktyczne w kontekście zdrowia psychicznego, badania bądź terapie organizowane cyklicznie oraz zwiększona liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze wsparcia osób zaburzonych psychicznie odpowiadałyby w pewnym stopniu na zapotrzebowanie mieszkańców.

Zjawiska patologii społecznej

W obszarze patologii społecznych wyodrębnić można cztery grupy problemów, dotyczących zjawiska alkoholizmu, narkomanii, przemocy domowej oraz przestępczości.

Alkoholizm

Problemy związane z alkoholizmem na terenie Obszaru Funkcjonalnego są problemami, które obserwowane są również na terenie całego kraju, odzwierciedlając wieloletni, negatywny trend. Problemy te dotyczą przede wszystkim ułatwionego oraz powszechnego dostępu do wyrobów alkoholowych, spożywania alkoholu przez młodzież, a także kwestii regulacji prawnych.

Przestępczość

Pozyskane dane wykazały, że kradzieże oraz kradzieże z włamaniem są najczęściej popełnianymi karalnymi czynami o dużej szkodliwości społecznej na terenie powiatu. Zarejestrowany został również wzrost tego zjawiska wśród osób nieletnich- w roku 2014 osoby te popełniły 321 czynów karalnych, w tym 213 czynów o charakterze kryminalnym. Warto także zaznaczyć, że pogorszeniu na przestrzeni analizowanego okresu uległy statystyki dotyczące wykrywalności przestępstw kryminalnych- malejąc od 2012 roku, w 2014 roku wartość ta wyniosła 52,20%.

Ubóstwo

Wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej

Na terenie powiatu mikołowskiego zaobserwowano wzrost liczby osób w podeszłym wieku, które korzystają ze wsparcia oferowanego przez ośrodki pomocy społecznej. Na przestrzeni analizowanego okresu zdiagnozowanym problemem było również postępujące ubóstwo mieszkańców- w 2014 roku liczba gospodarstw domowych objętych tą formą pomocy była o 125 podmiotów większa względem roku 2011, gdy liczba ta równa była 1645.

Rosnące kwoty dodatków mieszkaniowych

Zidentyfikowanym problemem jest znaczny wzrost kwot dodatków mieszkaniowych wypłaconych mieszkańcom powiatu mikołowskiego, świadczący o pogarszaniu się statusu materialnego osób tam zamieszkujących. W analizowanym okresie lat 2010-2014 znacząco wzrosły te kwoty- z 2 035 189 zł w roku 2010 do 2 274 717 zł w roku 2014, tj. o 239 528 zł.

Integracja i aktywizacja społeczności

Niedostatecznie rozwinięta oferta dla mieszkańców

W celu dokonania diagnozy obszarów problemowych przeprowadzono ankiety z czterystoma mieszkańcami powiatu. Poproszono ich o udzielenie odpowiedzi na pytanie „Jak często korzysta Pan/Pani z oferty kulturalnej na terenie własnej gminy?”. Jedynie 9% respondentów wskazało na odpowiedź „bardzo często”, 13% zaś odpowiedziało „nigdy”. Odpowiedź wskazującą, że mieszkańcy często korzystają z oferty kulturalnej wybrało 24% respondentów, najbardziej popularna jednakże była odpowiedź „rzadko”. Liczba respondentów wskazujących tę odpowiedź była ponad dwukrotnie wyższa niż wartość dla następnego najbardziej popularnego wyboru ankietowanych osób, oraz ponad pięciokrotnie wyższa od najrzadziej udzielanej odpowiedzi. Podobnych odpowiedzi mieszkańcy udzielali na pytanie „Jak często korzysta Pan/Pani z oferty kulturalnej w innych gminach powiatu mikołowskiego?”, przy czym odpowiedź „rzadko” udzielona została przez jeszcze większą liczbę respondentów- 57%.

Inne pytanie dotyczyło oceny potrzeb respondentów- w pięciostopniowej skali ocenili oni, między innymi, zapotrzebowanie na ofertę spędzania wolnego czasu, gdzie przyznana ocena 1 oznaczała „nie ma takich potrzeb”, a 5 – „są duże potrzeby w tym zakresie”. Najmniejsza liczba respondentów wskazała na ocenę 1, następne oceny wybierało progresywnie coraz więcej ankietowanych, aż większość z nich oceniła potrzebę oferty spędzenia czasu jako dużą, na 5 (1- 5,64% respondentów, 2- 6,23%, 3- 22,26%, 4- 26,11%, 5- 39,65%).

Na podstawie powyższych danych stwierdzić więc można, że częstym problemem napotykanym w środowiskach wiejskich jest brak chęci uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, mający wpływ na

integrację i aktywizację społeczności lokalnej. Odmienną sytuację obserwuje się w przypadku Ornontowic – gmina posiada duże osiągnięcia w zakresie animacji kulturalnej mieszkańców (przykładem mogą być spektakle teatru amatorskiego, na które brakuje wolnych miejsc).

Uwagę zwrócono również na fakt niewystarczającego wsparcia udzielanego młodym matkom i opieki instytucjonalnej dla dzieci. Problem ten dotyczy także osób niepełnosprawnych w każdym wieku, a rodziny wyraziły zapotrzebowanie na organizowanie spotkań umożliwiających wymianę doświadczeń i wzajemną pomoc.

Zauważono brak formy wsparcia w aktywizacji osób starszych, która dotyczyć mogłaby zachęcenia do wyjścia z domu bądź zapewnieniu możliwości uczestnictwa we wspólnych zajęciach hobbystycznych.

Warto jednakże zauważyć, że w Mikołowie funkcjonuje Powiatowy Uniwersytet Trzeciego Wieku, niezwykle istotny z punktu widzenia potrzeby aktywizacji seniorów, zapewniający im także warunki do rozwoju osobistego. Placówka oferuje zróżnicowane aktywności, przyjmując słuchaczy powyżej 50 roku życia.

5.3. Sfera gospodarcza

W podrozdziale dotyczącym sfery gospodarczej skupiono się na lokalnym rynku pracy: głównych pracodawcach, kondycji i ilości podmiotów gospodarczych, a także ich strukturze. Ze względu na zróżnicowane statusy jednostek wchodzących w skład jednostki (gminy miejskie i wiejskie) analizie poddano także rolnictwo.

5.3.1. Główni pracodawcy

W każdej z gmin powiatu mikołowskiego zlokalizowane są podmioty gospodarcze zatrudniające znaczną liczbę osób. W mieście Mikołów najwięksi pracodawcy operują w sektorze produkcyjnym, są to Yazaki Automotive Products Poland (producent samochodowych wiązek elektrycznych), Schneider Electric Energy Poland (wytwórca transformatorów średniego napięcia), Fabryka Palenisk Mechanicznych (specjalizująca się w maszynach i urządzeniach głównie dla sektora energetycznego), Spyra Primo Poland (produkcją rury i kształtki z tworzyw sztucznych) oraz Lumatech (dostawca technologii i materiałów dla przemysłu drzewnego i meblowego).

W Łaziskach Górnych najbardziej istotne są duże zakłady tradycyjnych dla Górnego Śląska branż, tj. górnictwa, energetyki i hutnictwa. Kompania Węglowa, największa firma górnicza w Europie, jest właścicielem KWK Bolesław Śmiały (obecna nazwa Kompania Węglowa S.A. Oddział KWK "Bolesław Śmiały"), a TAURON Polska Energia, będący krajowym potentatem w produkcji i sprzedaży energii elektrycznej, od kilku lat zarządzającym Elektrownią Łaziska. Innymi podmiotami są Huta Łaziska S. A., zajmująca się produkcją żelazostopów, których zasadnicza część jest eksportowana, ERG-System, wytwórca opakowań wielokrotnego użytku oraz Wilk Elektronik, jeden z krajowych liderów w obszarze komputerowej pamięci RAM.

Fundamentem struktury gospodarczej Ornontowic jest KWK Budryk, wchodząca w skład Jastrzębskiej Spółki Węglowej.

Większe zrównoważenie gospodarcze cechuje Orzesze, gdzie wśród ważnych lokalnych podmiotów wymienić można firmę CP Glass S.A. Oddział Huta Szkła „Orzesze”(zajmującą się produkcją butelek

szklanych), Janpol(renomowany producent materacy), a także BIELEND A Kosmetyki Naturalne Sp. z o.o. w Cholerynie Zakład nr 2 oddział w Orzeszu, NT Industry, Gama, Rolnik.

W Gminie Wiry natomiast dominuje sektor mikro przedsiębiorstw. Przykładem firm działających w Wyrach, wskazujących na urozmaicony obszar działania, są usługi transportowe "JMS Logistic" Sp. z o.o., firma WIROX R., będąca producentem wyrobów metalowych, producent maszyn przemysłowych CARBOMA, CERAMIKA EVA - producent płytek ceramicznych³³.

5.3.2. Zatrudnienie

Znaczenie gospodarcze poszczególnych gmin powiatu przełożenie ma na liczbę dostępnych na tych terenach miejsc pracy. W roku 2015 w powiecie mikołowskim zatrudnionych było 26 949 osób - o 207 mniej niż w roku 2011 i aż 728 osób mniej niż w roku poprzednim. Najwięcej w 2015 roku (50%) zatrudnionych było na terenie gminy miejskiej Mikołów, 21% w Łaziskach Górnych, 14% w Ornontowicach, 12% w Orzeszu, a niecałe 3% w Gminie Wiry. Na przestrzeni analizowanego okresu zauważyć można spadek w liczbie zatrudnionych osób. Najwyższą dynamikę spadku liczby zatrudnionych odnotowano w Łaziskach Górnych i Ornontowicach (wartości dla tych gmin to odpowiednio o 370 i o 493 mniej miejsc pracy). Wzrost natomiast zanotowano na terenie gminy miejskiej Mikołów i gminy miejskiej Orzesze.

Tabela 22. Liczba zatrudnionych w poszczególnych gminach w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Mikołów	12 846	12 697	13 065	13 545	13 575
Łaziska Górne	6 327	6 290	5 970	5 952	5 582
Ornontowice	4 674	4 745	4 637	4 362	3 869
Orzesze	2 631	2 896	2 795	3 005	3 169
Wiry	678	625	724	813	754
Powiat mikołowski (ogółem)	27 156	27 253	27 191	27 677	26 949

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

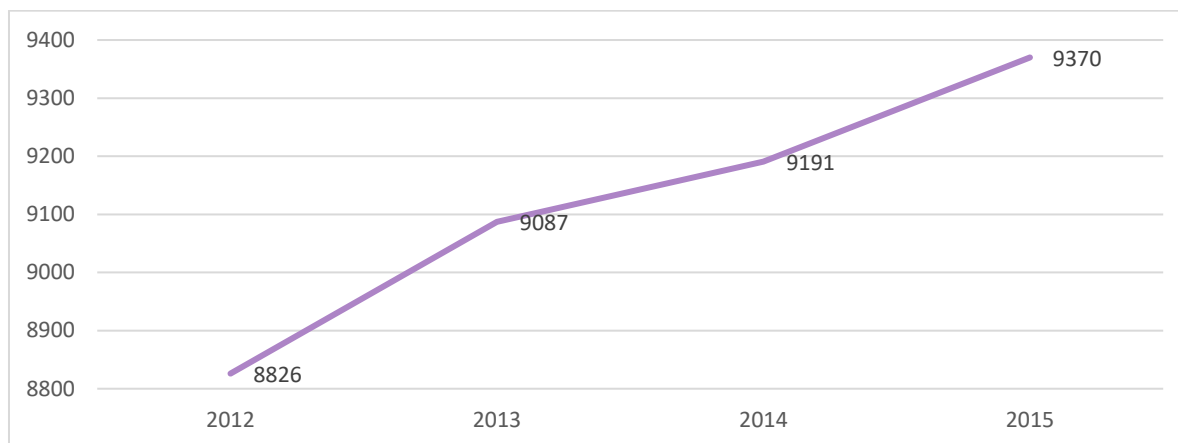
5.3.3. Kondycja i liczba podmiotów gospodarczych

Rynek pracodawców powiatu mikołowskiego na przestrzeni ostatnich lat uległ zdecydowanemu wzrostowi. Dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na poniższym wykresie.

³³ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s. 134.

Wykres 18. Liczba przedsiębiorstw działających na terenie powiatu mikołowskiego w latach 2012-2015 – podmioty wpisane do rejestru REGON, w tym osoby prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą

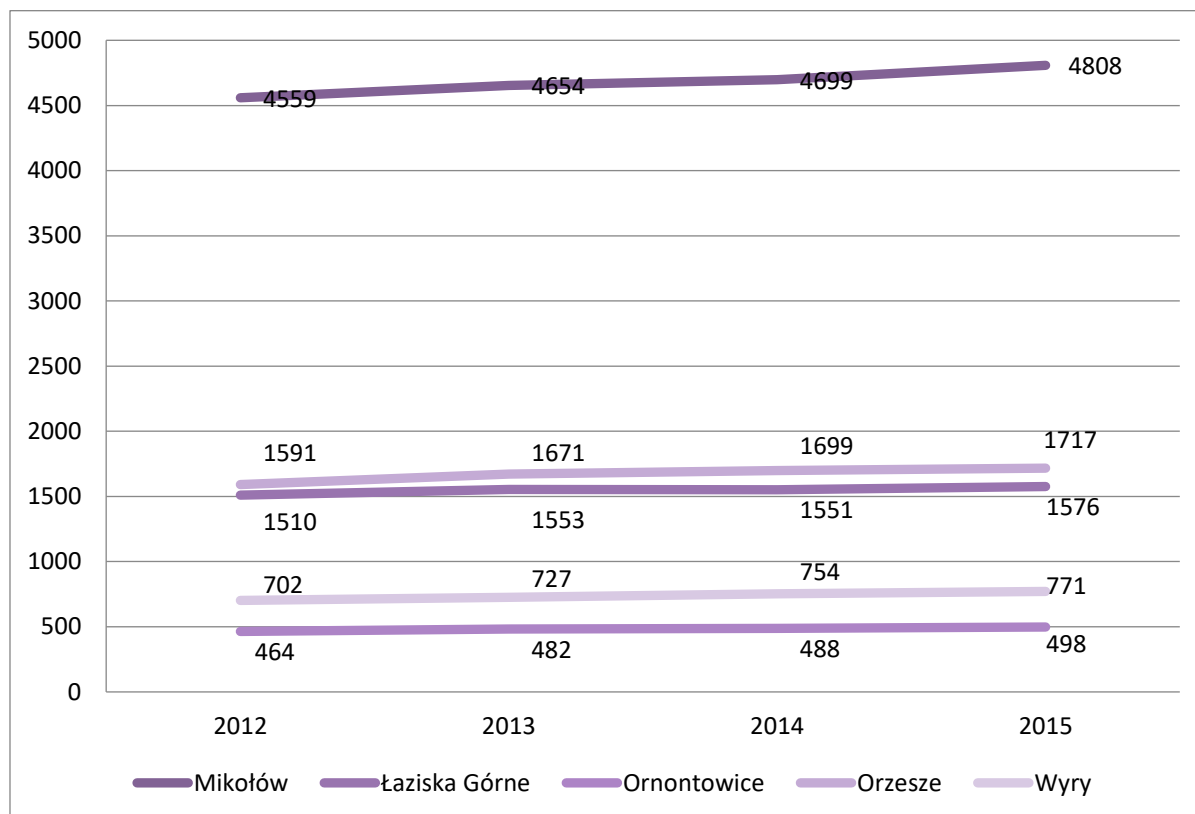
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W analizowanym okresie liczba przedsiębiorstw wzrosła o 544. W roku 2015 odnotowano ich 9 370, co stanowi sześcioprocentowy wzrost względem roku 2011.

Największa liczba podmiotów znajduje się w gminie miejskiej Mikołów, najmniejsza zaś w Gminie Ornontowice. Warto zwrócić uwagę na kształtowanie się tej wartości w podziale na gminy wchodzące w skład analizowanego powiatu.

Wykres 19. Liczba przedsiębiorstw działających na terenie powiatu mikołowskiego w podziale na gminy w latach 2012-2015 r.

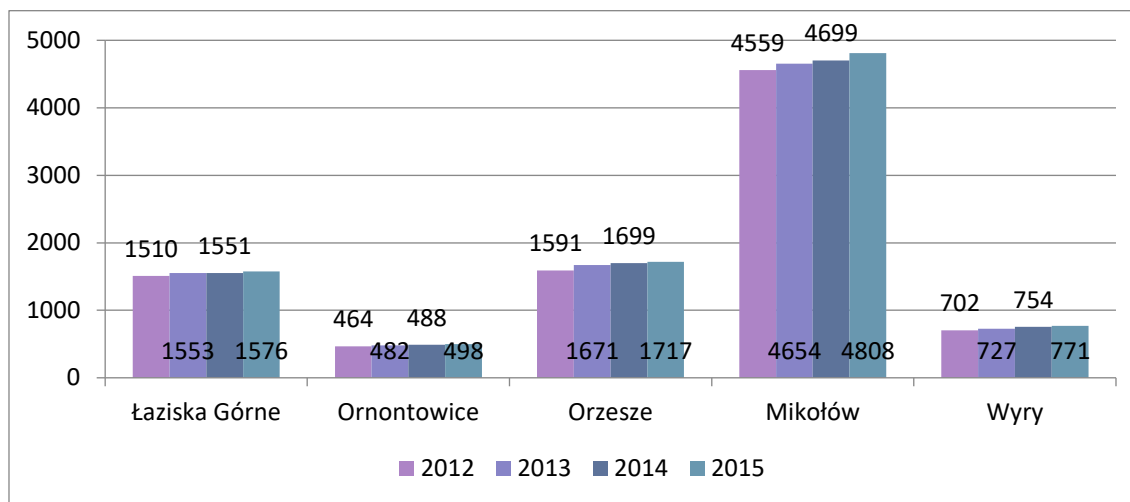
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Jak wspomniano wcześniej, zdecydowanie najwyższą liczbę działających przedsiębiorstw obserwuje się na terenie Mikołowa (ponad połowa podmiotów wchodzących w skład powiatu). Co więcej, to właśnie Mikołów cechuje się najwyższym wzrostem tego wskaźnika. Najmniejszy wzrost w ujęciu nominalnym przypada na Gminę Ornontowice, gdzie zanotowano wzrost o zaledwie 34 podmioty (7%), w ujęciu procentowym zaś w Gminie Łaziska Górne - 4% (o 66 podmiotów więcej).

Jak wynika z danych zgromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny, na terenie wszystkich gmin powiatu w analizowanym okresie lat 2012-2015 odnotowano stale rosnącą liczbę działających przedsiębiorstw. Warto zwrócić jednakże uwagę na ich strukturę pod względem ich wielkości (liczby zatrudnianych osób). Na terenie powiatu zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa, w których pracuje od 1 do 9 osób. Ich liczba znacznie przewyższa pozostałe kategorie. W tym sektorze również obserwowany jest roczny wzrost, a pozostałe sektory pozostają na względnie stałym poziomie. Na terenie powiatu w analizowanych latach istniało tylko jedno wielkie przedsiębiorstwo zatrudniające 1 000 bądź więcej osób, zlokalizowane było ono w Gminie Mikołów.

Wykres 20. Liczba przedsiębiorstw działających na terenie powiatu mikołowskiego w podziale na gminy w 2015 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Tabela 23. Liczba przedsiębiorstw ze względu na liczbę zatrudnianych osób w 2015 roku

	Łaziska Górne	Ornontowice	Orzesze	Wry	Mikołów	Powiat mikołowski
0-9	1 485	466	1 641	741	4 499	8 832
10-49	76	24	62	28	258	4448
50-249	14	8	14	2	46	84
250-999	1	0	0	0	4	5
1000 i więcej	0	0	0	0	1	1

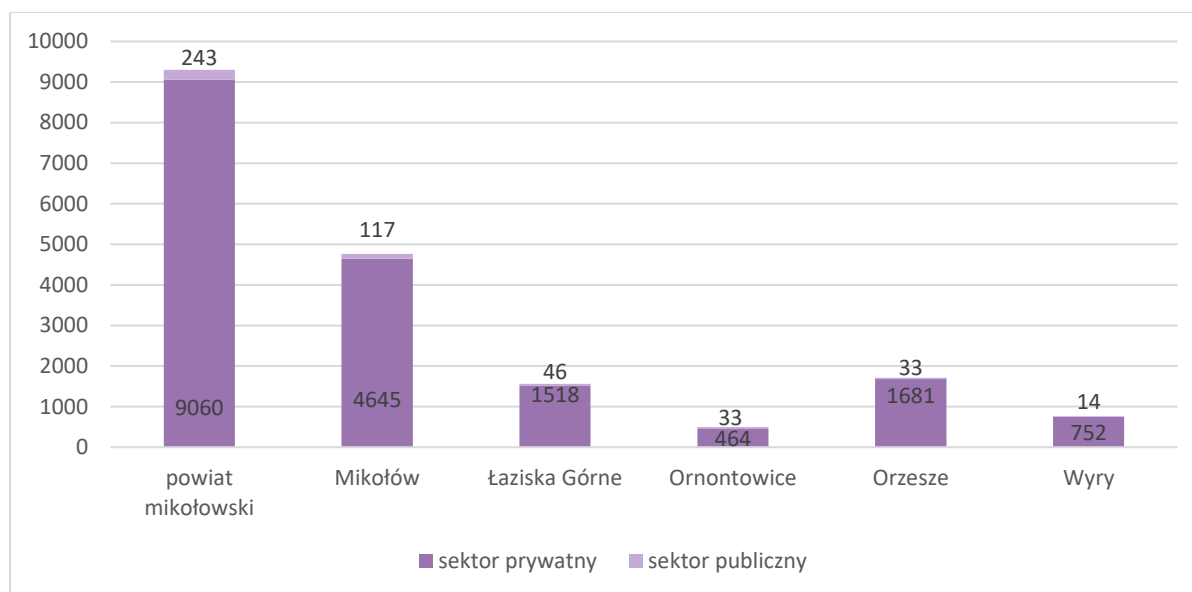
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.3.4. Struktura branż gospodarczych

Największa liczba przedsiębiorstw działających na terenie powiatu mikołowskiego przypada na podmioty sektora mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 9 pracowników) - w 2015 r. podmioty te stanowiły 94,1% wszystkich przedsiębiorstw zarejestrowanych w powiecie. Spośród gmin największy udział tych jednostek przypadł na Mikołów, gdzie zarejestrowanych było 51,0% tego typu firm. Drugim pod względem liczebności był sektor małych przedsiębiorstw, przy czym ogólna liczba podmiotów była znacznie niższa w porównaniu do liczby mikroprzedsiębiorstw, stanowiąc 4,8% wszystkich przedsiębiorstw w powiecie. Ponownie największy udział przypadł na Mikołów (57,5%). Pozostałe sektory, zatrudniające większą liczbę pracowników, stanowią w powiecie mikołowskim zaledwie 1,0% wszystkich jednostek. Ponadto, na terenie powiatu w 2015 roku odnotowano jedynie dwa przedsiębiorstwa zatrudniające 1000 bądź więcej pracowników.

Wykres 21. Liczba wszystkich przedsiębiorstw w podziale na sektor własnościowy w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Zdecydowana większość przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie powiatu mikołowskiego w 2015 roku pochodziła z sektora prywatnego (97,38%), przy czym wartość ta porównywalna jest ze średnią dla kraju. Analizując wartości z poszczególnych gmin powiatu zauważyć można, że najwięcej przedsiębiorstw z sektora publicznego zlokalizowanych jest w Mikołowie, natomiast najwyższy ich udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w gminie odnotowano na terenie Gminy Ornontowice (7,11%). W przypadku pozostałych gmin wskaźnik nie różnił się znacznie od średniej dla powiatu, tj. 3,00% (w Mikołowie wskaźnik ten wyniósł 2,51%, w Łaziskach Górnych 3,03% oraz 1,96% w Orzeszu, najniższy zaś był w Gminie Wyry, wynosząc 1,86%).

Poniżej zaprezentowano podział głównych sektorów PKD 2007³⁴ w poszczególnych gminach powiatu mikołowskiego.

- ³⁴ A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B - górnictwo i wydobywanie
C - przetwórstwo przemysłowe
D - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F - budownictwo
G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H - transport i gospodarka magazynowa
I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J - informacja i komunikacja
K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Tabela 24. Liczba przedsiębiorstw według sektorów PKD 2007 w powiecie i w gminach w 2015 roku

Sekcja	Powiat mikołowski	Mikołów	Łaziska Górne	Ornontowice	Orzesze	Wyry
Sekcja A	89	37	12	2	25	13
Sekcja B	17	9	0	1	6	1
Sekcja C	1 093	586	187	40	196	84
Sekcja D	8	4	2	0	2	0
Sekcja E	67	30	15	4	10	8
Sekcja F	1 036	506	182	54	202	92
Sekcja G	2 569	1 252	451	142	516	208
Sekcja H	670	333	110	33	137	57
Sekcja I	290	140	63	16	50	21
Sekcja J	251	132	36	18	37	28
Sekcja K	300	193	43	17	32	15
Sekcja L	279	171	36	24	26	22
Sekcja M	883	478	141	44	148	72
Sekcja N	228	108	42	15	36	27
Sekcja O	42	17	8	3	10	4
Sekcja P	326	172	51	22	60	21
Sekcja Q	487	302	57	17	69	42
Sekcja R	132	73	21	9	19	10
Sekcja S i T	590	257	116	37	134	46
Sekcja U	0	0	0	0	0	0
Ogółem	9 357	4 800	1 573	498	1 715	771

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Na terenie powiatu mikołowskiego w 2015 roku największy udział wśród ogólnej liczby przedsiębiorstw przypadł na sekcję G, tj. „handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych; włączając

N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

O - administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne

P - edukacja

Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna

R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

S - pozostała działalność usługowa

T - gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

motocykle”. Udział ten wyniósł 27,46% (2 569 przedsiębiorstw), zdecydowanie przewyższając drugą sekcję w powyższym zestawieniu, czyli sekcję C, tj. „przetwórstwo przemysłowe”, na którą przypadło 11,68% (1 093) działających podmiotów. Zbliżony udział (11,07%, 1 036 podmiotów) przypadł również na sekcję F, tj. „budownictwo”. Warto zauważyć, iż w przypadku analizowanej wcześniej wielkości zatrudnienia, handel znalazł się na trzeciej pozycji, za przemysłem i budownictwem. Oznacza to, że firmy o profilu handlowym, mimo wysokiej liczby zarejestrowanych podmiotów, zatrudniają jednostkowo znacznie mniej pracowników, niż firmy zajmujące się przetwórstwem przemysłowym i budownictwem. Na terenie powiatu mikołowskiego nie zarejestrowano przedsiębiorstw z sekcji U („organizacje i zespoły eksterytorialne”), najmniej przedsiębiorstw zaś przypada na sekcję D, tj. „wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych”, gdzie odnotowano jedynie 8 podmiotów w skali powiatu (0,08%).

Tabela 25 Liczba wyrejestranych z rejestru REGON przedsiębiorstw według sektorów własnościowych w powiecie i w gminach w 2015 roku

Jednostka	Sektor publiczny	Sektor prywatny
Mikołów	1	312
Łaziska Górne	0	102
Ornontowice	0	34
Orzesze	1	122
Wyry	0	60
Powiat mikołowski (ogółem)	2	630

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Jak wynika z pozyskanych danych, w roku 2015 na terenie powiatu 630 podmiotów gospodarczych zaprzestało działalności. Najwięcej z nich (199 przedsiębiorstw) przypadło na sektor G. Znacząca była także liczba wyrejestrowań w sekcjach F i C (odpowiednio 95 i 71 podmiotów), zaś żadnych nie zaobserwowano w sekcjach B oraz D.

5.3.5. Rolnictwo

Dane zgromadzone w związku z Powszechnym Spisem Rolnym w 2010 roku pozwalają określić sytuację rolnictwa na terenie powiatu.

W całym powiecie 47,4% powierzchni przeznaczona jest na cele rolnicze. To ponad 4,0% mniej niż przeciętnie w województwie i blisko 15,0% mniej niż w całym kraju. Powiatowymi liderami w tej kategorii są Mikołów i Ornontowice, gdzie statystyki istotnie przewyższają średnią regionalną. Z kolei najmniejszy odsetek terenów rolniczych występuje w Orzeszu³⁵.

Na terenie powiatu w analizowanym okresie znajdowało się 3 485 gospodarstw rolnych, przy czym zdecydowanie przeważały małe gospodarstwa o powierzchni do 1 hektara - stanowiły one 73,51% wszystkich gospodarstw w powiecie. Drugim najliczniejszym rodzajem gospodarstw były te

³⁵ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s. 134.

o powierzchni do 5 hektarów, stanowiąc 17,68% ogółu. W powiecie zlokalizowane były 74 gospodarstwa wielkopowierzchniowe (2,12%), najmniej licznie zaś występowały gospodarstwa o powierzchni 10-15 ha, których było zaledwie 1,83%.

Tabela 26. Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych w powiecie i gminach według PSR 2010

Jednostka	Gospodarstwa rolne ogółem	Do 1 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	Powyżej 15 ha
Mikołów	558	254	185	65	22	32
Łaziska Górne	311	237	43	17	8	6
Ornontowice	546	467	55	12	3	9
Orzesze	1 883	1 541	263	48	19	12
Wyry	188	64	70	27	12	15
Powiat mikołowski (ogółem)	3 485	2 562	616	169	64	74

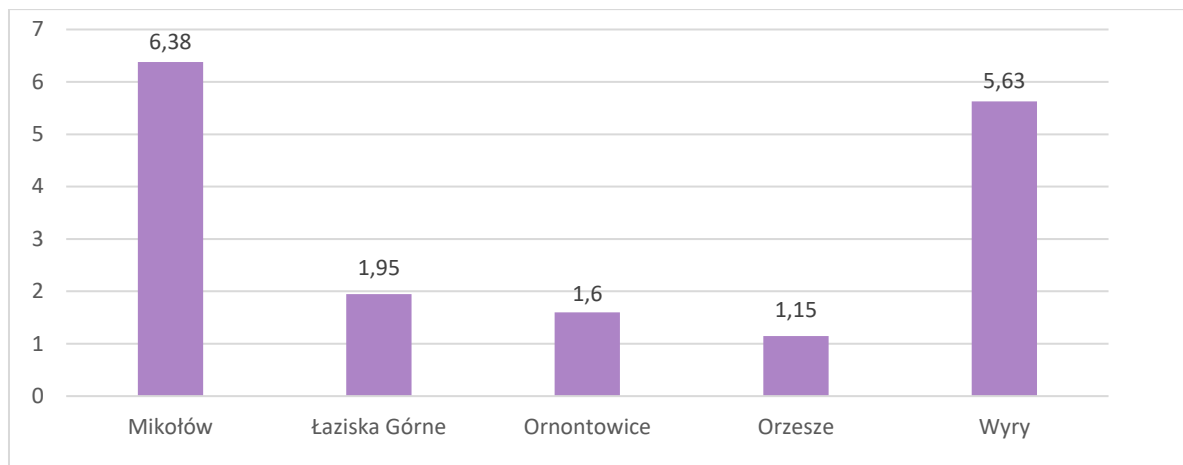
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych w powiecie mikołowskim w analizowanym okresie wynosiła 8 263,16 hektara, przy czym największą łączną powierzchnię zajmowały najbardziej liczne gospodarstwa o małej powierzchni do 1 ha - ich łączna powierzchnia wyniosła 1557,59. Najmniejszą powierzchnię (822,86 ha) zajęły gospodarstwa o wielkości od 10 do 15 hektarów.

Gminami charakteryzującymi się największą średnią powierzchnią gospodarstw rolnych są gminy Mikołów i Wyry (odpowiednio 6,38 i 5,63 ha), najmniejszą zaś - Gmina Orzesze, pomimo znajdującej się na jej terenie największej liczby gospodarstw rolnych w powiecie. Uwagę warto zwrócić na fakt, że średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w kraju wynosi 7,93 ha, a w województwie śląskim 3,41 ha, wartości dla gmin Mikołów i Wyry porównywalne są więc z wartościami wyznaczonymi dla kraju i województwa. Średnia dla całego powiatu mikołowskiego jest jednak znacznie niższa (2,37 ha).

Wykres 22. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w powiecie i gminach według PSR 2010 [ha]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Dane statystyczne zgromadzone w Banku Danych Lokalnych ukazały główne źródła dochodu gospodarstw domowych. Na terenie każdej z gmin powiatu najistotniejszy udział miały dochody z działalności rolniczej. W ujęciu nominalnym największa liczba gospodarstw domowych polegających na dochodach z tego źródła znajdowała się w Gminie Orzesze (633), najmniej ich zaś było w Gminie Wry (173).

Na terenie całego powiatu mikołowskiego największy odsetek stanowią gospodarstwa z dochodami z działalności rolniczej (49,21%) oraz z pracy najemnej (21,92%).

Szczegółowe dane zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 27. Liczba gospodarstw domowych z dochodami z różnych źródeł w powiecie i gminach według PSR 2010

Rodzaj dochodu	Mikołów	Łaziska Górne	Ornontowice	Orzesze	Wry	Powiat Mikołowski
dochód z działalności rolniczej	447	265	197	633	173	1715
dochód z emerytury/renty	114	74	96	276	61	622
dochód z pozarolniczej działalności gospodarczej	197	252	23	131	20	623
dochód z pracy najemnej	146	34	142	344	98	764
dochód z innych niezarobkowych źródeł	11	145	1	29	9	195

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Powierzchnia użytków rolnych na terenie powiatu mikołowskiego w analizowanym okresie wynosiła 7323 ha, stanowiąc 88,62% gruntów ogółem, przy czym pod zasiew przeznaczonych zostało 4701

hektarów, tj. 56,89%. Znaczną powierzchnię zajmują również łąki trwałe, stanowiąc 16,39% gruntów na terenie powiatu (1354 hektarów). Największa ilość oraz powierzchnia użytków rolnych zlokalizowana jest w Mikołowie. Szczegółowy podział użytkowania gruntów w poszczególnych gminach powiatu zawarty jest w tabeli poniżej.

Tabela 28. Użytkowanie gruntów w gminie i powiecie według PSR 2010 - ich liczba i powierzchnia

Użytkowanie gruntów	Mikołów		Łaziska Górne		Ornontowice		Orzesze		Wiry		Powiat mikołowski	
	[-]	ha	[-]	ha	[-]	ha	[-]	ha	[-]	ha	[-]	ha
grunty ogółem	558	3 558	311	605	546	873	1 883	2 166	188	1 059	3 485	8 263
użytki rolne	556	3 311	310	544	535	743	1 871	1 763	181	960	3 453	7 323
pod zasiewami	319	2 392	88	319	121	535	372	906	111	548	1 010	4 701
grunty ugorowane	49	129	11	10	12	6	80	47	59	73	212	269
uprawy trwałe	35	14	22	9	13	12	25	6	3	2	98	44
sady	30	11	22	9	-	-	20	4	-	-	81	37
ogrody przydomowe	39	5	95	21	31	6	118	14	12	1	295	47
łąki trwałe	275	487	143	125	106	98	396	366	140	278	1 060	1 354
pastwiska trwałe	50	80	25	10	13	21	59	63	29	31	176	205
pozostałe użytki rolne	143	201	123	46	374	62	1 307	359	28	25	1 975	693
las i grunty leśne	99	104	32	31	22	10	42	35	17	35	212	215
pozostałe grunty	268	142	94	30	486	119	1 235	367	162	63	2 245	721

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Powszechny Spis Rolny uwzględnił także liczbę gospodarstw rolnych w powiecie charakteryzujących się hodowlą zwierząt gospodarskich. Najwięcej z nich przypada na gminy Orzesze i Mikołów, gdzie wśród największych hodowli wymienić można hodowlę trzody. Największa liczba hodowli drobiu znajduje się w Ornontowicach, natomiast największe gospodarstwa prowadzące działalność w tym zakresie zlokalizowane są w Gminie Orzesze - drób hodowany w tej gminie stanowi aż 85,47 % ogólnej liczby drobiu hodowanego na terenie całego powiatu.

Tabela 29. Gospodarstwa rolne z hodowlą zwierząt gospodarskich według rodzaju i pogłowiu zwierząt gospodarskich

	Mikołów	Łaziska Górne	Ornontowice	Orzesze	Wiry	Powiat mikołowski
Liczba gospodarstw						
bydło	91	18	25	85	54	273
trzoda chlewna	83	15	25	83	31	237
konie	13	3	8	36	10	70
drób	192	48	420	263	103	1 026

	Mikołów	Łaziska Górne	Ornontowice	Orzesze	Wiry	Powiat mikołowski
Liczba zwierząt gospodarskich						
bydło	997	165	420	372	710	2 664
trzoda chlewna	6 560	407	454	1 745	588	9 754
konie	49	3	8	118	42	220
drób	106 456	2 106	4 200	738 876	12 876	864 514

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Największy areal w powiecie zajmują rośliny zbożowe, za nimi plasują się rośliny okopowe i przemysłowe. Miejskowa hodowla trzody chlewniej, bydła i drobiu funkcjonuje w oparciu o własne uprawy i łąki. Najmniejszy udział w powierzchni zasiewów na terenie powiatu mają jadalne rośliny strączkowe oraz warzywa. Szczegółowy podział upraw z uwzględnieniem poszczególnych gmin powiatu zaprezentowany został w formie tabeli.

Tabela 30. Gospodarstwa rolne z uprawą według rodzaju i powierzchni zasiewów

	Mikołów	Łaziska Górne	Ornontowice	Orzesze	Wiry	Powiat mikołowski
Liczba gospodarstw rolnych						
zboża razem	295	58	99	339	109	900
ziemniaki	134	60	42	120	40	396
uprawy przemysłowe	25	5	9	8	3	50
buraki cukrowe	-	3	-	4	-	-
rzepak i rzepik razem	22	-	9	4	-	38
strączkowe jadalne na ziarno razem	-	-	-	-	-	4
warzywa gruntowe	3	-	4	-	-	11
Powierzchnia zasiewów [ha]						
zboża razem	1 896	280	389	812	473	3 850
ziemniaki	134	28	11	49	19	241
uprawy przemysłowe	192	6	83	10	2	293
buraki cukrowe	-	0,6	-	0,85	-	-
rzepak i rzepik razem	191	-	83	9	-	291
strączkowe jadalne na ziarno razem	-	-	-	-	-	6
warzywa gruntowe	0,75	-	0,16	-	-	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.3.6. Identyfikacja obszarów problemowych

Poniżej wskazano i opisano problemy w sferze gospodarczej.

Przedsiębiorczość

Niski poziom przedsiębiorczości

W powiecie dominują przedsiębiorstwa z sektora mikro - skala przedsiębiorczości jest niższa od średniej regionalnej. Problemem w tym obszarze jest także dość niska dynamika wzrostu liczby firm - zauważono wzrost jedynie w liczbie podmiotów gospodarczych z sektora mikro. Powodem tej sytuacji może być niedostateczna oferta inwestycyjna dla podmiotów zewnętrznych i potrzeba stworzenia wspólnej polityki gospodarczej dla całego powiatu mikołowskiego. Zgodnie z podstrategią ds. lokalnego rynku pracy, na terenie powiatu brakuje skoordynowanych działań w zakresie pozyskiwania i obsługi inwestorów zewnętrznych oraz wspierania lokalnych firm, co zauważono we wszystkich gminach powiatu.

Brak spójnej polityki pozyskiwania inwestorów

Na terenie powiatu brak jest długofalowej strategii pozyskiwania inwestorów, w której wskazane byłyby zarówno oferta inwestycyjna powiatu, sposoby dotarcia do potencjalnych inwestorów jak i kategoryzacja preferowanych inwestycji i branż w powiecie ogółem i w jego poszczególnych gminach, odpowiadająca możliwościom powiatu i gmin w tym zakresie. Brak jest również planowanych inwestycji, których głównym celem byłoby zmniejszenie bezrobocia w powiecie mikołowskim.

Rolnictwo

Niezadawalająca kondycja gospodarstw rolnych

Wśród barier dla prowadzenia działalności rolniczej wskazać należy przede wszystkim niedostępność gruntów rolnych oraz nieopłacalność działań - niskie ceny produktów rolnych oraz wysokie ceny środków produkcji.

Uwagę zwrócić należy na wsparcie rolnictwa przez samorządy lokalne, którego ocena, zgodnie z odpowiedziami niemal wszystkich ankietowanych rolników (badanie przeprowadzone na potrzeby innego dokumentu strategicznego dla powiatu), jest niewystarczająca. W obszarze tym zauważono również stagnację oraz brak perspektyw pozytywnych zmian - jak wynika z przeprowadzonych ankiet oraz analizy diagnostycznej, żaden z badanych rolników nie spodziewa się poprawy sytuacji, przy czym większość z nich prognozuje jej pogorszenie się.

Na terenie powiatu zauważa się stosunkowo znaczny odpływ młodych ludzi z sektora rolniczego do większych miast w celach zarobkowych i mieszkaniowych. Stwierdzić można także problem niskiego stopnia automatyzacji gospodarstw rolnych i dużą liczbę nienowoczesnych maszyn rolniczych.

5.4. Infrastruktura techniczna

W podrozdziale dotyczącym infrastruktury technicznej skupiono się przede wszystkim na analizie komunikacji i transportu na terenie obszaru funkcjonalnego oraz zagadnieniach związanych z

informatyzacją i energetyką. Ponadto scharakteryzowano gospodarkę wodno-ściekową oraz gospodarkę odpadami komunalnymi.

5.4.1. Komunikacja i transport

Infrastruktura komunikacyjna powiatu mikołowskiego złożona jest z dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych, a także ścieżek rowerowych. Realizowany na terenie tym jest transport drogowy, publiczny (komunikacja autobusowa), kolejowy i rowerowy. Powiat charakteryzuje się znaczną liczbą dróg, co ma przełożenie na dobrą komunikację. Trasami o charakterze krajowym i wojewódzkim, przebiegającymi przez teren powiatu, są:

- Droga Krajowa nr 44, łącząca Gliwice i Kraków, przebiegająca przez Mikołów,
- Droga Krajowa nr 81, łącząca Katowice z drogą ekspresową S1 w Harbutowicach, przebiegająca przez Mikołów, Łaziska Górne i Orzesze,
- Droga Wojewódzka nr 925, relacji Rybnik – Bytom, przebiegająca przez Orzesze, Ornontowice i Mikołów,
- Droga Wojewódzka nr 926, łącząca centrum Orzesza z drogą krajową nr 81,
- Droga Wojewódzka nr 927, łącząca drogi krajową nr 81 i wojewódzką nr 925 w Mikołowie,
- Droga Wojewódzka nr 928, łącząca Mikołów i Kobiór, biegnąca przez Wiry.

Drogi krajowe w powiecie mikołowskim zarządzane są przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad w Katowicach. Trasa krajowa nr 44 przecinająca obszar powiatu mikołowskiego stanowi jedną i jednocześnie najbardziej wysuniętą na południe z czterech dróg, obok A4, DK79 oraz DK94, łączących Górny Śląsk z Krakowem. Dodatkowo, stanowi ona połączenie miast położonych w zachodniej Małopolsce z Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym. Droga nie przecina konurbacji katowickiej, natomiast łączy na jej terenie Gliwice z Mikołowem, Tychami, Bieruniem, Oświęcimiem i Krakowem. Droga krajowa nr 44 stanowi obwodnicę dla miast Mikołów i Bieruń Stary oraz częściowo dla Oświęcimia. Dodatkowo trasę tę można traktować jako południową obwodnicę Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Gminy Orzesze oraz Ornontowice leżą natomiast w sąsiedztwie autostrady A1.

Trasa krajowa o numerze 81 mierzy 60 km. W przeważającej długości jezdnia drogi jest czteropasmowa – po 2 pasy w jednym kierunku (wyłączając fragment w Ochojcu). W granicach miasta Żory nawierzchnia drogi jest betonowa (około 6 km). Wzdłuż trasy znajdują się następujące miejscowości: Katowice, Mikołów, Łaziska Górne, Orzesze, Żory, Warszowice, Pawłowice, Zabytków, Bąków, Drogomyśl, Ochaby, Wiślica, Skoczów, Harbutowice.

Drogi wojewódzkie zarządzane są przez Zarząd Dróg Wojewódzkich z siedzibą w Katowicach. Trasa nr 925 na terenie powiatu biegnie przez miejscowości Orzesze i Mikołów, jak również przez Gminę Ornontowice. Natomiast droga wojewódzka nr 928 również łączy Mikołów z innymi miejscami na trasie: Mikołów – Wiry – Gostyń – Kobiór. Najdłuższą z dróg o charakterze wojewódzkim na terenie powiatu mikołowskiego jest trasa o numerze 925 o długości 45 km, która łączy Rybnik z Bytomiem. Trasa przebiega przez 2 powiaty: rybnicki i mikołowski oraz przez miasta – powiaty: Rybnik, Ruda Śląska i Bytom. Droga wojewódzka nr 926 łączy centrum Orzesza z DK81³⁶.

Uzupełnieniem sieci dróg w powiecie mikołowskim są drogi powiatowe. Wyżej wymieniona sieć transportowa przedstawiona została na poniższej mapie.

³⁶ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, str. 141

Rysunek 11. Sieć transportowa

Źródło: www.gis.mikolow.eu.

Dane lokalne ukazują długość dróg publicznych na terenie powiatu na przestrzeni ostatnich lat. Dokumentują one stały proces ulepszania dróg gminnych poprzez utwardzanie ich nawierzchni. Jednak jak wskazano w „Diagnozie potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego” obserwuje się nienadążenie w tempie rozwoju infrastruktury drogowej za średnią krajową. Na terenie powiatu mikołowskiego zauważyć można pewną stagnację we wzroście udziału dróg gminnych i powiatowych na każde 100 km², co może świadczyć o wolniejszym tempie modernizacji infrastruktury drogowej, w stosunku do Polski ogółem.

Tabela 31. Długość dróg publicznych w powiecie- dane na lata 2013-2015 [w km]

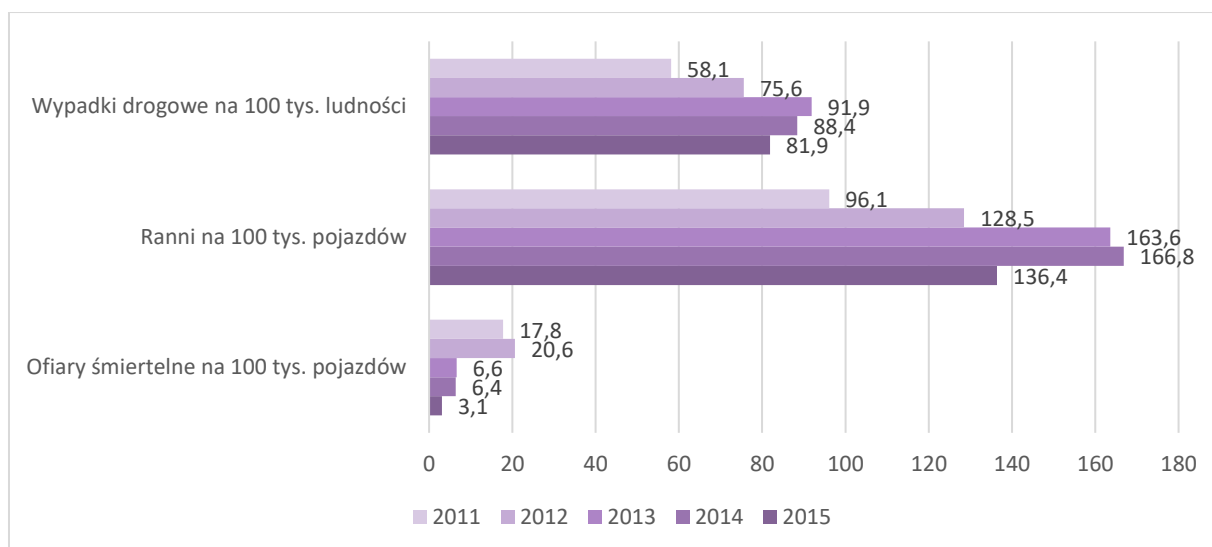
Drogi gminne			
ROK	2013	2014	2015
o nawierzchni twardej	288,4	290,9	291,8
o nawierzchni twardej ulepszonej	256	259,4	260,9
o nawierzchni gruntowej	58,1	58	59
Drogi powiatowe			
ROK	2013	2014	2015
o nawierzchni twardej	151,5	151,5	151,5
o nawierzchni twardej ulepszonej	151,5	151,5	151,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Analizując komunikację i transport warto zwrócić uwagę również na wskaźniki dotyczące wypadków drogowych. Od 2011 roku wskaźnik wypadków na terenie powiatu mikołowskiego wzrósł o 23,8 jednostki (z 55 wypadków do 79). Przeciwny trend obserwuje się na terenie województwa śląskiego, od 2011 roku wskaźnik obniżył się o blisko 25 jednostek (z 5015 do 3792). W przypadku powiatu mikołowskiego na przestrzeni lat 2011-2015 odnotowano także wzrost rannych i poszkodowanych w wypadkach, przy jednoczesnym istotnym spadku ofiar śmiertelnych.

Wykres 23. Wskaźniki dotyczące wypadków drogowych na terenie powiatu mikołowskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Jak wspomniano wcześniej, przez powiat mikołowski przebiega także sieć linii kolejowej, służącej zarówno do przewozu pasażerskiego, jak i towarowego, zarządzanej przez PKP PLK S.A. Uruchomione są dwie linie kolejowe, mianowicie:

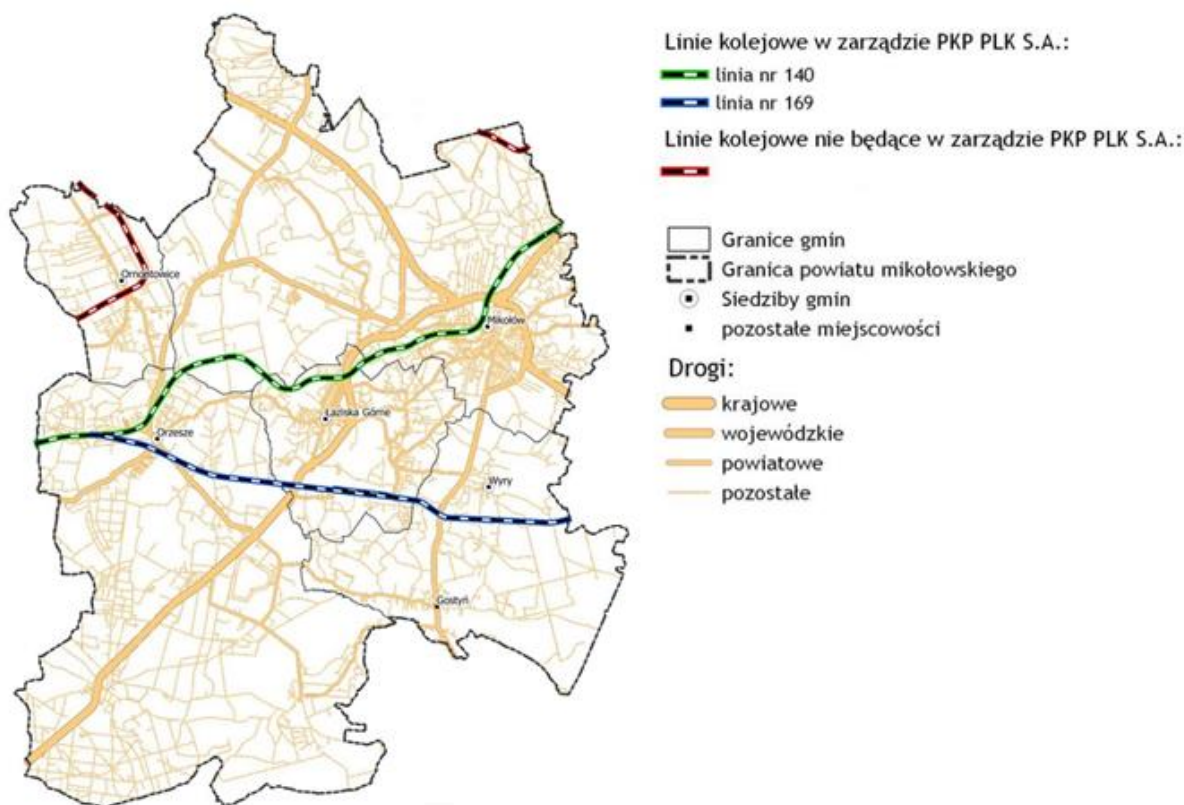
- Linia kolejowa nr 169, na której nie są obecnie obsługiwane przewozy pasażerskie, jednakże planowana jest jej rewitalizacja, uwzględniona w „Krajowym Programie Kolejowym do 2023 roku”, uchwalonym we wrześniu 2015 r. Linia ta łączy stację Orzesze Jaśkowice oraz Tychy. Stacje i przystanki znajdujące się na trasie linii oraz w powiecie mikołowskim to: Orzesze Jaśkowice, Orzesze Miasto, Orzesze Zawieść, Łaziska Huta, Łaziska Średnie oraz Wiry;
- Linia kolejowa nr 140, łącząca Katowice oraz Rybnik. Stacjami i przystankami linii znajdującymi się w powiecie mikołowskim są: Mikołów Jamna, Mikołów, Łaziska Górne, Łaziska Górne Brada, Orzesze oraz Orzesze Jaśkowice.

Na terenie powiatu znajduje się łącznie 13 przystanków. Zgodnie z danymi zawartymi w „Diagnozie potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego”, długość linii kolejowych normalnotorowych PKP wynosi na tym terenie 1373 km, wąskotorowych 62 km, natomiast przesyłowych 330 km. Na obszarze tym swoje usługi świadczy trzech przewoźników: PKP Intercity S.A., Koleje Śląskie sp. z o.o. oraz Przewozy Regionalne sp. z o.o.

Należy wspomnieć o węźle przesiadkowym, jakim jest stacja Mikołów. W tym miejscu przecinają się komunikacyjne szlaki transportowe.

Rysunek 6. Sieć kolejowa w powiecie mikołowskim

Źródło: Podstrategia – promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastrukturalnych sieciowych na lata 2016 - 2025

Powiat mikołowski dysponuje również siecią tras rowerowych, łączących gminy powiatu z sąsiednimi powiatami i gminami. W latach 2009-2011 powiat zrealizował projekt pn. „Sieć tras rowerowych na terenie powiatu mikołowskiego – infrastruktura aktywnych form turystyki” dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Rozwoju Subregionu Centralnego. Istniejące trasy rowerowe nie tworzą jednak spójnego systemu łączącego centralne punkty powiatu mikołowskiego, przez co wciąż nie jest transportem powszechnie wykorzystywanym przez mieszkańców OF.

Ważnym aspektem związanym z mobilnością na terenie powiatu jest transport publiczny, który obecnie oceniany jest jako jedna ze słabszych stron powiatu. W związku z tym planuje się stworzenie sieci komunikacyjnej w trzech wariantach. Wariant pierwszy – podstawowy, przewiduje połączenie siedzib gmin z miastem powiatowym Mikołów. Wariant drugi – uzupełniający, jest rozwinięciem wariantu podstawowego o linie łączące między sobą gminy i wprowadza linie okólne. Wariant trzeci – międzypowiatowy, umożliwi wprowadzenie linii wychodzących poza granice powiatu. Linie wariantu podstawowego zostaną uruchomione obligatoryjnie w przypadku zaprzestania funkcjonowania innych przewozów na wymienionych trasach, pod warunkiem zabezpieczenia przez powiat środków

w budżecie na ten cel. Linie wariantu uzupełniającego zostaną uruchomione w przypadku ustania funkcjonowania innych przewozów na wskazanych trasach oraz posiadania przez powiat (przy współdziałaniu odpowiednich gmin) środków finansowych pozwalających na uruchomienie przewozów. Na podobnych zasadach mogą zostać uruchomione przewozy na liniach określonych w wariantcie międzypowiatowym³⁷.

Jak wspomniano wcześniej, stacja w Mikołowie służy za główny węzeł przesiadkowy dla transportu kolejowego na terenie powiatu (punkt przesiadkowy znajduje się także w Orzeszu), tak też dworzec PKP w Mikołowie miałby zostać głównym węzłem przesiadkowym powiatowej sieci komunikacyjnej. Większość obiektów użyteczności publicznej istotnych z punktu widzenia zapewnienia dostępności w ramach przewozów powiatowych jest zlokalizowanych w Mikołowie. Co więcej, w ramach projektu „System transportu niskoemisyjnego na terenie Gminy Mikołów – budowa Centrum Przesiadkowego wraz z przebudową dróg dojazdowych i skrzyżowań” finansowanego z RPO WSL 2014-2020 przewidywane jest powstanie Zintegrowanego Centrum Przesiadkowego.

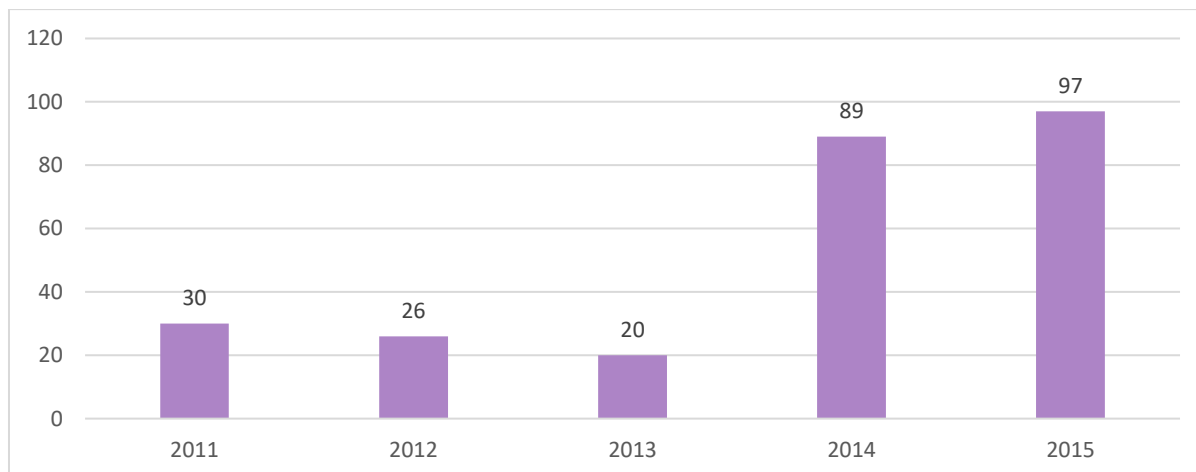
5.4.2. Energetyka

Analizując liczbę działających na terenie powiatu mikołowskiego kotłowni, można zauważyć jej stosunkowo wysoki wzrost na przełomie lat 2013/2014. Ostatecznie, porównując początek i koniec badanego okresu (2011 i 2015 r.) wzrost ten wyniósł 223%. Tym samym, na koniec 2015 r. wg danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie powiatu działało 97 kotłowni.

³⁷Podstrategia- promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoboru przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych na lata 2016-2025, Mikołów 2016, str.49

Wykres 24. Kotłownie ogółem, powiat mikołowski, lata 2011-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W ślad za rosnącą liczbą działających kotłowni poszedł również wzrost długości sieci ciepłej przesyłowej. W okresie 2011-2015 wzrost ten wyniósł 6,15% (na koniec 2015 r. długość ww. sieci wyniosła blisko 59 km).

Wykres 25. Długość sieci ciepłej przesyłowej, powiat mikołowski, lata 2011-2015 (w km)

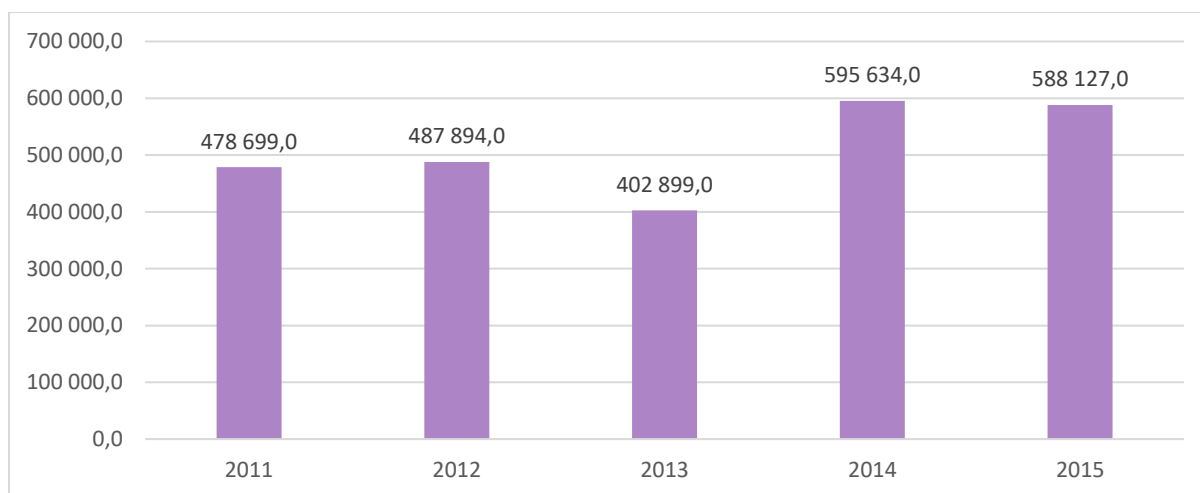

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Sprzedaż energii ciepłej na terenie powiatu mikołowskiego ulegała w ostatnich latach stosunkowo wysokim wahaniom. Odnotowywano zarówno wzrosty, jak i spadki, niemniej jednak na koniec 2015 r. ilość sprzedanej energii była o blisko 23% wyższa niż na koniec 2011 r. Większość energii trafiła do budynków mieszkalnych, których udział w energii sprzedanej wyniósł w 2015 r. ponad 65%.

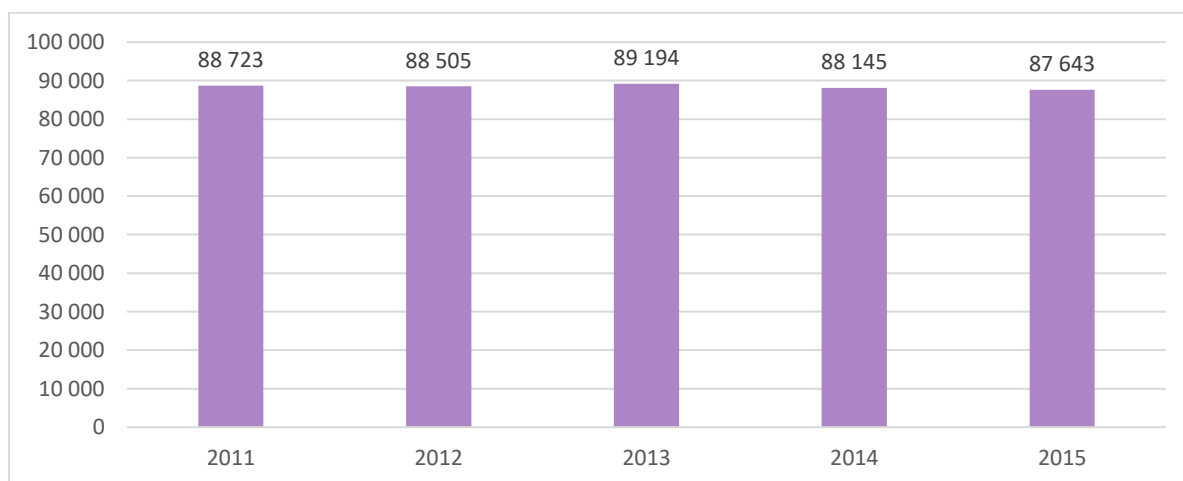
Wykres 26. Sprzedaż energii ciepłej, powiat mikołowski, lata 2011-2015 (w GJ)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Biorąc z kolei pod uwagę zużycie energii elektrycznej, można mówić o pewnej stabilizacji tego wskaźnika. Zużycie na terenie powiatu mikołowskiego spadło w okresie 2011-2015, jednak spadek ten był niewielki i wyniósł 1,22%. Podobny trend obserwuje się również w przypadku danych ogólnokrajowych, gdzie w analogicznym okresie spadek zużycia energii elektrycznej wyniósł 3,70%.

Wykres 27. Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu, powiat mikołowski, lata 2011-2015 (w MWh)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.4.3. Informatyzacja

Podstrategia informatyzacji powiatu mikołowskiego określiła projekty informatyczne realizowane ze źródeł zewnętrznych przeprowadzanych w ciągu ostatnich 5 lat. Na terenie całego powiatu mikołowskiego były to: „SilesiaNet – budowa społeczeństwa informacyjnego w subregionie centralnym województwa śląskiego: Powiat Mikołowski oraz Gminy Powiatu Mikołowskiego (Mikołów, Łaziska

Górne, Orzesze, Ornontowice, Wryy)” oraz „Budowa zintegrowanego systemu zarządzania Gminami Powiatu Mikołowskiego i Powiatem Mikołowskim w oparciu o system informacji o terenie (GIS)”.

W Gminie Mikołów realizowanym projektem był „Zintegrowany System Informatyczny dla Urzędu Miasta w Mikołowie - etap I”. Na terenie Gminy Ornontowice realizowano projekt „Budowa sieci szerokopasmowej dla społeczeństwa informacyjnego na terenie gmin Górnego Śląska wraz z punktami dostępu Hot-Spot jako partner (Lider Miasto Gliwice)”, oraz „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu eInclusion w Gminie Ornontowice”. W Gminie Wryy był to projekt pn. „Budowa zintegrowanego systemu wspomagania zarządzania w administracji w Urzędzie Gminy Wryy”, w Gminie Orzesze, natomiast, „Modernizacja Platformy Teleinformatycznej Urzędu Miejskiego w Orzeszu”. Miasto Orzesze wdrożyło również system integracji systemów dziedzinowych dotyczących podatków lokalnych i odpadów komunalnych, wraz z Systemem Obiegu Dokumentów, funkcjonującym w urzędzie, a także Gminny System Obsługi Kart Identyfikacyjnych, działający w Punkcie Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). W mieście Orzesze zaplanowano implementację projektu dotyczącego stworzenia portalu internetowego, służącego informowaniu mieszkańców gminy.

Potrzeby powiatu w zakresie informatyzacji są znaczne, ich szacowana wartość wynosi 1 650 000 złotych. Potrzeby zidentyfikowano w zakresie adaptacji serwerowni i jej wyposażenia, inwestycji sprzętowych, w tym zakup komputerów, infrastruktury sieciowej, łączności internetowych, bezpieczeństwa oraz oprogramowania.

Szczegółowy zakres potrzeb w poszczególnych gminach oraz szacowane wydatki opisane zostały w Podstrategii informatyzacji powiatu mikołowskiego.

Zauważalny jest niewystarczający stopień spójności wizji dotyczącej informatyzacji powiatu mikołowskiego, jak również niepełne zrozumienie jej wagi oraz konieczności ponoszenia coraz większych nakładów na ten cel. Z niedostatecznych nakładów w zakresie rozwoju teleinformatyki wyniknęły znaczne braki oraz kosztowne zapotrzebowania unowocześnienia i zapewnienia prawidłowego funkcjonowania sieci teleinformatycznej na terenie powiatu.

5.4.4. Odpady komunalne

Istotną kwestią jest również gospodarka odpadami oraz utrzymanie porządku i czystości. 1 lipca 2013 r. została uchwalona ustawa o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw, które zmieniają dotychczasowy system gospodarowania odpadami komunalnymi, wzorując się na doświadczeniach innych krajów europejskich. W nowym systemie za odebranie i właściwe zagospodarowanie odpadów odpowiedzialny jest samorząd. Gmina w drodze przetargu ustala podmiot, który odbiera odpady komunalne, lub odbiera je i zagospodarowuje. Zgodnie z Art. 3 ust. 2 pkt 10 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, gminy dokonują corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi, w celu weryfikacji możliwości technicznych i organizacyjnych gminy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi. Zadaniem gminy jest informowanie i edukowanie mieszkańców w sprawie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Koordynacja działań w skali powiatu znacznie ułatwia zrealizowanie obowiązków wynikających z dyrektyw unijnych, czyli osiągnięcie we wskazanym terminie odpowiednich poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania. W wojewódzkich planach poszczególne gminy zostały podporządkowane regionom gospodarki odpadami komunalnymi, w których działają regionalne instalacje do przetwarzania odpadów

komunalnych. Ich budowa i eksploatacja (należy do zadań gminy) ma na celu osiągnięcie we wskazanym ustawowo terminie odpowiednich poziomów ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania i recyklingu, w perspektywie do końca 2020 roku. W powiecie mikołowskim czynne jest jedno składowisko odpadów komunalnych – w Łaziskach Górnych, którego powierzchnia wynosi 2,6 ha. Zmieszane odpady komunalne z pozostałych gmin, a niektóre także z Łazisk Górnych, są przewożone na Regionalną Instalację Przetwarzania Odpadów Komunalnych³⁸. Jak wynika z danych, masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca na terenie województwa śląskiego (a więc także mieszkańca powiatu mikołowskiego, choć brak danych w podziale na mniejsze jednostki analityczne) znacznie przekracza liczbę wytworzonych odpadów przez jednego mieszkańca w skali kraju - wartości te wynoszą 283 kg na mieszkańca w skali kraju oraz 332 kg na mieszkańca województwa śląskiego.

Jak wynika z danych pozyskanych z Banku Danych Lokalnych, na terenie powiatu z każdym rokiem znajduje się coraz mniej dzikich wysypisk, co świadczy o dobrej reakcji powiatu na zanieczyszczenie środowiska. Szczegółowe dane dotyczące dzikich wysypisk śmieci na terenie powiatu zawarto w tabeli poniżej.

Tabela 32. Dzikie wysypiska śmieci na terenie powiatu mikołowskiego w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Istniejące dzikie wysypiska- stan w dniu 31 XII	34	0	1	1	1
Zlikwidowane dzikie wysypiska	67	60	30	14	14
Odpady komunalne zebrane podczas likwidacji dzikich wysypisk	71,9	43,9	18	26,6	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.4.5. Gospodarka wodno-ściekowa

Mieszkańcy powiatu zaopatrywani są w wodę przeznaczoną do spożycia pochodzącą z ujęć wody powierzchniowej Zakładów Uzdatniania Wody w Goczałkowicach, Dzieńkowicach i Czańcu, które zlokalizowane są poza granicami powiatu mikołowskiego. Na terenie Gminy Mikołów funkcjonują 3 oczyszczalnie ścieków: Oczyszczalnia „Centrum”, Oczyszczalnia „Śmiłowice” oraz Oczyszczalnia „Leśna Bryza”. Na obszarze Gminy Łaziska Górne ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków komunalnych zlokalizowanych przy ul. Południowej (oczyszczalnia „Wschód”), ul. Morcinka oraz ul. Poręba. W Gminie Orzesze zlokalizowane są 2 oczyszczalnie: oczyszczalnia ścieków w Orzeszu-Śródmieściu zlokalizowana przy ul. Wieniawskiego oraz oczyszczalnia ścieków w Zawięści zlokalizowana przy ul. Centralnej. Gmina Wyry posiada oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną przy ul. Wagonowej 35, w zlewni rzeki Gostynki. Większość ścieków z terenu Gminy Ornontowice odprowadzanych jest do gminnej oczyszczalni ścieków „Ornontowice Południe”, a także do oczyszczalni „Bioblok-Bio”³⁹.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie powiatu mikołowskiego w 2015 wynosiła 663,6 km, co stanowi liczbę mniejszą niż w latach poprzednich. W 2015 roku wartość ta była mniejsza o 38,1 km względem roku 2014, kiedy długość sieci wodociągowej na terenie powiatu wynosiła 727,1 km. Sieć ta

³⁸ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s. 27.

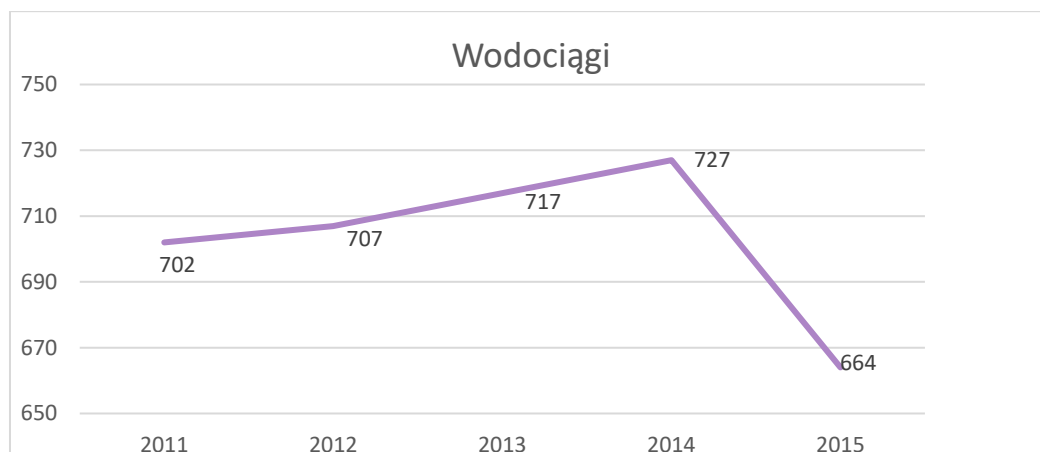
³⁹ Podstrategia ochrony środowiska naturalnego i wspierania efektywności wykorzystania zasobów na lata 2016-2032, Mikołów 2016, str. 21

w 2015 roku doprowadzana była do odbiorców przyłączami w liczbie 19 401 sztuk. Z sieci wodociągowej korzysta 95 351 osób, co stanowi 98,9% ludności powiatu. Woda dostarczana jest w ilości 2 749,7 dam³, natomiast średnie zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych wynosi 28,6 m³. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat obserwuje się wzrost udziału ludności korzystającej z wodociągów na terenie powiatu, pomimo skrócenia długości sieci rozdzielczej.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w 2015 roku wynosiła 519,5 km, będąc o 197,4 km dłuższa w porównaniu z rokiem 2011. Z kanalizacji korzysta 69 678 osób, tj. 72% populacji powiatu, o 10% i niemal 10 000 osób więcej, niż w roku 2011. Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła w roku 2015 12 671 sztuk. Łącznie odprowadzono 2 524,5 dam³ ścieków. Na przestrzeni ostatnich lat sieć była stale rozbudowywana, a udział ludności korzystającej z sieci wzrasta.

Wykres 28. Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie powiatu mikołowskiego w latach 2011-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.4.6. Identyfikacja obszarów problemowych (wskazanie i opis problemów)

Na podstawie pozyskanych danych oraz dokonanej analizy zidentyfikowano i opisano problemy dotyczące sfery technicznej powiatu mikołowskiego.

Komunikacja drogowa

Transport drogowy z zasady cechuje się większą dostępnością niż kolejowy, jednakże jest on źródłem większej nieprzewidywalności czasów jazdy i zakłóceń w ruchu spowodowanych skończoną przepustowością układu drogowego. Należy także pamiętać, iż transport kolejowy w porównaniu z transportem drogowym, jest mniej uciążliwy dla środowiska naturalnego.

Rosnąca liczba wypadków

Istotnym problemem jest rosnąca wypadkowość na drogach na terenie powiatu, w stosunku do odwrotnego trendu w regionie. Świadczyć to może o konieczności podjęcia działań w celu zapobieżenia wypadkom drogowym, w tym, między innymi, natężenia przeprowadzanej kontroli drogowej, inwestycji związanej z zakupem urządzeń służących do pomiaru ruchu drogowego, rozszerzenia sygnalizacji świetlnej, skuteczniejszego oznakowania bądź wyznaczenia tak zwanych „czarnych punktów”.

Nieodpowiedni stan infrastruktury drogowej

Przeprowadzona analiza wskazuje na fakt nienadążania z rozbudową i modernizacją infrastruktury gminnej przy dynamicznej rozbudowie dzielnic domków jednorodzinnych, a w związku z tym na niewystarczającą liczbę dróg utwardzonych.

Komunikacja kolejowa

Niewykorzystanie możliwości infrastruktury kolejowej

Infrastruktura techniczna transportu kolejowego w powiecie mikołowskim wymaga poprawy - jej potencjał jest obecnie wykorzystywany w bardzo niewielkim stopniu. Transport kolejowy mógłby odciążać transport drogowy, gdyby oferta dostosowana była do potrzeb mieszkańców powiatu dojeżdżających do oddalonych miejsc pracy. Przez powiat przebiega jednakże tylko jedna czynna w ruchu pasażerskim linia, co z kolei ogranicza możliwość podróżowania i skłania mieszkańców do korzystania z transportu kołowego. Problemem jest niewykorzystanie możliwości infrastruktury kolejowej. Prognozowanym kierunkiem rozwoju, który przyniósłby wymierne korzyści, jest rewitalizacja linii Orzesze- Tychy- Oświęcim.

Transport publiczny

Brak stabilnej oferty zintegrowanej

Główną przeszkodą w rozwoju transportu zbiorowego są trudności w utrzymaniu stabilnej oferty zintegrowanej pomiędzy przewozami różnych organizatorów. Uwagę zwrócono na słabą infrastrukturę węzła przesiadkowego w Mikołowie.

Komunikacja autobusowa o charakterze ponadgminnym wykazuje pewne niedobory w połączeniach względem potrzeb mieszkańców. Wielu z nich każdego dnia dojeżdża do miejsca pracy lub szkoły (dotyczy to zwłaszcza szkół ponadgimnazjalnych) oddalonych od swego miejsca zamieszkania. Niezbędne jest efektywne wykorzystanie potencjału transportu autobusowego zarówno na terenie powiatu, jak i skuteczne skomunikowanie powiatu z większymi miejscowościami województwa.

Transport rowerowy

Niewystarczająco rozwinięta sieć tras i ścieżek rowerowych

Na terenie powiatu mikołowskiego znajdują się trasy rowerowe, łączące gminy powiatu z sąsiednimi powiatami i gminami. W latach 2009-2011 powiat zrealizował projekt pn. „Sieć tras rowerowych na terenie powiatu mikołowskiego – infrastruktura aktywnych form turystyki”. Należy jednak zaznaczyć, że istniejąca sieć nie jest połączona w jeden spójny system łączący najważniejsze miejsca i atrakcje na terenie powiatu mikołowskiego.

Wzrost udziału transportu rowerowego jest możliwy przy pozytywnych zmianach w zakresie rozwoju infrastruktury, ale także wzroście świadomości na temat korzyści wynikających z wykorzystania roweru. Konieczne jest zapewnienie użytkownikom tras rowerowych bezpieczeństwa oraz swobody w użytkowaniu ścieżek przez cały rok. Nie bez znaczenia byłyby także akcje promocyjne i informacyjne

wskazujące na korzyści wynikające z wyboru tego środka transportu, jak również rozbudowa istniejących tras i wyznaczenie nowych szlaków w przyszłości.

Gospodarka odpadami

Sytuacja związana z wysypiskami śmieci

Uwagę zwraca niewystarczająca liczba wysypisk śmieci (na terenie powiatu znajduje się jedno, zlokalizowane w Łaziskach Górnych, śmieci zaś wywożone są do wysypisk w powiatach sąsiednich) przy zwiększającej się z roku na rok produkcji odpadów przypadającej na jednego mieszkańca powiatu.

Pomimo skutecznej reakcji władz powiatu na powstające na terenie powiatu dzikie wysypiska śmieci (na podstawie danych BDL/GUS dotyczących likwidacji tych wysypisk), kwestie związane z gospodarowaniem odpadami wymagają poprawy - w powiecie mikołowskim brak jest monitoringu nielegalnych zrzutów ścieków do środowiska, co uniemożliwia skuteczną reakcję w tym obszarze.

5.5. Infrastruktura społeczna

W niniejszym podrozdziale skupiono się głównie na charakterystyce infrastruktury związanej z edukacją, ochroną zdrowia i opieką społeczną. Pod uwagę wzięto także zagadnienia dotyczące kultury, sportu i turystyki.

5.5.1. Edukacja

Na terenie powiatu znajdują się żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące oraz szkoły specjalne, przy czym publiczne żłobki i przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja pozostają pod zarządem samorządu gminnego, pozostałe publiczne placówki zarządzane są zaś z ramienia powiatu.

Liczba placówek oświatowych w poszczególnych gminach w roku 2015 przedstawiała się następująco:

- Łaziska Górne: 7 przedszkoli (6 publicznych, 1 niepubliczne), 4 szkoły podstawowe, 3 gimnazja, zespół szkół (szkoła podstawowa i gimnazjalna), Zespół Szkół Energetycznych i Usługowych. Pośród wymienionych placówek jedno z przedszkoli oraz szkoła podstawowa posiadają oddziały integracyjne, dostosowane do potrzeb dzieci niepełnosprawnych;
- Mikołów: 3 żłobki (publiczny oraz 2 niepubliczne), 13 przedszkoli (11 publicznych oraz 2 niepubliczne), zespół szkolno-przedszkolny, 5 szkół podstawowych, 3 zespoły szkół podstawowych i gimnazjalnych (w tym jeden zespół niepubliczny), 2 szkoły gimnazjalne, dwa licea ogólnokształcące, Zespół Szkół Technicznych, oraz dwa Zespoły Szkół Specjalnych. Ponadto, w Mikołowie znajduje się także Terapeutyczny Punkt Przedszkolny, jak również Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna oraz Ognisko Pracy Pozaszkolnej zarządzane przez powiat. Jedna ze szkół podstawowych posiada też oddziały integracyjne;
- Ornontowice: niepubliczne, katolickie przedszkole, zespół szkolno-przedszkolny, gimnazjum, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych;
- Orzesze: 6 przedszkoli (w tym jedno niepubliczne, jedno z Oddziałami Integracyjnymi), 5 punktów przedszkolnych, 7 szkół podstawowych, 2 gimnazja, zespół szkół (gimnazjum).

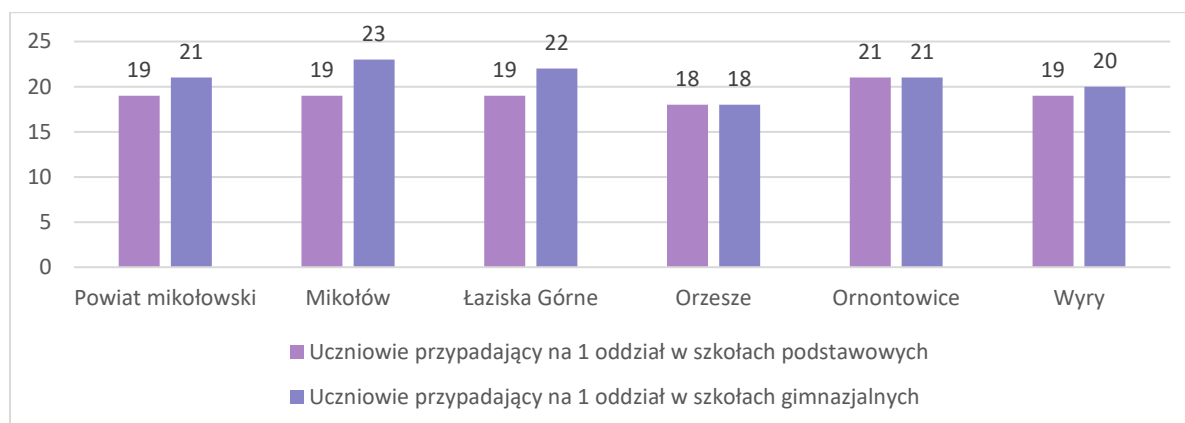

- Wiry: 1 niepubliczny żłobek, 2 niepubliczne przedszkola oraz 1 niepubliczny punkt przedszkolny, 2 przedszkola publiczne, 2 zespoły szkół (szkoły podstawowe i gimnazjalne).

Jak zauważono w podstrategii rozwiązywania problemów demograficznych, niewystarczająca wydaje się być liczba żłobków funkcjonujących w powiecie, zważywszy na liczbę dzieci poniżej trzeciego roku życia. Łącznie 3 placówki tego typu funkcjonujące na terenie powiatu oferują 231 miejsc (Gmina Mikołów – 198; Łaziska Górne – 33). Uwagę należy zwrócić na fakt, iż w powiecie liczba dzieci przekracza 3 tysiące, co stanowi o niedostosowaniu infrastruktury żłobków do potrzeb mieszkańców.

Analizie poddano także średnią liczbę uczniów przypadających na oddział w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. W przypadku szkół podstawowych średnia dla powiatu wynosi 19 osób - analogiczne wyniki odnotowano w gminach Mikołów, Łaziska Górne i Wiry. Średnia dla szkół gimnazjalnych jest nieco wyższa: wynik dla powiatu kształtuje się na poziomie 21 osób i przekroczony został na terenie gmin Mikołów i Łaziska Górne. Zaznaczyć należy, że zróżnicowanie w ujęciu gminnym nie jest duże. Do roku 2025 prognozuje się możliwy stały wzrost liczby uczniów, co może przełożyć się na niewystarczającą liczbę miejsc w placówkach edukacyjnych.

Wykres 29. Uczniowie przypadający na 1 oddział szkolny na terenie powiatu i poszczególnych gmin w 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Warto zaznaczyć, że w szkołach podstawowych i gimnazjalnych na terenie powiatu odnotowuje się uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W przypadku szkół podstawowych liczba dzieci z roku na rok zwiększa się- w 2015 roku było 217 uczniów o specjalnych potrzebach, przy czym odnotowano czterdziestoprocentowy wzrost względem roku 2011, kiedy wartość ta równa była 130. Analogiczna tendencja zauważalna jest dla młodzieży gimnazjalnej- z 42 osób w 2011 roku odnotowano wzrost do 64 w 2015. Jednocześnie zaznaczyć należy, że infrastruktura w zakresie edukacji na terenie powiatu nie jest przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych, poza dwoma placówkami szkolnymi o charakterze specjalnym na terenie Gminy Mikołów, zabezpieczającymi potrzeby całego Obszaru Funkcjonalnego.

5.5.2. Turystyka

Jak wykazano w podstrategiach, powiat mikołowski posiada potencjał do rozwoju ruchu turystycznego. Wskazuje na to m.in. duża liczba tras turystycznych, spacerowych, edukacyjnych, parków i alejek, walory krajobrazowe, zabytki kultury czy muzea. Przez powiat przebiega ok 150 km turystycznych oznakowanych szlaków pieszych, należą do nich:

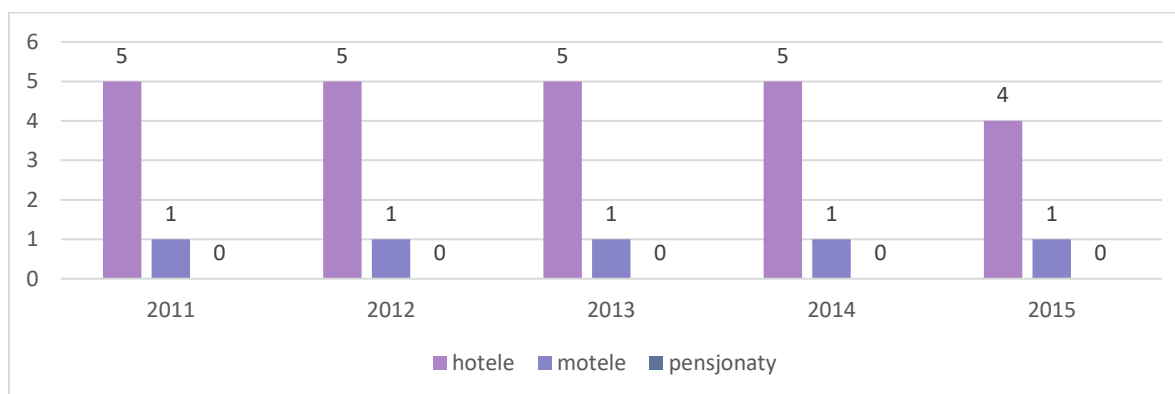

- szlak czerwony tzw. Szlak Bohaterów Wieży Spadochronowej (w powiecie ok. 20 km)
- szlak żółty tzw. Szlak Okrężny wokół Gliwic (w powiecie ok. 37 km)
- szlak żółty tzw. Szlak Historii Górnictwa Górnośląskiego (w powiecie ok. 40 km);
- szlak czarny tzw. Szlak Halembski;
- szlak czarny tzw. Szlak Żwakowski;
- szlak czarny – łącznik między szlakiem żółtym i czerwonym na terenie Starej Huty;
- szlak niebieski tzw. Szlak Obrońców Polskiej Granicy (w powiecie ok. 37 km);
- szlak zielony tzw. Szlak Krawędziowy GOP (w powiecie ok. 10 km);
- szlak zielony tzw. Szlak Dwudziestopięciolecia PTTK.

Ponadto na terenie powiatu istnieje ok 300 km szlaków rowerowych, 70 pomników przyrody, 2 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe w Mikołowie, 5 obszarów chronionego krajobrazu w Ornontowicach, 1 użytek ekologiczny i 1 stanowisko dokumentacyjne w Łaziskach Górnych, fragment Parku Krajobrazowego Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich na terenie Orzesza.

W ramach podrozdziału warto przeanalizować także zasoby infrastruktury w postaci hoteli, moteli i pensjonatów, które umożliwiają rozwój turystyki na terenie powiatu. Od 2011 do 2014 roku liczba ośrodków pozostawała na tym samym poziomie: 4 hotele kategorii trzygwiazdkowej i 1 kategorii jednogwiazdkowej oraz 1 motel kategorii jednogwiazdkowej. W 2015 roku liczba zmniejszyła się o jeden ośrodek i obecnie na terenie powiatu odnotowuje się 3 hotele trzygwiazdkowe (po 1 w Łaziskach Górnych, Mikołowie i Orzeszu), 1 hotel jednogwiazdkowy (w Mikołowie) i 1 motel jednogwiazdkowy (również w Mikołowie).

Wykres 30. Liczba hoteli, moteli i pensjonatów na terenie powiatu w latach 2011-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Niewielka liczba obiektów odzwierciedla się także we wskaźnikach miejsc noclegowych. W przeliczeniu na 1000 ludności na terenie powiatu w 2015 roku istniały zaledwie 2,04 miejsca noclegowe, co stanowi spadek wskaźnika względem roku 2011 (2,50). W przypadku korzystających z noclegów ich wskaźnik w przeliczeniu na 1000 ludności w 2015 roku kształtował się na poziomie 128,6, w porównaniu do 181,82 w roku 2011, co stanowi o spadku liczby osób zatrzymujących się na terenie powiatu.

5.5.3. Ochrona zdrowia

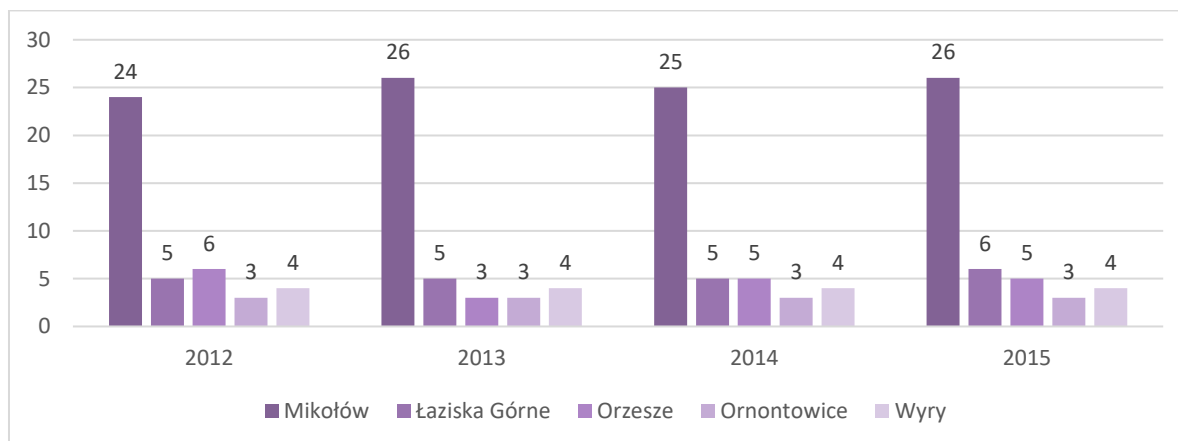
W 2015 roku na terenie powiatu znajdowały się 44 placówki leczenia ambulatoryjnego (na 10 000 mieszkańców przypada więc 5 placówek), przy czym największa ich liczba znajduje się w Mikołowie. Liczba przychodni lekarskich w powiecie nie odbiega obecnie od średniej wartości prezentowanej

zarówno dla województwa, jak i kraju, przy czym województwo śląskie charakteryzuje się nieznacznie wyższą wartością.

Podział przychodni lekarskich na poszczególne gminy powiatu przedstawiony został na poniższym wykresie.

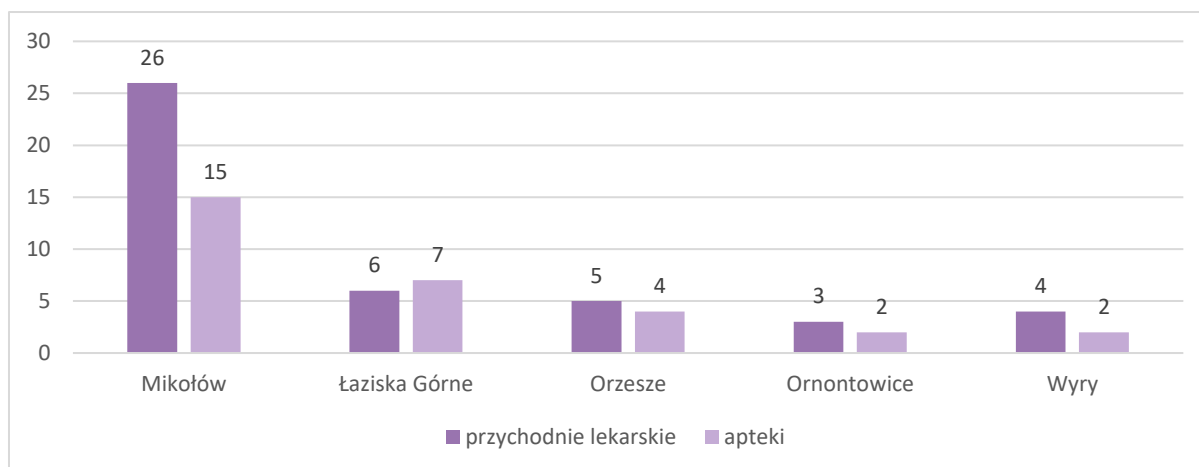
Wykres 31. Liczba przychodni według gmin w powiecie mikołowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Liczba aptek w powiecie mikołowskim wynosi 30, przy czym jest ich więcej o 5 w porównaniu z rokiem 2010. Największy wzrost tej wartości nastąpił w roku 2014, kiedy na terenie powiatu otwartych zostało 9 nowych aptek. W 2015 roku najmniejsza liczba aptek zlokalizowana była w gminach Ornontowice i Wry.

Wykres 32. Liczba aptek oraz przychodni lekarskich w gminach powiatu mikołowskiego w 2015 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego, liczba aptek w powiecie mikołowskim nie odbiega od średniej ich liczby w skali województwa oraz kraju. Do roku 2014 powiat charakteryzował się najniższą wartością, podczas gdy w roku kolejnym liczba ta zrównała się ze średnią liczbą aptek przypadających na każde 10 000 mieszkańców w Polsce, w obu jednostkach wynosząc 5

Tabela 33. Liczba aptek przypadających na 10 000 mieszkańców w skali powiatu, województwa i kraju w latach 2011-2015

Jednostka	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	5	5	5	5	5
Województwo śląskie	6	6	6	6	6
Powiat mikołowski	4	4	4	4	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

O niemalejącym zapotrzebowaniu na usługi ochrony zdrowia świadczą dane statystyczne dotyczące porad lekarskich udzielonych na terenie powiatu w latach 2012- 2015. Liczba ta nieznacznie zmalała względem roku 2014, jednakże w 2015 była wyższa niż na początku badanego okresu- w roku 2012 udzielono 572 490 porad lekarskich, podczas gdy w 2015 liczba ta wzrosła do 579 859.

W ramach opieki zdrowotnej warto wspomnieć również o Centrum Zdrowia z oddziałami szpitalnymi (ginekologicznym, noworodkowym, neurologicznym, rehabilitacji neurologicznej, geriatrycznym i chorób wewnętrznych) oraz Szpitalu św. Józefa sp. z o.o. funkcjonującymi w Gminie Mikołów. Szpital dysponuje oddziałami chirurgii ogólnej i urazowej, internistycznym i laryngologicznym. Na terenie Orzesza funkcjonuje także Szpital Chorób Płuc w Orzeszu, w którym funkcjonują oddziały: gruźlicy i chorób płuc oraz opieki paliatywnej. Warto zaznaczyć, że w 2015 roku liczba łóżek szpitalnych na terenie powiatu zmalała o 22 względem roku 2011 (2011- 360; 2015- 338), co może świadczyć o ich ograniczonej dostępności.

Z podstrategii rozwiązywania problemów demograficznych wynika jednak, że infrastruktura szpitalna jest systematycznie doposażana i rozbudowywana.

5.5.4. Sport i rekreacja

Zaplecze sportowe powiatu mikołowskiego jest zadbane, oferując mieszkańcom każdej z gmin szereg obiektów sportowych utrzymanych w dobrym bądź bardzo dobrym stanie. W Mikołowie mieszkańcy mają możliwość korzystania między innymi z krytej pływalni - Aqua Plant, kąpieliska miejskiego, hali sportowej, szeregu boisk (w tym utworzonych w ramach programu Orlik 2012), siłowni, stadionu miejskiego, lodowiska, Kompleksu sportowo-rekreacyjnego na który składa się boisko piłkarskie o nawierzchni z trawy naturalnej oraz bieżnia lekkoatletyczna, a także z Centrum Edukacji Przyrodniczej i Ekologicznej Śląskiego Ogrodu Botanicznego.

W Łaziskach Górnych znajduje się hala widowiskowo-sportowa charakteryzująca się rozbudowaną ofertą sportowa i rekreacyjną, ośrodek sportowo-rekreacyjny oferujący szeroki zakres usług, hala sportowa oraz stadion miejski.

Na obszarze gminy Ornontowice aktywność fizyczną można podjąć dzięki istnieniu stadionu GKS „Gwarek”, kompleksów sportowych Orlik 2012, boiska wielofunkcyjnego, placów zabaw oraz tras rowerowych i spacerowych, a także siłowni na wolnym powietrzu.

W Orzeszu zlokalizowane są boiska wielofunkcyjne, boisko Orlik 2012, trasy, siłownie oraz place zabaw, w Wyrach natomiast znajdują się boiska wielofunkcyjne oraz obiekt sportowo-rekreacyjny.

W 2014 roku liczba klubów sportowych funkcjonujących na terenie powiatu mikołowskiego wyniosła 18 (o 1 więcej niż w roku 2012 i 4 więcej niż w roku 2010). Najwięcej jednostek tego typu funkcjonuje w Mikołowie (9), drugą największą wartością charakteryzuje się Gmina Orzesze(5). Uwagę zwraca

jednakże również liczba członków poszczególnych klubów. Dla porównania: 1 klub w Ornontowicach zrzesza 256 osób, natomiast 5 klubów w Orzeszu- 218.

Tabela 34. Liczba klubów sportowych i członków klubów w poszczególnych gminach powiatu w 2014 roku

Jednostka	Liczba klubów sportowych	Liczba członków
Mikołów	9	1 206
Łaziska Górne	2	91
Ornontowice	1	256
Orzesze	5	218
Wyry	1	35
Powiat mikołowski (ogółem)	18	1 806

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

5.5.5. Opieka społeczna

W roku 2015 w powiecie mikołowskim znajdowały się 4 placówki stacjonarnej pomocy społecznej oraz dwa domy pomocy społecznej (o jedną placówką każdego rodzaju więcej, niż w roku 2013). Znacznie zwiększyła się natomiast liczba miejsc w tych placówkach względem roku 2013- liczba ta wyniosła 294 w 2015 roku, zaś dwa lata wcześniej dostępnych miejsc było jedynie 139.

Tabela 35. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej w powiecie mikołowskim w 2015 roku

Jednostka	Placówki stacjonarnej pomocy społecznej	Domy pomocy społecznej	Miejsca
Mikołów	2	1	190
Łaziska Górne	0	0	0
Ornontowice	1	0	14
Orzesze	1	1	90
Wyry	0	0	0
Powiat mikołowski (ogółem)	4	2	294

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Gminami niedysponującymi żadnymi placówkami stacjonarnej pomocy społecznej są Wyry oraz Łaziska Górne. W Wyrach znajduje się jednakże Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza Wsparcia Dziennego oraz Gminna Świetlica Środowiskowa. Co więcej, w Gminie Wyry zlokalizowane są placówki świadczące pomoc ofiarom przestępstw, w tym przemocy w rodzinie (GOPS WYRY, GKRPA oraz Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie). Największą liczbą miejsc, w tego typu

placówkach dysponuje Gmina Mikołów (190) oraz Orzesze (90), w którym zlokalizowane są Placówka Wsparcia Dziennego Przystań, GKPA oraz Zespół Interdyscyplinarny⁴⁰.

5.5.6. Identyfikacja obszarów problemowych (wskazanie i opis problemów)

Na podstawie przeprowadzonej analizy wskazano i opisano problemy dotyczące infrastruktury społecznej.

Infrastruktura zdrowotna

Ograniczona dostępność miejsc w szpitalach

Zidentyfikowanym problemem w obszarze ochrony zdrowia mieszkańców powiatu mikolowskiego jest niewystarczająca względem potrzeb liczba łóżek opieki długoterminowej i krótkoterminowej zapewnianej w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. Pozyskane dane wskazują na zmniejszającą się liczbę miejsc w szpitalach ogólnych na terenie powiatu. W latach 2011-2015 liczba miejsc w szpitalach zmalała z 360 do 338. Zważywszy na fakt, że szpital nie świadczy usług jedynie osobom chorym, ale także niepełnosprawnym i starszym, liczba ta nie wydaje się odpowiadać na potrzeby powiatu liczącego 96 457 osób. Istotne są także kwestie finansowe. Problemem jest niewystarczająca wysokość kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia, które utrudniają podjęcie efektywnych działań w celu kompleksowej ochrony zdrowia mieszkańców powiatu.

Infrastruktura opiekuńczo-oświatowa

Niedostosowana do potrzeb sieć infrastruktury opiekuńczej

Problemem, mając na uwadze dodatni przyrost naturalny na terenie powiatu oraz rosnącą liczbę ludności, jest niewystarczająca liczba żłobków. Niedostateczny zakres zapewnionej opieki dla dzieci poniżej trzeciego roku życia w pobliżu miejsca zamieszkania rodzin stwarza problemy różnego rodzaju, między innymi uniemożliwia rodzicom dzieci podjęcie zatrudnienia, a także ogranicza możliwości wcześniejszej nauki dzieci i ich przystosowania do dalszych etapów kształcenia.

Możliwa niewystarczająca liczba miejsc w szkołach w przyszłości

W związku z prognozowaną do roku 2025 progresywnie zwiększającą się liczbą uczniów, istnieje może ryzyko niewystarczającej ilości miejsc w szkołach w przyszłości.

Częściowe niedostosowanie sieci szkół do potrzeb osób niepełnosprawnych

Na wszystkich poziomach kształcenia zauważyć można również niewielką liczbę oddziałów integracyjnych przystosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych. Poza oddziałami integracyjnymi w szkołach, wyjątkiem w kontekście odpowiedzi na potrzeby tych uczniów jest Mikołów, gdzie zlokalizowane są aż dwie szkoły specjalne, jednakże w większości gmin powiatu sytuacja przedstawia się inaczej, nie zapewniając odpowiednich warunków bądź nie mając możliwości przyjęcia uczniów niepełnosprawnych ruchowo oraz intelektualnie.

5.6. Zarządzanie

W podrozdziale zarządzanie analizie poddano możliwości budżetowe poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład powiatu, ich planowane przedsięwzięcia, a także

⁴⁰ Podstrategia rozwiązywania problemów demograficznych, Gdańsk 2015, str. 63

dokumenty strategiczne przyczyniające się do sprawnego zarządzania. Ponadto krótko scharakteryzowano kapitał społeczny oraz dostępność i jakość usług publicznych.

5.6.1. Możliwości budżetowe jednostek samorządu terytorialnego

W 2015 roku dochody gmin na jednego mieszkańca w powiecie mikołowskim wynosiły 3 822 złote, przy średniej krajowej wynoszącej 3 396 złotych. Środki w dochodach budżetu powiatu na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w okresie tym wyniosły 3,2 mln złotych.

W roku 2015 zaobserwowano spadek zarówno dochodów, jak i wydatków w przeliczeniu na jednego mieszkańca powiatu mikołowskiego. W porównaniu z rokiem 2014, zanotowano spadek dochodów wynoszący 4,5%, wydatki zaś obniżyły się o 7,4%.

W analizowanym okresie zauważyć można, że zdecydowanie zmalały dochody z transportu i łączności (aż o 61%). Mniejszy spadek związany jest z gospodarką mieszkaniową oraz bezpieczeństwem publicznym. Największy wzrost dochodów zaobserwowano natomiast w dochodach pochodzących od osób prawnych, fizycznych i jednostek nieposiadających osobowości prawnej (o 19% względem roku 2014).

Tabela 36. Struktura dochodów budżetu powiatu i gmin według działów [w odsetkach]

Działy	2013	2014	2015
Ogółem	100	100	100
Rolnictwo i łowiectwo	-	-	-
Transport i łączność	6,7	8,3	2,6
Gospodarka mieszkaniowa	2,2	1,6	1,9
Administracja publiczna	3,7	3,8	4
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	6,1	5,6	5,2
Różne rozliczenia	32,9	30,6	33,1
Oświata i wychowanie	2,4	2,7	2,2
Pomoc społeczna	9,2	8,6	9
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,1	0,7	0,4
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,9	1,2	1,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	-	-	-
Kultura fizyczna	-	-	-
Dochody od osób prawnych, fizycznych i jednostek nieposiadających osobowości prawnej	29,7	31,3	35,5
Pozostałe	5,1	5,6	4,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczą możliwości budżetu jst powiatu mikołowskiego wskazują one, że na przestrzeni analizowanego okresu zaobserwowano zmiany w wielkości wydatków z budżetu. Największy wzrost wydatków związany jest z oświatą i wychowaniem (14%) oraz z

administracją publiczną (20%). Spadek wydatków natomiast zanotowano w sektorze gospodarki mieszkaniowej (61%), transporcie i łączności (52%) oraz w dziale gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (27%).

Tabela 37. Struktura wydatków budżetu powiatu według działów [w odsetkach]

Działy	2013	2014	2015
Ogółem	100	100	100
Rolnictwo i łowiectwo	-	-	-
Transport i łączność	11,6	12,5	5,6
Gospodarka mieszkaniowa	1,3	0,3	0,5
Administracja publiczna	13,2	13,8	15,8
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	6,3	6	5,6
Różne rozliczenia	4,5	3,8	4,9
Oświata i wychowanie	30,9	31,5	35,2
Pomoc społeczna	17,7	16,3	18,2
Edukacyjna opieka wychowawcza	4,5	4,9	5,2
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,8	1,2	1,3
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,1	0,1	0,1
Kultura fizyczna	0,1	0,1	-
Działalność usługowa	0,8	0,7	0,6
Ochrona zdrowia	2,8	4,2	2,1
Pozostałe	4,4	4,6	4,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Środki w dochodach budżetu powiatu mikołowskiego na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w 2015 roku wyniosły 3,2 mln złotych. Wartość całkowita oraz dofinansowanie ze środków UE realizowanych umów o dofinansowanie w ramach narodowych strategicznych ram odniesienia 2007-2013 na terenie powiatu do końca 2015 roku przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 38. Wartość całkowita oraz dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej realizowanych umów o dofinansowanie na terenie powiatu mikołowskiego [w mln zł]

	Ogólnie w mln zł	W tym dofinansowanie ze środków UE w mln zł	Na jednego mieszkańca w zł
Ogółem	1 108,5	524,5	11510
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	563,3	288,2	5849
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	264,8	64,6	2750

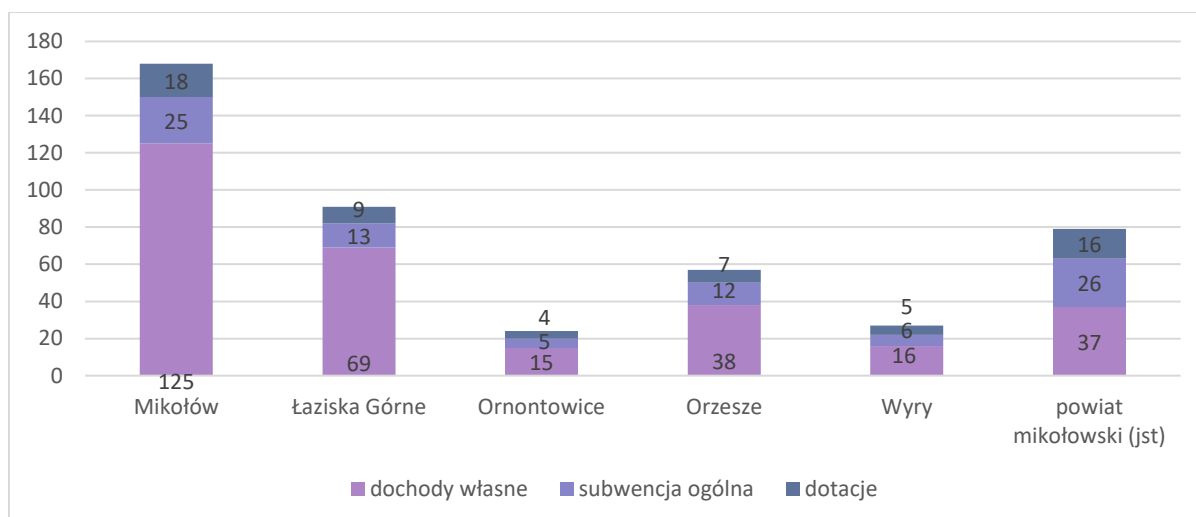

	Ogólnie w mln zł	W tym dofinansowanie ze środków UE w mln zł	Na jednego mieszkańca w zł
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	70,1	59,2	727
Program Operacyjny Regionalne Programy Operacyjne	210,3	112,4	2184

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

W 2015 roku dochody jednostek na terenie powiatu mikołowskiego wynosiły łącznie 367 mln zł. Dochód ten zawiera sumę dochodów własnych poszczególnych gmin, wynoszącą 263 mln zł, wysokość subwencji ogólnej, tj. 61 mln zł, oraz łączną wysokość dotacji na terenie powiatu, wynoszącą 43 mln zł.

Wykres 33. Dochody poszczególnych jednostek powiatu mikołowskiego według rodzajów w 2015 r. [w mln zł]

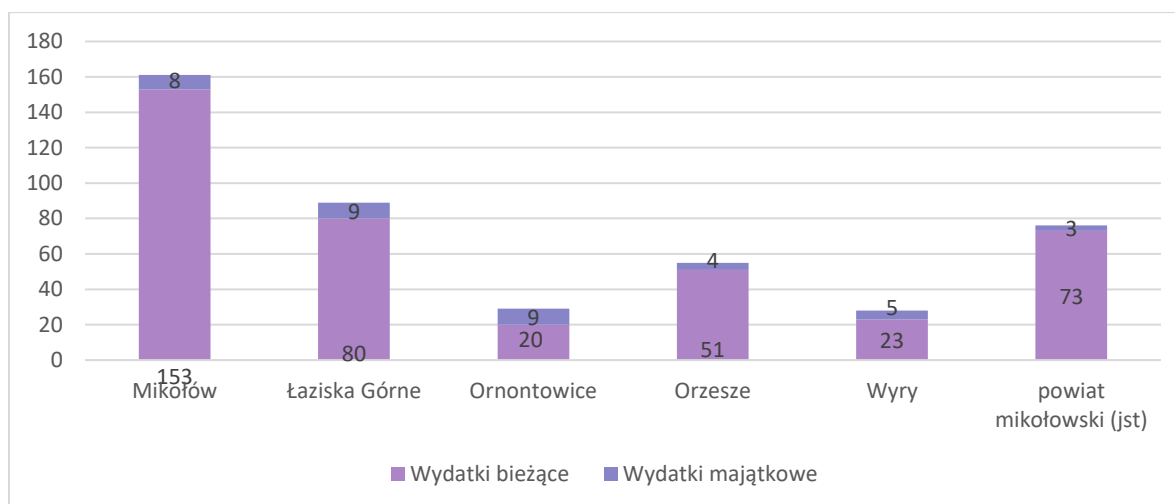
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Jak wynika z powyższego wykresu, gminą o najwyższym dochodzie ogólnym jest Mikołów (167 mln), następnie Łaziska Górne (91 mln) i Orzesze (57 mln), mniejszą kwotą zaś charakteryzują się gminy Wryy (28 mln) oraz Ornontowice (24 mln). Podobną sytuację zauważyć można pod względem wysokości subwencji ogólnej, która najwyższa jest w Mikołowie (25 mln), najniższa zaś w Gminie Ornontowice (5 mln). Również największa wysokość dotacji zarejestrowana została dla Gminy Mikołów, wynosząc 18 mln, najmniejszą zaś kwotą charakteryzują się Ornontowice, tj. 4 mln. Dochody powiatu mikołowskiego jako jednostki samorządu terytorialnego w 2015 roku wynosiły 79 269 928,15 zł.

Zauważyć można, że ogólne łączne dochody gmin powiatu są wyższe niż wydatki ogółem, które w 2015 roku wynosiły 363 mln złotych. Wysokość wydatków bieżących powiatu wynosi 328 mln złotych. Wydatki majątkowe natomiast to wydatki rzędu 35 mln złotych.

Wykres 34. Wydatki poszczególnych jednostek powiatu mikołowskiego według rodzajów w 2015 r. [w mln zł]

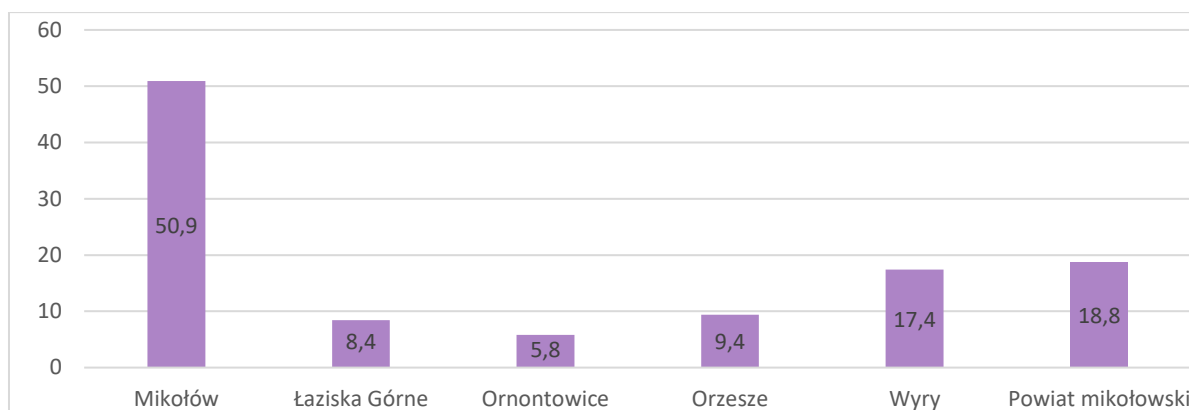
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL/GUS

Największe wydatki ogółem ponosi Gmina Mikołów (162 mln zł; w przeliczeniu na 1 mieszkańca 4057,81 zł), następnie Gmina Łaziska Górne (89 mln zł; w przeliczeniu na 1 mieszkańca 3970,91 zł) i Orzesze (54 mln; w przeliczeniu na 1 mieszkańca 2686,78 zł), mniejszymi kwotami zaś charakteryzują się Gminy Ornontowice (29 mln; w przeliczeniu na 1 mieszkańca 4883,80 zł) oraz Wiry (28 mln; w przeliczeniu na 1 mieszkańca 3572,80 zł). Warto jednakże zauważyć, że najmniejsze wydatki majątkowe zarejestrowano na terenie Gminy Orzesze oraz Wiry (odpowiednio 4 i 5 mln), następnymi w Mikołowie (8 mln), największymi kwotami wydatków tych charakteryzują się natomiast gminy Łaziska Górne oraz Ornontowice (po 9 mln). Wydatki powiatu mikołowskiego jako jednostki samorządu terytorialnego w 2015 roku wynosiły 76 503 354,76 zł.

Zgodnie z Wieloletnią Prognozą Finansową, zadłużenie powiatu mikołowskiego w 2016 roku wyniosło 20 715 911 zł, przy czym prognozowany dług na rok 2017 jest o niemal 2 miliony mniejszy, wynosząc 18 822 783 zł. Zauważyć można prognozowaną tendencję spadkową- prognoza ta zakłada, że w roku 2026 dług równy będzie zeru. Zadłużenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego przedstawiono poniżej.

Wykres 35. Prognozowane zadłużenie na terenie powiatu mikołowskiego w 2017 r. [w mln zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wieloletnich Planów Finansowych

Jak wynika z powyższych danych, wśród jednostek samorządu terytorialnego powiatu mikołowskiego zdecydowanie największym zadłużeniem charakteryzuje się Gmina Mikołów- zadłużenie tej gminy równe jest niemal 51 mln zł, przekraczając łączną sumę długów pozostałych gmin powiatu o 10 mln. Zadłużenie pozostałych jednostek jest znacznie niższe. Najmniejszą kwotę zadłużenia zaobserwowano na terenie Gminy Ornontowice, tj. niemal 6 mln zł. Prognozy dla każdej z jednostek samorządu terytorialnego Obszaru Funkcjonalnego przewidują obniżenie długu do zera na przestrzeni następujących 15 lat. Dodać jednakże należy, że zgodnie z prognozą, zadłużenie Gminy Orzesze będzie stale rosnąć do roku 2020, kiedy po osiągnięciu najwyższej wartości szacuje się stopniowe obniżenie kwoty aż do osiągnięcia zera w roku 2030.

Możliwości budżetowe jednostek samorządu terytorialnego można także określić poprzez analizę danych zawartych w Wieloletniej Prognozie Finansowej, przygotowanej dla Obszaru Funkcjonalnego, która uwzględnia szacowane kwoty dla poszczególnych obszarów działań na lata przyszłe. Szczegółowe dane dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego powiatu zawarto w tabeli poniżej.

Tabela 39 . Prognoza finansowa dla Obszaru Funkcjonalnego na rok 2017 [tyś/mln]

Jednostka	Przychody budżetu	Rozchody budżetu	Dochody bieżące na projekty i zadania	Wydatki majątkowe na projekty i zadania	Prognozowane wydatki na przedsięwzięcia	
					bieżące	majątkowe
Mikołów	10 000 000	6 548 248	1 110 026	1 825 000	22 485 438	4 031 757
Łaziska Górne	250 000	2 500 000	157 255	1 710 000	2 780 190	3 201 700
Ornontowice	2 000 000	125 908	0	0	405 681	1 042 957
Orzesze	7 647 092	1 416 098	100 084	2 759 000	4 252 702,97	6 361 292
Wry	4 600 000	260 000	0	903 700	2 575 520	3 149 700
Powiat mikołowski	0	1 893 128	2 096 102,48	2 128 059,54	2 629 504,73	2 677 445,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wieloletnich Planów Finansowych

W kontekście budżetu warto zwrócić uwagę na pozycję powiatu mikołowskiego na tle województwa śląskiego w rankingu dochodów powiatów. Ministerstwo Finansów opublikowało wskaźniki dochodów podatkowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca dla wszystkich powiatów w Polsce na 2017 r. (wskaźnik P), wyliczone na podstawie informacji o dochodach podatkowych za 2015 r. wg stanu na 30 czerwca 2016 r. średnie dochody podatkowe na jednego mieszkańca dla wszystkich powiatów w kraju wyliczono na 216,38 zł. Najzamożniejszym powiatem, według danych Ministerstwa Finansów, jest Warszawa, której dochody podatkowe wyniosły 582,54 zł na mieszkańca. Najniższe zaś dochody z podatków osiągnął powiat kazimierski z woj. świętokrzyskiego- wpływy te równe były 75,33 zł per capita⁴¹. Dochód podatkowy powiatu mikołowskiego, według Ministerstwa Finansów, równy jest 289,70 zł, plasując powiat na 25 miejscu w rankingu 99 powiatów. O wysokich dochodach tego obszaru świadczy także jego pozycja na tle województwa śląskiego, gdzie powiat mikołowski zajmuje 5 miejsce, po Katowicach, Tychach, Gliwicach oraz Bielsku-Białej.

Tabela 27 . Wskaźnik P dla powiatów województwa śląskiego

Miejsce w rankingu	Powiat	Wskaźnik P na 2017 r.
9	Katowice	353,74
18	Tychy	307,44
20	Gliwice	301,56
24	Bielsko-Biała	294,61
25	mikołowski	289,7
27	Mysłowice	283,4
30	bieruńsko-lędziński	277,44
32	Jaworzno	271,82
34	Dąbrowa Górnicza	264,86
43	pszczyński	254,78
44	Rybnik	254,18
46	Jastrzębie-Zdrój	250,85
47	Sosnowiec	249,7
49	będziński	248,67
50	Żory	248,13
51	Ruda Śląska	246,57

⁴¹ Wskaźniki dochodów podatkowych dla poszczególnych gmin, powiatów i województw na 2017 r. Źródło: http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/finanse-publiczne/budzety-jednostek-samorządu-terytorialnego/kwoty-i-wskazniki/-/asset_publisher/RJc8/content/wskazniki-dochodow-podatkowych-dla-poszczegolnych-gmin-powiatow-i-wojewodztw-na-2017-r?_101_INSTANCE_RJc8_redirect=http%3A%2F%2Fwww.mf.gov.pl%2Fministerstwo-finansow%2Fdzialalnosc%2Ffinanse-publiczne%2Fbudzety-jednostek-samorządu-terytorialnego%2Fkwoty-i-wskazniki%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_RJc8%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_count%3D1. Data dostępu: 24 luty 2017

Miejsce w rankingu	Powiat	Wskaźnik P na 2017 r.
57	tarnogórski	237,64
58	Częstochowa	237,01
61	bielski	235,07
63	Siemianowice Śląskie	234,28
64	wodzisławski	233,44
66	Chorzów	232,38
72	Piekary Śląskie	227,51
76	rybnicki	225,63
78	Zabrze	222,42
81	gliwicki	221,63
93	cieszyński	207,88
95	Świętochłowice	202
96	Bytom	201,51

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Ministerstwa Finansów

5.6.2. Planowanie strategiczne

Planowanie strategiczne jest procesem długofalowym, ukierunkowanym na określenie i realizację celów. Z tego względu w niniejszym podrozdziale skupiono się na analizie dokumentów (planów/programów) obowiązujących w gminach należących do Obszaru Funkcjonalnego, tj. Mikołów, Orzesze, Łaziska Górne, Ornontowice i Wiry.

Poniższa tabela zawiera zbiorcze zestawienie dokumentów⁴² wraz z odpowiednią adnotacją:

✓ oznacza, iż dokument odnotowano, jednak jest on nieaktualny

✓ oznacza, że dokument odnotowano i pozostaje aktualny

x oznacza, iż dokumentu nie odnotowano

Największa liczba aktualnych dokumentów strategicznych obowiązuje na terenie Gminy Wiry, przy czym nieaktualny jest Program Rewitalizacji. Obowiązującymi dokumentami są m.in. programy dotyczące problemów społecznych, ochrony środowiska, gospodarki niskoemisyjnej czy współpracy z organizacjami pozarządowymi. Gmina Orzesze również cechuje się znaczną liczbą aktualnych dokumentów strategicznych, ponadto żaden z nich nie wymaga aktualizacji. Gmina Ornontowice charakteryzuje się największą liczbą nieaktualnych planów, choć również największą liczbą odnotowanych planów ogółem. W Gminie Mikołów jeden dokument wymaga aktualizacji. Gmina Wiry także posiada szereg dokumentów strategicznych, z czego uaktualnienia wymaga Program Rewitalizacji, jak również brak jest niektórych spośród programów dotyczących opracowania kwestii społecznych (warto zaznaczyć, że niektóre z nich aktualizowane są z początkiem każdego roku).

⁴² Analiza przeprowadzona na podstawie dokumentów zamieszczonych na stronach internetowych gmin.

Najmniejszą liczbę dokumentów odnotowano w Gminie Łaziska Górne, gdzie znaczna część programów i planów jest nieaktualna.

Tabela 40. Tabela macierzowa dotycząca planów/programów strategicznych obecnie obowiązujących na terenie gmin [stan na 30.01.2017 r.]

Plany/programy	Mikołów	Orzesze	Łaziska Górne	Ornontowice	Wry
Strategia Rozwoju	✓ ⁴³	✓ ⁴⁴	✓	✓	✓
Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii	✓	✓	✓	✓	✓
Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrona Ofiar Przemocy w Rodzinie	x ⁴⁵	✓	✓	✓	✓
Gminny Program Wspierania Rodziny	x	x	✓	✓	✓
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych	x	✓	✓	✓	✓
Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	✓	✓	x	✓	✓
Strategia Mieszkalnictwa/ Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem	x	✓	✓	✓	✓
Gminny Program Ochrony Środowiska	✓	✓	✓	✓	✓
Program usuwania azbestu i wyrobów azbestowych	✓	x	x	✓	✓
Strategia Promocji	x	x	x	✓	x
Strategia Rolnictwa	x	x	x	✓	x
Plany Odnowy Miejscowości	x	x	x	✓	✓
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	✓	✓	✓	✓	✓
Program ograniczenia niskiej emisji	✓	x	x	✓	x
Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi uprawnionymi podmiotami	✓	✓	✓	✓	✓
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	✓	✓	✓	✓	✓

✓ na czerwonym tle⁴³ - dokument odnotowano, jednak jest nieaktualny.

✓ na zielonym tle⁴⁴ - dokument odnotowano, jest aktualny.

x⁴⁵ - planu/ programu nie odnotowano.

Plany/programy	Mikołów	Orzesze	Łaziska Górne	Ornontowice	Wiry
Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt	x	✓	✓	✓	✓
Program Rewitalizacji	✓	✓	✓	✓	✓
J-ednolita S-strategia T-erytorialna, podstrategie:					
✓ Podstrategia promocji obszaru funkcjonalnego					
✓ Podstrategia ochrony środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów					
✓ Podstrategia wzmacniania potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej					
✓ Podstrategia promowania zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości					
✓ Podstrategia ds. lokalnego rynku pracy					
✓ Podstrategia informatyzacji					
✓ Podstrategia kształtowania przestrzeni publicznej					
✓ Podstrategia przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu					
✓ Podstrategia rozwiązywania problemów demograficznych					

Źródło: opracowanie własne

Znaczyć należy, że planowanie strategiczne tworzy ramy zarządzania taktycznego i operacyjnego, a sporządzane w jego ramach dokumenty są wyznacznikami decyzji merytorycznych, organizacyjnych i finansowych podejmowanych przez jednostki. Z tego względu wpływają one na minimalizację możliwości popełnienia błędów w zakresie decyzji strategicznych.

W ramach podrozdziału dotyczącego planowania strategicznego przeanalizowano również Wieloletnie Prognozy Finansowe Gmin pod kątem planowanych inwestycji.

Gmina Mikołów w perspektywie finansowej do 2028, w przypadku programów, projektów lub zadań realizowanych z udziałem środków spoza budżetu gminy szczególny nacisk kładzie na poprawę środowiska i jakości powietrza (w tym podłączanie budynków do sieci ciepłowniczych, usuwanie azbestu), rewitalizację społeczno-infrastrukturalną zdegradowanej części miasta (poprzez poprawę infrastruktury mieszkaniowej), a także adaptację budynków na cele społeczne. W ramach niniejszych zadań planuje się także utrzymanie sieci szerokopasmowej, wsparcie rozwoju cyfrowego usług publicznych oraz rozwój zintegrowanego systemu zarządzania w oparciu o system informacji o terenie (GIS). W przypadku programów, projektów związanych z umowami partnerstwa gmina planuje działania w sferach: przestrzenno-funkcjonalnej (np. utrzymanie oznakowania na drogach, przebudowa fragmentów ulic), społecznej (np. zapewnienie usług opiekuńczych i specjalistycznych), technicznej (np. prowadzenie całodobowego pogotowia awaryjnego w branży instalacji c.o., gaz, poprawa infrastruktury mieszkaniowej, remont pustostanów).

Wieloletnia Prognoza Finansowa Orzesza zakłada realizację zadań współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej, przede wszystkim w zakresie wzmocnienia potencjału edukacyjnego i społecznego (stworzenie Orzeskiego Centrum Usług Społecznych i Orzeskiego Centrum Możliwości) oraz ochrony środowiska (uporządkowanie gospodarki ściekowej, montaż efektywnego oświetlenia ulicznego). Ponadto planowane jest poniesienie wydatków na działania wspólne w ramach jednostek samorządu terytorialnego, aktualizacji lub opracowania dokumentów strategicznych, projekty związane ze sferą techniczną i przestrzenno-funkcjonalną (m.in. remont ciągów drogowych, budowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnych, budowa budynku komunalnego, żłobka, centrum przesiadkowego), infrastrukturą rekreacyjno-sportową (m.in. budowa placów zabaw, budowa skateparku i boiska wielofunkcyjnego).

Gmina Łaziska Górne do 2021 roku również zakłada realizację kilkunastu projektów i programów. W ramach wydatków na programy lub projekty realizowane również z udziałem innych środków niż budżet gminy planuje się działania związane z edukacją, wyposażeniem jednostek OSP oraz niekonwencjonalnymi źródłami ciepła. W przypadku przedsięwzięć w ramach partnerstw w najbliższych kilku latach gmina będzie koncentrowała się na utrzymaniu trwałości projektów dotychczas zrealizowanych (np. „SilesiaNet”, GIS), termomodernizacji budynków użyteczności publicznej (m.in. placówek edukacyjnych), poszerzaniu bazy mieszkań socjalnych, a także zadań związanych z odbiorem i zagospodarowaniem odpadów.

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Ornontowice wskazuje, iż do 2024 roku jednostka nie zakłada wydatków na przedsięwzięcia związane z programami realizowanymi z udziałem środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej lub innych źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi, a także w ramach umów partnerskich publiczno-prywatnych⁴⁶. W przypadku zadań pozostałych (niekwalifikujących się do dwóch pozostałych kategorii) gmina zakłada budowę sieci szerokopasmowej, aktualizację dokumentów strategicznych lub ich utworzenie, rewitalizację terenów publicznych (m.in. park), zadania związane z infrastrukturą drogową i około drogową (m.in. wymiana oświetlenia ulicznego, modernizacja dróg dojazdowych), poprawę infrastruktury technicznej na terenie gminy (sieci kanalizacyjne, wodociągowe).

Gmina Wiry w Wieloletniej Prognozie Finansowej do roku 2031 roku zakłada realizację przedsięwzięć współfinansowanych ze środków budżetu Unii Europejskiej, w tym przede wszystkim projekty związane z ochroną środowiska (wykorzystanie OZE, ograniczenie emisji CO₂), komunikacją (inwentaryzacja oświetlenia ulicznego, utworzenie centrum przesiadkowego) oraz e-usługami. Jednostka nie planuje przedsięwzięć w partnerstwach publiczno-prywatnych. W przypadku zadań niekwalifikowanych do opisanych powyżej kategorii gmina zamierza realizować działania w ramach Obszaru Funkcjonalnego i Powiatu Mikołowskiego (m.in. opracowanie przewodnika po powiecie), uaktualnienia dokumentów strategicznych, utrzymania trwałości dotychczas zrealizowanych projektów (m.in. „SilesiaNet”), poprawy dostępu do infrastruktury technicznej (sieci sanitarnych) i infrastruktury drogowej, przebudowy budynków użyteczności publicznej.

Podsumowując należy zaznaczyć, że gminy zakładają realizację zbliżonych działań w najbliższych latach. Zbieżność widoczna jest przede wszystkim w przypadku projektów dotyczących ochrony środowiska, poprawy jakości powietrza (m.in. poprzez uporządkowanie gospodarki ściekowej, wykorzystanie OZE), poprawy sfery technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej gmin (inwestycje w infrastrukturę mieszkaniową, drogi, sieci kanalizacyjne i wodociągowe), a także wsparcie rozwoju cyfrowego

⁴⁶ Wykaz przedsięwzięć do WPF, str. 1. Stan na dzień 28.02.2017.

jednostek, w tym usług publicznych. Gminy planują również w najbliższych latach przedsięwzięcia związane z opracowaniem lub aktualizacją dokumentów strategicznych.

Projekty wspólne wszystkich jednostek dotyczą przede wszystkim rozwoju zintegrowanego systemu zarządzania gminami w oparciu o system informacji o terenie (GIS), utrzymanie efektów dotychczas realizowanych projektów (np. infrastruktury sieci szerokopasmowej światłowodowej SilesiaNet), a także wydatki na działania związane z J-ednolitą S-strategią T-erytorialną = spójnym obszarem funkcjonowanie powiatu mikołowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy.

5.6.3. Kapitał społeczny

W ostatnim okresie zauważono coraz większe zainteresowanie obywateli wpływem na własne otoczenie. Potwierdzeniem tego faktu mogą być oddolne inicjatywy z zakresu utworzenia w Gminie Mikołów dzielnicy Reta i Wymyślanka oraz powstania infrastruktury integrującej lokalną społeczność – miejsce spotkań mieszkańców, prowadzenie działalności kulturalnej itp.

W części sołectw powiatu mikołowskiego można zaobserwować bardzo wysoką aktywność społeczną i potrzebę integracji mieszkańców w tym m.in. udział w wyjazdach integracyjnych, imprezach kulturalnych, festynach, zajęciach sportowych – gimnastyka dla kobiet czy rozgrywki piłki siatkowej, działalność seniorów. Podczas badań przeprowadzanych na potrzeby innych dokumentów strategicznych dla J-ednolitej S-strategii T-erytorialnej⁴⁷ mieszkańcy wskazywali na przeciętnie rozwiniętą ofertę wydarzeń kulturalno-rozrywkowych i sportowych oraz brak stałych, ciągłych działań na rzecz lokalnej społeczności. Organizacja tego typu wydarzeń przyczyniłaby się do integracji mieszkańców oraz zmniejszenia skali zjawiska wykluczenia społecznego. Należy jednak zwrócić uwagę, iż dynamiczny rozwój inicjatyw realizowanych m.in. przez radę sołecką hamowany jest przez ograniczoną ilość środków finansowych (mieszkańcy wskazują na konieczność zwiększenia środków finansowych w dyspozycji sołectw/dzielnicy).

Istotnym elementem w zakresie włączenia mieszkańców w proces decyzyjny jest wdrożenie „Budżetu obywatelskiego” (partycypacyjnego). Taki instrument finansowania przedsięwzięć wprowadziła Gmina Mikołów⁴⁸. Gmina Orzesze od kilku lat realizuje natomiast fundusz sołeczki.

W przypadku kapitału społecznego warto zwrócić uwagę również na rynek pracy i zatrudnienie⁴⁹ lokalnej społeczności. Uczniowie wskazują, iż poziom kształcenia na terenie powiatu jest dość dobry. Istotna jest także mobilność zawodowa mieszkańców powiatu, która oceniona została bardzo dobrze. W tym kontekście wskazać należy na wysoką świadomość lokalnej społeczności w kwestii podnoszenia kwalifikacji bądź gotowości do zmiany zawodu w nawiązaniu do zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej jednostki, co pozytywnie oddziałuje na rynek pracy. Inaczej sytuacja wygląda w przypadku osób pozostających bez pracy – częściej wykazują one brak chęci do przekwalifikowania się.

Jak zaznaczono w rozdziale dotyczącym sfery społecznej, na terenie powiatu zidentyfikowano problemy związane z kapitałem społecznym. W tym zakresie należy zwrócić uwagę na wysoki odsetek kobiet pozostających bez zatrudnienia, duże bezrobocie wśród osób z wykształceniem zawodowym i

⁴⁷ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Podstrategia ds. lokalnego rynku pracy, wspierania zatrudnienia i mobilności pracowników, Podstrategia ds. przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

⁴⁸ Diagnoza potrzeb obszaru funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego, Mikołów 2015, s. 223.

⁴⁹ Opracowane na podstawie Podstrategii ds. lokalnego rynku pracy, wspierania zatrudnienia i mobilności pracowników.

niższym, a także wysokie bezrobocie wśród mieszkańców z grupy wiekowej 25-34 lata. Z roku na rok wzrasta także liczba interwencji policji w związku z przemocą w rodzinie (i jednocześnie wzrost liczby wydawanych „Niebieskich Kart”) oraz szerzy się zjawisko przestępczości wśród nieletnich. Zamożność społeczeństwa również zmniejsza się, o czym świadczy zwiększanie liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, wzrost kwot dodatków mieszkaniowych wypłacanych mieszkańcom powiatu i wzrastające zadłużenie mieszkań.

5.6.4. Dostęp i jakość usług publicznych

W powiecie mikołowskim przeprowadzane są badania dotyczące potrzeb i satysfakcji odbiorców usług publicznych. Każdy z urzędów powiatu reguluje tryb realizacji tych badań, przy czym aktualna metodologia została ukształtowana przez realizowany w okresie 01.2010-12.2011 projekt „Kompetentni w administracji - wdrażanie usprawnień w funkcjonowaniu i rozwój kompetencji kadr jednostek samorządu terytorialnego powiatu mikołowskiego”. Procedura ustanowiona w jego ramach opisuje poszczególne kroki zbierania i analizy danych oraz zakłada ona triangulację metod pozyskania danych poprzez połączenie ankiety papierowej do samodzielnego wypełniania PAPI oraz ankiety internetowej CAWI.

Problemem w ramach przeprowadzonych badań satysfakcji klientów zewnętrznych stanowi obszerność stosowanych ankiet, która zniechęca odbiorców usług do partycypacji w badaniu, niewłaściwy również jest dobór próby losowej, gdyż zakłada on błędne założenia dotyczące reprezentatywności oraz nadmiernie wysoką liczebność próby.

Postępujący proces informatyzacji urzędów oraz rozwój Internetu pozwalają w coraz większym stopniu oferować realizację usług administracyjnych za pośrednictwem narzędzi informatycznych. Od kilku lat Starostwo Powiatowe w Mikołowie wraz z urzędami Ornontowic, Wyr i Orzesza biorą udział w projekcie Systemu Elektronicznej Komunikacji Administracji Publicznej (SEKAP). W Urzędzie Miasta Orzesze zlokalizowany został punkt wydawania certyfikatu, Centrum Certyfikacji SEKAP. Zakres przedsięwzięcia obejmuje stworzenie teleinformatycznego środowiska dla świadczenia usług publicznych w formie elektronicznej, działania analityczne związane z przygotowaniem organizacyjnym do wdrożenia tego środowiska, a następnie prace związane ze świadczeniem usług publicznych. Intencją twórców projektu był wzrost poziomu usług administracyjnych świadczonych drogą elektroniczną oraz zwiększenie efektywności pracy urzędników. Warto zauważyć, że Miasto Orzesze posiada blisko 400 kart usług realizowanych przez urząd udostępnionych na portalu www.sekap.pl.

SEKAP nie jest jedynym projektem w zakresie informatyzacji administracji publicznej dofinansowanym ze środków europejskich, realizowanym przez samorządy powiatu mikołowskiego. Lokalna administracja była także zaangażowana w ponadlokalne przedsięwzięcia budowy Śląskiej Regionalnej Sieci Szkieletowej oraz sieci szerokopasmowej wraz z otwartymi punktami dostępu do Internetu. Istotny jest także projekt „SilesiaNet - budowa społeczeństwa informacyjnego w subregionie centralnym województwa śląskiego: Powiat Mikołowski oraz Gminy Powiatu Mikołowskiego (Mikołów, Łaziska Górne, Orzesze, Ornontowice, Wiry)”, którego głównym elementem była budowa ponad 40-kilometrowej światłowodowej sieci teleinformatycznej łączącej wszystkie najważniejsze jednostki publiczne w powiecie. Obecnie sieć jest wykorzystywana w niewielkim stopniu.

Wdrożone systemy i projekty mają za zadanie wspomagać procesy decyzyjne, ułatwiać i usprawniać załatwienie spraw administracyjnych w urzędach oraz służyć informacją. Analizując wybrane zagadnienia warto zwrócić uwagę na utworzenie niewielkiej liczby usług administracyjnych dostępnych drogą elektroniczną bez profilu zaufanego. Punkty potwierdzania rzeczzonego profilu zlokalizowane są

w Urzędach Miejskich w Orzeszu oraz Łaziskach Górnych. Ponadto obserwuje się deficyt pracowników z zakresu informatyki i brak wspólnych standardów teleinformatycznych, a wysokie koszty wdrażania narzędzi z tego zakresu uniemożliwiają pełną informatyzację powiatu.

5.6.5. Zarządzanie kadrami

Gminy i starostwo powiatowe podejmują stałe działania mające na celu podniesienie jakości usług administracyjnych oraz usprawnienie zarządzania tymi usługami. Ewaluacja wskazanych działań została przeprowadzona na potrzeby dokumentu Podstrategii ds. wzmacniania potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej dla powiatu mikołowskiego, który określa zestaw narzędzi niezbędnych do eliminowania zdiagnozowanych problemów.

Zauważono, że w jednostkach samorządu terytorialnego powiatu mikołowskiego pracownicy mają możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych, a środki na ten cel zawarte są w budżetach urzędu na każdy rok. Proces realizowania doskonalenia zawodowego pracowników wydaje się nie być sformalizowanym w większości urzędów, co oznacza brak określonych, sprecyzowanych regulaminów, instrukcji bądź procedur. Stosowanie odpowiednich formalnych regulacji proceduralnych stwierdzono jednakże w Urzędzie Miasta Mikołów oraz w Urzędzie Gminy w Wyrach.

Działania, które podejmowane są w celu podniesienia kwalifikacji zawodowych pracowników urzędów obejmują szkolenia, kursy, konferencje dla indywidualnie zgłaszanych pracowników prowadzone przez zewnętrznego dostawcę; szkolenia na terenie urzędu prowadzone przez pracowników urzędu; szkolenia na terenie urzędu prowadzone przez zewnętrznego dostawcę; szkolenia obowiązkowe np. BHP; studia (finansowanie opłat i/lub udzielanie urlopu szkoleniowego), jak również nieformalne sposoby zdobywania wiedzy i nowych umiejętności, jak na przykład instruktaż, wymiana doświadczeń pomiędzy pracownikami, czy lektura własna⁵⁰.

Usystematyzowanie wiedzy oraz działań, prowadzące do racjonalnego zagospodarowania środkami finansowymi i efektywnego podnoszenia kwalifikacji pracowników, zapewnione byłoby poprzez organizację miejsca gromadzącego informacje o działaniach rozwojowych planowanych dla pracowników (w tym o szkoleniach), działaniach już zrealizowanych razem z ich oceną oraz ocenę jakości dostawcy zewnętrznego, przy czym brak tej systematyzacji (na przykład w formie bazy elektronicznej) jest problemem w wielu urzędach powiatu.

Okresowa ocena pracowników jest istotnym procesem, zwłaszcza w świetle obowiązku sformalizowania oraz uszczegółowienia tego procesu, narzuconego przez Ustawę o pracownikach samorządowych z dnia 21 listopada 2008 r. Badania wykazały, że każdy z urzędów spełnia ten obowiązek, choć poziom uszczegółowienia posiadanych przez jednostki dokumentów jest zróżnicowany.

Proces oceny pracowników przeprowadzany jest w każdej z gmin co dwa lata, co jest właściwe w świetle ustawy- w większości urzędów jednakże nie określono stałego terminu, choć miałyby on pozytywne przełożenie na wypracowanie cykliczności oceny oraz ułatwiłby jej powiązanie z innymi procesami, zapewniając kompleksowość podejmowanych przez urzędy działań. Zauważono, że w urzędach proces ten często nie jest rozumiany jako efektywne narzędzie zarządzania personelem, i choć w każdym z urzędów określone są kryteria oceny, zarządzający nie różnicują ocen- warunkiem

⁵⁰ Podstrategia: Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej na lata 2016-2025, lipiec 2016, s. 7

skutecznego różnicowania byłoby jednolite podejście kadry kierowniczej urzędu do interpretacji przyznawanych pracownikom ocen.

Uproszczenie sposobu oceniania pracowników i powiązanie go z innymi procesami, przy jednoczesnym ujednoliconym podejściu kadry kierowniczej do przyznawanych zróżnicowanych ocen, mogłoby nadać większą wagę procesowi oceny okresowej zapewniając komplementarność podejmowanych działań w kierunkach zarządzania, przeistaczając ustawowy obowiązek w efektywne i przydatne narzędzie wspomagające proces zarządzania personelem urzędów.

Proces awansowania pracowników z zasady również powinien być sformalizowany, o jasno określonych zasadach, natomiast wśród jednostek samorządu terytorialnego powiatu mikołowskiego jedynie dwa urzędy posiadają formalne uregulowania dotyczące awansowania pracowników, są to Urząd Gminy w Wyrach oraz Urząd Miasta w Mikołowie, przy czym w pozostałych urzędach awansowanie pracowników nie jest regulowane w sposób formalny, choć odpowiadający potrzebom jednostek.

Stosowanymi formami awansu są awanse płacowe, awanse płacowe ze zmianą kategorii zaszeregowania, awanse pionowe na wyższe stanowiska w strukturze urzędu, często łączące się z awansem płacowym, jak również przeniesienie pracownika do innej jednostki, przy czym nie zawsze wiąże się to ze zmianą dotychczas pełnionych przez niego funkcji, a przełożenie ma na efektywniejsze wykorzystanie jego potencjału i zapewnienie możliwości rozwoju.

Wykazano, że także ten proces wymaga ujednolicenia w celu jego ciągłości i transparentności procesu awansowania. Pozytywny wpływ miałyby w tej kwestii zapewnienie okresowego przeglądu kadr, a pozyskana w ten sposób wiedza umożliwiłaby skuteczne powiązanie awansu pracownika z jakością jego pracy i poziomem jego kompetencji zawodowych.

Podsumowując można stwierdzić, że wszystkie trzy procesy przebiegają w jednostkach terytorialnych powiatu mikołowskiego w sposób funkcjonalny, umożliwiając spełnianie przez te podmioty ich funkcji administracyjnych. Różnią się one stopniem sformalizowania, jednak za wspólny mianownik można uznać raczej niedobór regulacji niż ich nadmiar. Można również zauważyć, że w przypadku braków w zakresie formalnych wytycznych (np. jeśli chodzi o procedurę awansu) w jednostkach terytorialnych wypracowywane są oddolne praktyki mające na celu organizację awansu. Warto tutaj zauważyć, że o ile takie odformalizowanie procesu może być postrzegane pozytywnie przez samych pracowników urzędów, to ostatecznie brak jasnych, powszechnie znanych i stabilnych regulacji może utrudniać im planowanie kariery zawodowej. Bardzo ważne jest również to, że jednolite normy odnoszące się do procesów przyczyniłyby się do wyrównania szans wszystkich pracowników⁵¹.

Przeprowadzona w powiecie mikołowskim diagnoza dostarczyła urzędowi narzędzia służące usprawnieniu procesu zarządzania zasobami ludzkimi w administracji publicznej. W przypadku problemów w tym zakresie zidentyfikowano: brak systematycznego podejścia do doskonalenia kadr; brak bazy, która systematyzowałaby wiedzę oraz informacje; brak ustalonego terminu przeprowadzania ocen wszystkich pracowników; potrzeba uproszczenia sposobu oceniania pracowników, powiązanie go z innymi procesami zapewniającymi komplementarność; brak opisanych zasad i warunków, jakie powinien spełnić pracownik, aby awansować; brak jasno określonego związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy kompetencjami pracownika a decyzją o jego awansie; niewiedza

⁵¹ Podstrategia: Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej na lata 2016-2025, lipiec 2016, s. 21

pracowników na temat możliwości awansowania; zbyt rzadkie rozmowy przełożonych z pracownikami na temat zasad awansu.

Opracowanie rozwiązań i działań mających na celu rozwój instytucjonalny na terenie powiatu przyczynia się do wzmocnienia potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji urzędów obszaru funkcjonalnego w wybranych aspektach ich funkcjonowania. Zaproponowane przez poszczególne podstrategie rozwiązania stanowią spójny system zarządzania zasobami ludzkimi w urzędzie.

5.6.6. Identyfikacja obszarów problemowych

Poniżej wypisano i opisano problemy występujące w sferze zarządzania.

Planowanie strategiczne

W ramach planowania strategicznego analizie poddano dokumenty strategiczne poszczególnych gmin. Największa liczba aktualnych dokumentów strategicznych obowiązuje na terenie Gminy Orzesze, zaś najmniejsza w Łaziskach Górnych. Istotny jest również fakt, iż prawie każda gmina posiada minimum jeden dokument określający cele i priorytety działania w każdej ze sfer (społecznej, środowiskowej, przestrzennej itd.). Część dokumentów wymaga jednak aktualizacji.

Każda z gmin wchodząca w skład powiatu mikolowskiego planuje w najbliższych latach szereg inwestycji, przy czym większość gmin zakłada realizację projektów z udziałem środków finansowych pochodzących z budżetu Unii Europejskiej lub innych źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi, a także z w ramach umów partnerskich publiczno-prywatnych⁵². Wskazuje to na rozwój gmin oraz aktywne pozyskiwanie zewnętrznych źródeł dofinansowania i partnerów. Analiza wykazała także projekty realizowane wspólnie, w tym m.in. rozwoju zintegrowanego systemu zarządzania gminami w oparciu o system informacji o terenie (GIS), utrzymanie efektów dotychczas realizowanych projektów (np. infrastruktury sieci szerokopasmowej światłowodowej SilesiaNet), a także wydatki na działania związane z J-ednolitą S-strategią T-erytorialną = spójnym obszarem funkcjonowania powiatu mikolowskiego poprzez wzmocnienie mechanizmów efektywnej współpracy.

Możliwości budżetowe

Na przestrzeni lat 2013-2015 odnotowano zmiany w wielkości wydatków z budżetów jednostek samorządu terytorialnego powiatu. Największy wzrost związany jest z oświatą i wychowaniem (14%) oraz z administracją publiczną (20%), natomiast spadek zanotowano w sektorze gospodarki mieszkaniowej (61%), transporcie i łączności (52%) oraz w dziale gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (27%). Zdecydowanie zmalały również dochody powiatu z poszczególnych sektorów, w tym przede wszystkim z transportu i łączności. Mniejszy spadek związany jest z gospodarką mieszkaniową oraz bezpieczeństwem publicznym. Największy wzrost dochodów zaobserwowano natomiast w dochodach pochodzących od osób prawnych, fizycznych i jednostek nieposiadających osobowości prawnej (o 19% względem roku 2014).

Gminą o najwyższym dochodzie i jednocześnie najwyższych wydatkach jest Mikołów. Na drugim miejscu plasuje się Gmina Łaziska Górne, a następnie Orzesze, Ornontowice i Wryy.

⁵² Stan na 6.02.2017 r.

Powołując się na Wieloletnią Prognozę Finansową zadłużenie powiatu mikołowskiego w 2016 roku wyniosło 20 715 911 zł przy czym prognozowany dług na rok 2017 jest o niemal 2 miliony mniejszy (wynosząc 18 822 783 zł), a w roku 2025 ma być równy zero. Wśród wszystkich gmin najwyższym prognozowanym zadłużeniem charakteryzuje się Mikołów (51 mln), a następnie Wyry (17 mln zł), Orzesze (10,5 mln zł), Łaziska Górne (7 mln zł) i Ornontowice (6 mln zł).

Informatyzacja

Uwagę zwrócono na stopniowe, ale coraz bardziej efektywne wykorzystanie sieci SilesiaNet, utworzonej w ramach realizacji projektu „SilesiaNet – budowa społeczeństwa informacyjnego w subregionie centralnym województwa śląskiego: Powiat Mikołowski oraz Gminy Powiatu Mikołowskiego (Mikołów, Łaziska Górne, Orzesze, Ornontowice, Wyry)”. Sieć ta wykorzystywana jest w coraz większym stopniu, przy czym bariery stanowią trzy główne czynniki: kosztowność wdrażania eUsług, brak wspólnej wizji rozwoju, oraz różnorodność bieżących potrzeb wyrażonych przez Partnerów.

Zauważalne jest utworzenie niewielkiej liczby usług administracyjnych dostępnych drogą elektroniczną bez profilu zaufanego.

Niewystarczający poziom informatyzacji urzędów

W poszczególnych jst obserwuje się niedobór pracowników z zakresu zróżnicowanych dziedzin informatyki, braku wspólnych standardów teleinformatycznych. Mając na uwadze ograniczone środki własne samorządów gminnych, problemem są wysokie koszty wdrożenia narzędzi informatycznych, uniemożliwiające pełną informatyzację Obszaru Funkcjonalnego. Diagnozuje się niedostateczne nakłady w zakresie rozwoju teleinformatyki. Wyniknęły z nich znaczne braki oraz kosztowne zapotrzebowania unowocześnienia i zapewnienia prawidłowego funkcjonowania sieci teleinformatycznej na terenie powiatu.

Powiązany problemem jest brak wystarczającej świadomości roli teleinformatyki wśród osób decyzyjnych w powiecie i konieczności ponoszenia coraz większych nakładów finansowych na teleinformatykę.

Brak spójnej promocji powiatu

Zidentyfikowanym problemem w tym obszarze jest brak spójnej promocji powiatu pod kątem zasobów naturalnych. Szczególnie zauważalny jest brak promocji lub mało widoczna promocja wewnętrzna atutów gmin i powiatu, w tym miejsc zielonych oraz potencjału terenu powiatu dotyczącego miejsc turystyki weekendowej i ekoturystyki.

Wymienić można brak hoteli, hamujący wykorzystanie potencjału turystycznego dostępnego dzięki bogactwu przyrodniczemu oraz uniemożliwiający rozwój turystyki tranzytowej, a także niewystarczające przygotowanie infrastruktury pod miejsca turystyki, w tym miejsc zielonych, miejsc turystyki weekendowej i eko-turystyki.

Brak wspólnej promocji terenów inwestycyjnych i wspólnych działań związanych z przyciąganiem oraz obsługą inwestorów

Analiza wykazała także brak wspólnych działań w zakresie pozyskiwania inwestorów. Nie odnotowano założeń promujących tereny inwestycyjne w obszarze powiatu, a także innych działań podejmowanych w tym zakresie. Brakuje kompleksowej obsługi inwestorów.

6. Analiza SWOT

Analiza SWOT, jedno z podstawowych narzędzi planowania strategicznego pozwala zidentyfikować główne czynniki wewnętrzne oraz zewnętrzne umożliwiające rozwój danego obszaru jak i wskazujące zagrażające temu rozwojowi. Nazwa analizy SWOT odnosi się do czterech rodzajów czynników, którymi są:

- S-Strengths (Mocne strony) – przewagi i zalety danego podmiotu, pozytywne czynniki wewnętrzne stanowiące o sile danej jednostki. Na podstawie mocnych stron można tworzyć scenariusze rozwoju związane z realizacją celów.
- W-Weaknesses (Słabe strony) – są to wszelkie zidentyfikowane bariery i wady, negatywne czynniki wewnętrzne, które mogą ograniczyć możliwości rozwojowe danej jednostki. Mogą przeszkodzić w realizacji celów.
- O-Opportunities (Szanse) – zdiagnozowane w otoczeniu pozytywne zjawiska, na które dany podmiot nie ma bezpośredniego wpływu, ale ich wykorzystanie może przyczynić się do rozwoju danej jednostki.
- T-Threats (Zagrożenia) – zidentyfikowane w otoczeniu negatywne czynniki zewnętrzne, na które dany podmiot nie ma bezpośredniego wpływu. Ich występowanie może zakłócać planowany rozwój danego podmiotu.

6.1. Czynniki analizy SWOT/TOWS

W ramach prac nad dokumentem przeprowadzono analizę SWOT/TOWS, której wyniki stanowią podstawę do formułowanych scenariuszy rozwoju obszaru funkcjonalnego powiatu mikolowskiego. W efekcie przeprowadzonych działań jest zdiagnozowanie możliwości maksymalnego wykorzystania posiadanych zasobów, w oparciu o zjawiska zewnętrzne i wymagane do tego predyspozycje. Przeprowadzona analiza powiązań została przeprowadzona w dwóch etapach. Najpierw zidentyfikowano i oceniono powiązania pomiędzy czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi w czterech ćwiartkach zgodnie z poniższym przyjętym sposobem postępowania.

Tabela 41. Ćwiartki w analizie SWOT i TOWS

	SWOT	TOWS
I ćwiartka	Oddziaływanie atutów na szanse	Oddziaływanie szans na atuty
II ćwiartka	Oddziaływanie atutów na zagrożenia	Oddziaływanie szans na słabości
III ćwiartka	Oddziaływanie słabości na szanse	Oddziaływanie zagrożeń na atuty
IV ćwiartka	Oddziaływanie słabości na zagrożenia	Oddziaływanie zagrożeń na słabości

Źródło: opracowanie własne

W przyjętej analizie występowanie oddziaływania określono poprzez nadanie wartości równej jeden. W przypadku braku powiązania przyjmowano wartość równą zero.

Na drugim etapie analizy dokonano oceny siły oddziaływania czynników. Dla każdego zidentyfikowanego powiązania dokonano oceny siły oddziaływania zgodnie z poniższą skalą:

- słabe oddziaływanie – 1 punkt,
- umiarkowane oddziaływanie – 2 punkty,
- silne oddziaływanie – 3 punkty.

Przyjęte do analizy czynniki zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 42. Czynniki analizy SWOT/TOWS

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Wysoki odsetek powierzchni terenów zielonych w obszarze funkcjonalnym – Dogodne skomunikowanie obszaru funkcjonalnego; – Bliskość dużych aglomeracji miejskich – Rozwinięta sieć techniczna i teleinformatyczna (SilesiaNet) na terenie obszaru – Istniejąca tożsamość regionalno-kulturowa oraz wysoka świadomość ekologiczna wśród mieszkańców i władz gmin OF – Występowanie surowców naturalnych – Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna – Dostateczny poziom rozwoju infrastruktury społecznej – Rozwinięta oferta rekreacyjna oraz kulturalna, dotycząca spędzania czasu wolnego – Wysoki poziom dochodów gmin i powiatu – Niski poziom bezrobocia – Istniejące atrakcje i wydarzenia kulturalne o znaczeniu ponadlokalnym (Muzeum Energetyki, Śląski Ogród Botaniczny, Bitwa Wyrska, Mikołowskie Dni Muzyki); – Zwyżkujące trendy osiedlania się nowych mieszkańców na terenie OF; 	<ul style="list-style-type: none"> – Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza – Stosunkowo wysoki poziom zanieczyszczenia wód oraz gleb, niski poziom jakości gleb – Zanikające rolnictwo – Brak spójnej polityki zagospodarowania przestrzeni – Wysoki stopień uzależnienia rozwoju gospodarczego obszaru od kondycji sektora górniczego i energetycznego oraz branż powiązanych – Ograniczona dostępność do lekarzy specjalistów, oraz niektórych usług medycznych w tym m.in. w zakresie zdrowia psychicznego, szczególnie dla dzieci i młodzieży – Brak skoordynowanych działań w zakresie pozyskiwania i obsługi inwestorów zewnętrznych oraz wspierania lokalnych firm – Niewystarczające wykorzystanie potencjału transportu publicznego oraz braki w infrastrukturze komunikacyjnej
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Wzrost dostępności do najnowszych technologii ekologicznych/prośrodowiskowych – Wzrost zainteresowania społeczeństwa aktywnym i prozdrowotnym trybem życia – Istniejące produkty regionalne związane z miejscami na obszarze funkcjonalnym (szlaki zabytków, kulinarne, itd.) – Rozwój oferty turystycznej i zainteresowania turystów woj. śląskim – Bliskość miast o wysoce rozwiniętej ofercie uzupełniającej deficyty OF w zakresie polityki społecznej, zdrowotnej, kulturalnej i rynku pracy, – Dostępność funduszy zewnętrznych dla uzupełnienia deficytów możliwości inwestycyjnych jst OF – Istniejące plany rozwoju komunikacji drogowej i kolejowej 	<ul style="list-style-type: none"> – Wysoki poziom antropopresji – Wysoki poziom zanieczyszczeń w regionie; – Zachodzące zmiany w sektorze energetycznym i i górnictwie(planowane działania restrukturyzacyjne elektrowni i kopalni) – Deficyt środków i usług mających na celu ochronę zdrowia psychicznego, w tym dzieci i młodzieży, – Niestabilność przepisów prawa zwłaszcza w zakresie prawa pracy oraz rozwoju przedsiębiorczości, – Zwiększająca się liczba osób starszych, samotnych i wykluczonych społecznie;

Źródło: opracowanie własne

W załącznikach nr 1 i 2 do dokumentu Strategii przedstawiono macierze analizy SWOT/TOWS

6.2. Wyniki analizy SWOT/TOWS

Analizując liczby powiązań pomiędzy czynnikami wewnętrznymi (mocnymi i słabymi stronami), a zewnętrznymi (szanse i zagrożenia) można zauważyć, że zdecydowanie najwięcej interakcji zachodzi w I ćwiartce. Interakcje w tej ćwiartce ocenione zostały także jako najsilniejsze. Na podstawie takich wyników można oprzeć stwierdzenie, że przyjęta strategia zalicza się do tak zwanych ekspansywnych, powinna opierać się na wzmocnieniu mocnych stron przy jednoczesnym wykorzystywaniu szans zaobserwowanych w otoczeniu. Uwagę należy także zwrócić na siłę powiązań słabych stron w kontekście uniemożliwienia wykorzystania szans lub wzmocnienia zaistnienia zagrożeń. Dlatego w podejmowanych działaniach nie można zapominać o niwelowaniu słabych stron, które są skutkiem występowania zdiagnozowanych problemów i przeciwdziałaniu możliwym zagrożeniom.

Tabela 43. Liczba i siła powiązań czynników analizy SWOT

I ćwiartka		II ćwiartka	
Liczba powiązań	Siła powiązań	Liczba powiązań	Siła powiązań
62	105	22	30
III ćwiartka		IV ćwiartka	
Liczba powiązań	Siła powiązań	Liczba powiązań	Siła powiązań
29	52	22	43

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie przeprowadzonej analizy jako kluczowe czynniki SWOT można wskazać, w zakresie mocnych stron:

- Istniejące atrakcje i wydarzenia kulturalne o znaczeniu ponadlokalnym (Muzeum Energetyki, Śląski Ogród Botaniczny, Bitwa Wyrska, Mikołowskie Dni Muzyki);
- Wysoki odsetek powierzchni terenów zielonych w obszarze funkcjonalnym;
- Dogodne skomunikowanie obszaru funkcjonalnego;
- Dogodne położenie w centrum aglomeracji śląskiej;
- Wysoki poziom dochodów gmin i powiatu,

odnosząc się do słabych stron:

- Niewystarczające wykorzystanie potencjału transportu publicznego oraz braki w infrastrukturze komunikacyjnej;
- Brak spójnej polityki zagospodarowania przestrzeni;
- Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza,

w odniesieniu do szans:

- Wzrost zainteresowania społeczeństwa aktywnym i prozdrowotnym trybem życia;
- Istniejące produkty regionalne związane z miejscami na obszarze funkcjonalnym (szlaki zabytków, kulinarne, itd.);

- Rozwój oferty turystycznej i zainteresowania turystów woj. śląskim, oraz mając na uwadze zagrożenia:
 - Wysoki poziom zanieczyszczeń w regionie;
 - Zwiększająca się liczba osób starszych, samotnych i wykluczonych społecznie;
 - Deficyt środków i usług mających na celu ochronę zdrowia psychicznego, w tym dzieci i młodzieży.

Do podobnych wniosków można dojść patrząc na wyniki analizy TOWS. W tym wypadku także największa liczba i siła interakcji zachodzi w I ćwiartce, co wskazuje na przyjęcie strategii agresywnej opartej na wzmacnianiu mocnych stron i wykorzystywaniu szans z otoczenia. Na uwadze jednak trzeba mieć też możliwy negatywny wpływ otoczenia na możliwości rozwojowe obszaru funkcjonalnego oraz zidentyfikowane słabe strony, które bez podjęcia działań służących ich niwelacji mogą przyczynić się do spowolnienia lub zahamowania rozwoju powiatu mikołowskiego.

Tabela 44. Liczba i siła powiązań czynników analizy TOWS

I ćwiartka		II ćwiartka	
Liczba powiązań	Siła powiązań	Liczba powiązań	Siła powiązań
44	79	25	37
III ćwiartka		IV ćwiartka	
Liczba powiązań	Siła powiązań	Liczba powiązań	Siła powiązań
23	34	21	41

Źródło: opracowanie własne

W wyniku przeprowadzonej analizy TOWS jako kluczowe dla rozwoju obszaru funkcjonalnego czynniki można wskazać następujące mocny strony:

- Wysoki odsetek powierzchni terenów zielonych w obszarze funkcjonalnym;
- Istniejąca tożsamość regionalno-kulturowa oraz wysoka świadomość ekologiczna wśród mieszkańców i władz gmin OF;
- Istniejące atrakcje i wydarzenia kulturalne o znaczeniu ponadlokalnym (Muzeum Energetyki, Śląski Ogród Botaniczny, Bitwa Wyrska, Mikołowskie Dni Muzyki);
- Zwyżkujące trendy osiedlania się nowych mieszkańców na terenie OF,

słabe strony:

- Wysoki stopień uzależnienia rozwoju gospodarczego obszaru od kondycji sektora górniczego i energetycznego oraz branż powiązanych
- Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza;
- Stosunkowo wysoki poziom zanieczyszczenia wód oraz gleb, niski poziom jakości gleb,

szanse:

- Wzrost zainteresowania społeczeństwa aktywnym i prozdrowotnym trybem życia;
- Dostępność funduszy zewnętrznych dla uzupełnienia deficytów możliwości inwestycyjnych jst OF;
- Rozwój oferty turystycznej i zainteresowania turystów woj. śląskim,

zagrożenia:

- Wysoki poziom zanieczyszczeń w regionie;
- Wysoki poziom antropopresji;
- Niestabilność przepisów prawa zwłaszcza w zakresie prawa pracy oraz rozwoju przedsiębiorczości.

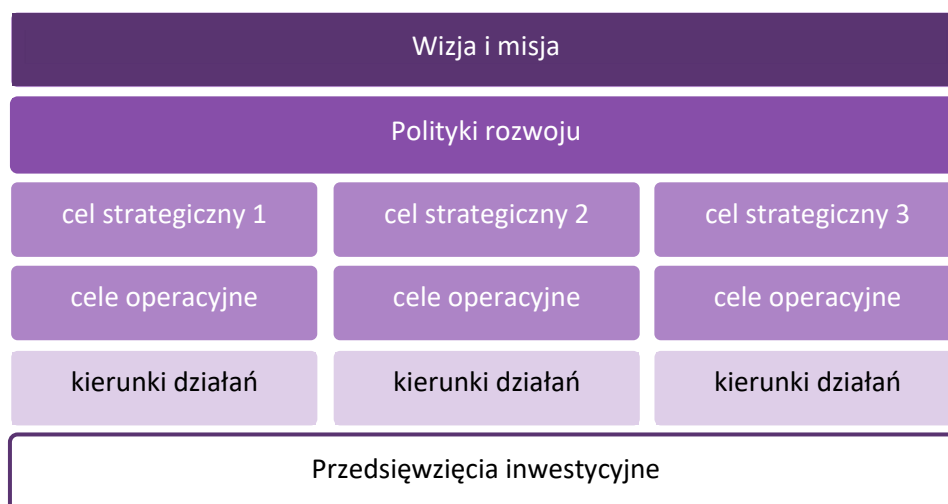
Podsumowując, wyniki analizy SWOT jak i TOWS wskazują za przyjęciem strategii agresywnej opartej na mocnych stronach obszaru funkcjonalnego oraz wykorzystywaniu szans z otoczenia. Przyjęte działania muszą jednak także odnosić się do niwelowania słabych stron, przeciwdziałania występującym problemom (skutki słabych stron) oraz możliwym zagrożeniom. Niniejsze wnioski, szczególnie w zakresie budowy przyszłych działań opartych na wzmacnianiu mocnych stron i wykorzystywaniu szans powinny być zapisane w politykach rozwoju obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego.

7. Plan operacyjny

W planie operacyjnym przyjęto następującą strukturę rezultatów:

Rysunek 12. Struktura rezultatów w planie operacyjnym

Źródło: opracowanie własne

Pierwszym elementem było określenie wizji i misji rozwoju całego obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego. Następnie biorąc pod uwagę wszystkie uwarunkowania zarówno te wewnętrzne jak i zewnętrzne wybrane zostały polityki rozwoju. Polityki rozwoju stanowią również wyraz dążeń władz poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład OF PM.

Do każdego z obszarów problemowych opisanych w diagnozie zostały następnie przypisane cele strategiczne, które jednocześnie wpisują się w planowane polityki rozwojowe. Uszczegółowienie celów strategicznych stanowią cele operacyjne, a następnie kierunki działań i przedsięwzięcia inwestycyjne.

7.1. Wizja i misja rozwoju obszaru funkcjonalnego

Wizja przedstawia obraz obszaru w perspektywie czasu. Stanowi ona docelowy wizerunek obszaru, do którego dążą interesariusze Strategii rozwoju, poprzez realizację celów i przy założeniu występowania odpowiednich warunków wewnętrznych i zewnętrznych. Wizja obszaru funkcjonalnego do roku 2025 została przedstawiona w sposób opisowy i skupia się na najistotniejszych elementach rozwoju powiatu.

Wizja obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego do roku 2025

Obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego odznacza się dużą spójnością przestrzenną i społeczną. Jest to atrakcyjna przestrzeń do zamieszkania, dająca swoim mieszkańcom możliwości rozwoju zawodowego oraz osobistego dzięki bogatej ofercie kulturalnej i edukacyjnej, w szczególności zawodowej i artystycznej. Zarówno nowi jak i dotychczasowi mieszkańcy obszaru tworzą zintegrowane środowisko, które ma możliwość korzystania z wysokiej jakości usług publicznych, w tym usług

zdrowotnych, opiekuńczych i administracyjnych. Obszar rozwija się gospodarczo dzięki zwiększeniu roli turystyki weekendowej, jednocześnie wykorzystując potencjał tradycyjnych branż związanych z produkcją energii. Obszar cechuje wysoki poziom zachowania warunków środowiska naturalnego, które stanowi bazę do ciągłego poszerzania oferty rekreacyjnej. Standard i komfort życia mieszkańców uległ poprawie dzięki rozwiniętej sieci połączeń komunikacji publicznej – drogowej i kolejowej oraz infrastrukturze sieciowej (wodno-kanalizacyjnej, gazowej).

Misja wyraża w ogólny sposób nadrzędny cel służący realizacji wizji. Jest ona określeniem roli jaką dany podmiot ma pełnić dla swoich mieszkańców. Wyznacza główny kierunek rozwoju oraz aspiracji i dążeń wspólnoty samorządowej.

Misja obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego do roku 2025

Misją obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego jest zapewnienie wysokiej jakości warunków życia mieszkańców dzięki stale rozwijanej współpracy wszystkich partnerów obszaru funkcjonalnego przyczyniającej się do rozwoju lokalnej gospodarki oraz zwiększenia dostępności i jakości usług publicznych.

7.2. Polityki rozwoju obszaru funkcjonalnego

Polityki rozwoju obszaru funkcjonalnego nawiązują do wykorzystania najważniejszych mocnych stron i atutów obszaru, a także zewnętrznych, korzystnych uwarunkowań przy jednoczesnym dążeniu do specjalizacji obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego pod kątem dalszego rozwoju. Ich realizacja zostanie osiągnięta poprzez osiągnięcie założonych celów strategii.

Polityki rozwoju powiatu mikołowskiego dotyczą:

1. Dążenia obszaru funkcjonalnego do zwiększenia atrakcyjności rezydencjalnej i rozwoju mieszkalnictwa.
2. Stworzenia na terenie obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego miejsca atrakcyjnego pod kątem turystyki oraz rekreacji dla mieszkańców, a także osób przyjezdnych.

Specjalizacja w kierunku rozwoju mieszkalnictwa i atrakcyjności rezydencjalnej

Powiat mikołowski już jest miejscem ocenianym jako atrakcyjne do zamieszkania, na co wpływ mają przede wszystkim dogodne położenie na mapie Śląska oraz istniejące warunki przyrodnicze, a także dość dobrze oceniany dostęp do usług dla mieszkańców, w tym społecznych. Wskazuje na to stale rosnąca liczba mieszkańców obszaru funkcjonalnego.

Celem władz lokalnych szczebla powiatowego oraz gminnego jest dalsza specjalizacja obszaru pod kątem tworzenia dogodnych warunków do zamieszkania dla obecnych jak i przyszłych mieszkańców. Przy tworzeniu warunków do budowania tej specjalizacji należy zwrócić uwagę na ważne aspekty z punktu widzenia obecnego i potencjalnego mieszkańca:

- Środowisko naturalne – rozpatrywane w kategoriach czystości środowiska oraz zagospodarowania przestrzeni publicznej wykorzystywanej na cele rekreacyjne.
- Infrastruktura – rozpatrywana jako zapewnienie dostępu do infrastruktury technicznej – wodno-kanalizacyjnej, gazowej, co podnosi komfort życia mieszkańców, drogowej, w tym zapewnienia spójnej komunikacji publicznej oraz infrastruktury mieszkaniowej.

- Usługi społeczne – rozumiane jako zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych, opiekuńczych, zdrowotnych, kulturalnych, administracyjnych.

Polityka wspierania funkcji rezydencyjnych jest korzystna dla gmin w wymiarze finansowym, jednak aby utrzymać wysokie wpływy z podatku PIT należy nie dopuszczać do zmniejszenia atrakcyjności zamieszkiwania, bo to może zdecydować o migracjach i odpływie mieszkańców osiągających wysokie dochody.

Niezbędnymi warunkami do rozwoju tej specjalizacji jest m.in.:

- 1) Dążenie do dalszego podnoszenia dostępu oraz jakości świadczonych usług edukacyjnych.
- 2) Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług opiekuńczych (dla dzieci oraz seniorów), a także zdrowotnych.
- 3) Sukcesywne podnoszenie jakości i atrakcyjności oferty spędzania czasu wolnego oraz kulturalnej, zróżnicowanej pod kątem różnych grup wiekowych i społecznych.
- 4) Zwiększanie dostępu do usług użytecznych, w tym usług administracji publicznej dla mieszkańców.
- 5) Rozwój dostępności komunikacyjnej – zarówno pod kątem rozwoju komunikacji publicznej jak i zapewnienia wysokiego standardu technicznego istniejących dróg i ciągów pieszych.
- 6) Dbanie o zachowanie walorów przestrzennych i środowiskowych obszarów.
- 7) Dążenie do integracji społecznej i międzypokoleniowej społeczności.
- 8) Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców.

Specjalizacja w kierunku rozwoju turystyki weekendowej oraz rekreacji dla mieszkańców, a także osób przyjezdnych

Obszar funkcjonalny powiatu mikołowskiego cechuje się istniejącymi walorami środowiskowymi oraz antropogenicznymi ważnymi z punktu widzenia turystyki i rekreacji. Istniejące obszary zielone, często cenne przyrodniczo jak również istniejąca infrastruktura sportowo-rekreacyjna świadczą o wysokim potencjale do wykorzystania. Na terenie obszaru funkcjonalnego znajdują się obiekty i miejsca stanowiące wyjątkowe atuty tego miejsca jak: Śląski Ogród Botaniczny, Muzeum Energetyki bądź organizowane lokalne wydarzenia: Mikołowskie Dni Muzyki, Festiwal Orkiestr Dętych, Bitwa Wyrska.

Istotne będzie prowadzenie i integracja działań wielu partnerów pod kątem wykorzystania istniejących atutów oraz zasobów w tym zakresie. Celem przyjętej polityki jest utworzenie z obszaru funkcjonalnego miejsca z różnorodną ofertą wielu aktywności zarówno dla mieszkańców jak i osób odwiedzających powiat mikołowski. Polityka będzie wdrażana poprzez sukcesywne działania dotyczące:

- 1) Rozwoju i uzupełnienia infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
- 2) Tworzenia wspólnych turystycznych szlaków tematycznych (np. fortyfikacji, architektury sakralnej, kulinarnych itp.) oraz rekreacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem spójnego systemu ścieżek oraz dróg rowerowych.
- 3) Przygotowania lokalnych produktów opartych o istniejące zasoby oraz atuty.
- 4) Zwiększenia dostępności obiektów dziedzictwa kulturalnego, historycznych oraz kulturowych.
- 5) Prowadzenia wspólnych form promocji i informacji turystycznej.
- 6) Wsparcia rozwoju istniejącej i tworzenia nowej bazy turystycznej.
- 7) Wzmocnienia i wykorzystania lokalnych tradycji i wartości kulturowych pod kątem tworzenia oferty kulturalnej.
- 8) Koordynacji i wzajemnego wzmocnienia istniejącej lokalnej oferty spędzania czasu wolnego.

7.3. Cele strategiczne i operacyjne wraz z kierunkami działań

Cele określają pewien stan, efekt, do którego dążą określone grupy podmiotów. Wyrażają one aspiracje, zamierzenia do osiągnięcia w przyszłości, a podstawą ich wyznaczenia stanowią obecnie występujące problemy i oczekiwania interesariuszy.

Cel strategiczny wskazuje na istotne zmiany w poziomie zaspokojenia potrzeb społecznych, pozwala zachować lub rozwinąć posiadane przez obszar funkcjonalny zasoby i potencjały oraz zmieniać pozycję gospodarczą w konkurencyjnym otoczeniu. Cele strategiczne zostały określone w poszczególnych obszarach tematycznych. Dodatkowo na to nakłada się powiązanie z politykami rozwojowymi.

Cele operacyjne zostały przypisane do poszczególnych celów strategicznych. Osiąga się je poprzez realizację określonych kierunków działań. Również wskazują one na stan, który ma być osiągnięty w perspektywie czasu, ale stanowią one pewne uszczegółowienie do celów strategicznych.

Poniżej znajduje się zestawienie celów strategicznych i operacyjnych w poszczególnych sferach ze wskazaniem, które cele przyczynią się do wdrożenia zakładanych polityk rozwojowych.

Tabela 45. Cele strategiczne i operacyjne w kontekście polityk rozwojowych

Sfera	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Polityki rozwojowe	
			Funkcje mieszkaniowe i rezydencyjne	Funkcje turystyczne
Przestrzeń i Środowisko	1. Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego	1.1. Rozwinięta i spójna infrastruktura rekreacyjna oraz kulturalna na terenie OF	x	x
		1.2. Wysoki poziom zachowania walorów środowiskowych i przestrzennych OF	x	x
		1.3. Rozwinięta i spójna infrastruktura dla potrzeb realizacji usług społecznych	x	
Infrastruktura społeczna		1.4. Wprowadzenie spójnej polityki kształtowania przestrzeni (spójna polityka wyznaczania terenów inwestycyjnych)	x	
Społeczna	2. OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania	2.1. Rozwinięta oferta opiekuńcza oraz spędzania czasu wolnego dla seniorów oraz osób niepełnosprawnych	x	
		2.2. Wysoki poziom usług opiekuńczych nad dziećmi	x	
		2.3. Wysoki poziom edukacji oraz szkolnictwa ponadpodstawowego - szczególnie branżowego	x	

Sfera	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Polityki rozwojowe	
			Funkcje mieszkaniowe i rezydencyjne	Funkcje turystyczne
		2.4. Rozwinięta i dostosowana do potrzeb różnych grup odbiorców oferta rozwoju osobistego i spędzania czasu wolnego dla młodzieży oraz osób dorosłych	x	x
		2.5. Wysoki poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców	x	
		2.6. Duża dostępność do usług zdrowotnych świadczonych na wysokim poziomie	x	
		2.7. Wysoki poziom bezpieczeństwa na terenie OF powiatu mikołowskiego	x	x
Gospodarcza	3. Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego	3.1. Rozwój i wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw, szczególnie pod kątem obsługi aglomeracji śląska oraz całego województwa śląskiego	x	x
		3.2. Rozwój atrakcyjności i funkcji turystycznych OF powiatu mikołowskiego		x
		3.3. Wzrost atrakcyjności i jakości obsługi inwestycyjnej OF powiatu mikołowskiego	x	x
Infrastruktura techniczna	4. Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców	4.1. Wysoki poziom bezpieczeństwa komunikacyjnego	x	
		4.2. Wysoki poziom skomunikowania OF powiatu mikołowskiego	x	x
		4.3. Poprawa stanu technicznego dróg i ciągów rowerowych, a także pieszych	x	x
		4.4. Rozwój infrastruktury sieciowej służącej różnym grupom interesariuszy (w tym pod kątem uzbrojenia terenów inwestycyjnych)	x	
Zarządzanie	5. Wysoka skuteczność i jakość współpracy JST powiatu mikołowskiego	5.1. Wysoka jakość kadr i obsługi mieszkańców w urzędach oraz jednostkach podległych jst	x	

Sfera	Cele strategiczne	Cele operacyjne	Polityki rozwojowe	
			Funkcje mieszkaniowe i rezydencyjne	Funkcje turystyczne
		5.2. Wysoki poziom wykorzystania sieci SilesiaNet i podaży e-usług	x	x
		5.3. Spójna i skuteczna promocja walorów OF powiatu mikołowskiego (promocja turystyczna, gospodarcza jako atrakcyjnego miejsca do życia)	x	x

Źródło: opracowanie własne

Do poszczególnych celów operacyjnych zostały określone główne kierunki działań. Kierunki działań określają przedsięwzięcia, programy i projekty oraz inne zadania, które mogą być realizowane w celu osiągnięcia zakładanych celów.

Tabela 46. Powiązanie celu strategicznego 1 z celami operacyjnymi i kierunkami działań

Sfera: Przestrzeń i Środowisko Infrastruktura społeczna	
Cel strategiczny 1: Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego	
Cele operacyjne	Kierunki działań
1.1. Rozwinięta i spójna infrastruktura rekreacyjna oraz kulturalna na terenie OF	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej na terenie obszaru funkcjonalnego ▪ Rozwój infrastruktury kulturalnej oraz wsparcie zwiększenia dostępu do obiektów historycznych i dziedzictwa kulturalnego ▪ Tworzenie i renowacja istniejących miejsc spotkań dla mieszkańców
1.2. Wysoki poziom zachowania walorów środowiskowych i przestrzennych OF	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzanie wspólnej polityki proekologicznej ▪ Rozwój alternatywnych źródeł zasilania w ciepło (gaz, ciepłownictwo, OZE) ▪ Rozwój energooszczędnego oświetlenia ulicznego ▪ Wspólna edukacja i promocja działań proekologicznych ▪ Prowadzenie doradztwa w zakresie możliwości skorzystania z działań służących np. wymianie piecy, korzystania z alternatywnych źródeł energii ▪ Prowadzenie prac termomodernizacyjnych obiektów prywatnych (wsparcie) oraz publicznych ▪ Ochrona i odtwarzanie obiektów małej retencji ▪ Prowadzenie działań służących zagospodarowywaniu wód deszczowych

<p>1.3. Rozwinięta i spójna infrastruktura dla potrzeb realizacji usług społecznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zwiększenie dostępności zakładów opiekuńczo-pielęgnacyjnych, DPS ▪ Rozwój sieci świetlic lokalnych, środowiskowych, miejsc spotkań dla mieszkańców ▪ Rozwój budownictwa komunalnego i socjalnego
<p>1.4. Wprowadzenie spójnej polityki kształtowania przestrzeni (spójna polityka wyznaczania terenów inwestycyjnych)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzanie spójnych zasad planowania przestrzennego (m.in. dot. korytarzy przewietrzeń, przeznaczania terenów pod budownictwo mieszkaniowe, inwestycje czy działalność rolniczą) ▪ Opracowanie wspólnych standardów zarządzania i ochrony przestrzeni ▪ Tworzenie i udostępnianie terenów inwestycyjnych

Źródło: opracowanie własne

Tabela 47. Powiązanie celu strategicznego 2 z celami operacyjnymi i kierunkami działań

Sfera: Społeczna	
Cel strategiczny 2: OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania	
Cele operacyjne	Kierunki działań
<p>2.1. Rozwinięta oferta opiekuńcza oraz spędzania czasu wolnego dla seniorów oraz osób niepełnosprawnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stworzenie warunków do rozwoju osobistego osób starszych i integracji w swoim środowisku (np. zwiększenie dostępności: Uniwersytetu III Wieku, Kluby seniora) ▪ Promocja i rozwój wolontariatu świadczonego na rzecz osób niepełnosprawnych oraz starszych ▪ Rozwój świetlic środowiskowych, lokalnych klubów seniora oraz domów dziennego pobytu
<p>2.2. Wysoki poziom usług opiekuńczych nad dziećmi</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój sieci przedszkoli i żłobków (w tym filii) w całym obszarze funkcjonalnym ▪ Wsparcie tworzenia profilowanych przedszkoli i żłobków (np. o profilu artystycznym) ▪ Prowadzenie działań profilaktycznych dotyczących zdrowia dzieci i niemowląt
<p>2.3. Wysoki poziom edukacji oraz szkolnictwa ponadpodstawowego - szczególnie branżowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzenie przedsiębiorczości do oferty edukacyjnej w szkołach ▪ Wprowadzenie elementu e-usług do oferty edukacyjnej ▪ Tworzenie nowych kierunków kształcenia zgodnych z bieżącym zapotrzebowaniem rynku pracy ▪ Szkolenie i rozwój kompetencji kadry pedagogicznej i animatorów kultury, przedsiębiorczości oraz czasu wolnego
<p>2.4. Rozwinięta i dostosowana do potrzeb różnych grup odbiorców oferta rozwoju osobistego i spędzania czasu wolnego dla młodzieży oraz osób dorosłych</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja Targów Ekonomii Społecznej – rozszerzyć zasięg na cały powiat ▪ Utworzenie wspólnego kalendarza i oferty spędzania czasu wolnego na terenie obszaru funkcjonalnego ▪ Wsparcie działania klubów seniora oraz Uniwersytetów III Wieku

Sfera: Społeczna	
Cel strategiczny 2: OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania	
Cele operacyjne	Kierunki działań
	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie działania klubów osiedlowych, młodzieżowych klubów zainteresowań, organizacji młodzieżowych
2.5. Wysoki poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie działania lokalnych liderów oraz organizacji pozarządowych Tworzenie budżetów obywatelskich wspierających oddolne, lokalne inicjatywy świadczone na rzecz społeczności lokalnej Prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych zachęcających mieszkańców do odprowadzania podatków w powiecie mikołowskim
2.6. Wysoka dostępność do usług zdrowotnych świadczonych na wysokim poziomie	<ul style="list-style-type: none"> Utworzenie powiatowego zespołu ds. profilaktyki zdrowotnej (koordynacja powiatowa) Zwiększenie dostępności do specjalisty z zakresu ochrony zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży Utrzymanie wysokiego poziomu świadczonych usług medycznych w szpitalu powiatowym
2.7. Wysoki poziom bezpieczeństwa na terenie OF powiatu mikołowskiego	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie efektywności przez interdyscyplinarność instytucji działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych (MOPSy, PCPR, Policja, Kuratorzy, Pedagodzy, Psycholodzy) Rozwój sieci monitoringu Rozwój inteligentnego monitoringu (systemu Smart) oraz systemu wczesnego ostrzegania

Źródło: opracowanie własne

Tabela 48. Powiązanie celu strategicznego 3 z celami operacyjnymi i kierunkami działań

Sfera: Gospodarcza	
Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego	
Cele operacyjne	Kierunki działań
3.1. Rozwój i wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie dogodnych warunków do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości Prowadzenie programów rozwoju postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży Wsparcie tworzenia sieci współpracy lokalnych przedsiębiorstw Wspieranie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszaru funkcjonalnego, wsparcie rozwoju pomysłów biznesowych Wsparcie rozwoju biznesu i instytucji rynku pracy, instytucji otoczenia biznesu
3.2. Rozwój atrakcyjności i funkcji turystycznych OF powiatu mikołowskiego	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój sieci szlaków i ścieżek turystycznych promujących atuty powiatu Rozwój bazy hotelowo-konferencyjnej

Sfera: Gospodarcza	
Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego	
Cele operacyjne	Kierunki działań
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie tworzenia konkurencyjnych produktów turystycznych
3.3. Wzrost atrakcyjności i jakości obsługi inwestycyjnej OF powiatu mikołowskiego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie spójnej polityki gospodarczej i inwestycyjnej: <ul style="list-style-type: none"> – Stworzenie podmiotu ds. koordynacji inwestycyjnej OF – Rozeznanie możliwości i dążenie do utworzenia strefy ekonomicznej – Utworzenie wspólnej bazy danych nt. terenów inwestycyjnych – Przygotowanie i uzbrojenie terenów pod inwestycje

Źródło: opracowanie własne

Tabela 49. Powiązanie celu strategicznego 4 z celami operacyjnymi i kierunkami działań

Sfera: Infrastruktura techniczna	
Cel strategiczny 4: Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców	
Cele operacyjne	Kierunki działań
4.1. Wysoki poziom bezpieczeństwa komunikacyjnego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa drożności i przebudowa newralgicznych skrzyżowań ▪ Sukcesywne wprowadzanie elementów poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego na newralgicznych skrzyżowaniach
4.2. Wysoki poziom skomunikowania OF powiatu mikołowskiego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa połączeń komunikacyjnych pomiędzy poszczególnymi gminami – dojazd do szkół i pracy – ograniczenie ruchu samochodów na rzecz komunikacji publicznej ▪ Tworzenie centrów przesiadkowych ▪ Połączenie komunikacyjne miejsc rekreacji w obrębie powiatu
4.3. Poprawa stanu technicznego dróg i ciągów rowerowych, a także pieszych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa nowych odcinków i polepszenie parametrów technicznych dróg o szczególnym znaczeniu dla układu komunikacyjnego ▪ Remonty i utrzymanie sieci drogowej oraz chodnikowej ▪ Rozwój spójnej sieci ścieżek i dróg rowerowych obszaru funkcjonalnego
4.4. Rozwój infrastruktury sieciowej służącej różnym grupom interesariuszy (w tym pod kątem uzbrojenia terenów inwestycyjnych)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dalszy rozwój i renowacja sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej ▪ Prowadzenie działań na rzecz rozwoju sieci ciepłowniczej ▪ Prowadzenie działań służących uzbrojeniu terenów inwestycyjnych oraz przeznaczonych pod rozwój budownictwa mieszkaniowego

Źródło: opracowanie własne

Tabela 50. Powiązanie celu strategicznego 5 z celami operacyjnymi i kierunkami działań

Sfera: Zarządzanie	
Cel strategiczny 5: Wysoka skuteczność i jakość współpracy JST powiatu mikołowskiego	
Cele operacyjne	Kierunki działań
5.1. Wysoka jakość kadr i obsługi mieszkańców w urzędach oraz jednostkach podległych jst	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Powołanie zespołów roboczych do opracowania i wdrożenia koncepcji rozwiązywania wspólnych problemów obszaru funkcjonalnego ▪ Powołanie zadaniowych zespołów roboczych ds. wdrażania strategii ▪ Tworzenie możliwości i wspieranie rozwoju kadr instytucji publicznych
5.2. Wysoki poziom wykorzystania sieci SilesiaNet i podaży e-usług	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stworzenie zespołu strategicznego ds. rozwoju teleinformatyki na terenie OF ▪ Wsparcie rozwoju i kształcenia kadr tele-informatycznych ▪ Promocja korzystania z e-usług na terenie obszaru funkcjonalnego ▪ Wprowadzanie spójnych systemów bezpieczeństwa i ochrony danych we wszystkich jednostkach samorządowych
5.3. Spójna i skuteczna promocja walorów OF powiatu mikołowskiego (promocja turystyczna, gospodarcza jako atrakcyjnego miejsca do życia)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tworzenie wspólnych standardów obsługi inwestycyjnej i turystycznej na terenie obszaru funkcjonalnego ▪ Opracowanie i promocja wspólnej oferty walorów turystycznych obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego ▪ Opracowanie i promocja wspólnej oferty inwestycyjnej obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego ▪ Wspólna promocja walorów mieszkaniowych obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego

Źródło: opracowanie własne

8. Wieloletni plan przedsięwzięć

W niniejszym rozdziale przedstawiono **priorytetowe** przedsięwzięcia, możliwe do realizacji wspólnie przez wszystkich partnerów obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego. Uzupełnieniem tych działań są **wiązki projektów**, odnoszące się do tego samego obszaru, planowane do realizacji w poszczególnych gminach – wpisane w Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Wszystkie z planowanych przedsięwzięć i projektów zostały przypisane do celów strategii. W związku z tym ich

realizacja przyczyni się do osiągnięcia zakładanych celów *Zintegrowanej Strategii Rozwoju dla Obszaru Funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego*.

Przedsięwzięcia wspólne

Przedsięwzięcia wspólne wskazują na możliwe działania prowadzone razem przez wszystkie lub część jednostek samorządu terytorialnego obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego. Zostały one wypracowane podczas spotkania przedstawicieli władz poszczególnych jednostek.

Tabela 51. Kluczowe wspólne przedsięwzięcia realizacyjne

Sfera	Cele strategiczne	Przedsięwzięcia
Przestrzeń i Środowisko	1. Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Uruchomienie dziennego domu opieki nad osobami niepełnosprawnymi (projekt planowany jest do realizacji na terenie Gminy Wyry, prowadzony będzie przez organizację pozarządową, finansowany przez wszystkie jednostki samorządowe powiatu mikołowskiego) – Rozpoznanie możliwości i stworzenie warunków do wspólnego zarządzania sieciami: wodociągową, kanalizacyjną oraz ciepłowniczą obszaru funkcjonalnego (projekt zakłada zbadanie możliwości prawnych oraz woli i uwarunkowań do utworzenia jednej jednostki zajmującej się rozwojem i utrzymaniem wyżej wymienionych sieci) – Utrzymanie i rozwój sieci ścieżek rowerowych na terenie obszaru funkcjonalnego łączącego obiekty i obszary stanowiące potencjał turystyczny (projekt zakłada dążenie do powstania jednego spójnego systemu ścieżek rowerowych, co stanowić będzie ważny produkt turystyczno-rekreacyjny obszaru)
Infrastruktura społeczna		
Społeczna	2. OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania	<ul style="list-style-type: none"> – Utworzenie ponadlokalnego programu oferty kulturalnej (projekt zakłada powołanie koordynatora nadzorującego proces powołania spójnego kalendarza wydarzeń kulturalnych na terenie powiatu, prowadzone będą spójne działania informacyjne, oferta ma być komplementarna i skupiona wokół tematów przewodnich, a najważniejsze wydarzenia w poszczególnych gminach mają nie nakładać się terminami na siebie) – Utworzenie wspólnego centrum monitoringu w ramach sieci SilesiaNet (zakłada się skoordynowanie istniejących systemów monitoringu, ich rozwój, a także wspólne zarządzanie w oparciu o najnowsze dostępne technologie) – Powołanie koordynatora działań organizacji pozarządowych (W ramach tej funkcji planuje się wsparcie działania organizacji pozarządowych, wymianę doświadczeń i wiedzy poszczególnych podmiotów oraz dążenie do komplementarności w

Sfera	Cele strategiczne	Przedsięwzięcia
		<p>prowadzonych inicjatywach oraz wykorzystanie efektu synergii)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Utworzenie programu ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży (planuje się uruchomienie programu, prowadzonego przez Starostwo Powiatowe, współfinansowanego przez gminy, w ramach którego zakłada się zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów z zakresu ochrony zdrowia psychicznego jak i prowadzenie programów profilaktycznych z tego zakresu)
Gospodarcza	3. Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego	<ul style="list-style-type: none"> – Utworzenie wspólnego informatora inwestycyjnego oraz wspólnej bazy terenów inwestycyjnych (projekt zakłada utworzenie i promocję wspólnych informacji nt. dostępnych terenów inwestycyjnych na terenie obszaru) – Tworzenie różnorodnych produktów turystycznych obszaru funkcjonalnego (projekt zakłada tworzenie produktów w oparciu o istniejące walory obszaru. Przykładem może być szlak fortyfikacji obronnych, mapa bitew, tworzenie nowoczesnych muzeów, wykorzystanie potencjału istniejących grup rekonstrukcyjnych czy kulturowych)
Infrastruktura techniczna	4. Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców	<ul style="list-style-type: none"> – Remont i modernizacja drogi S 5314 (inwestycja kluczowa w obszarze funkcjonalnym) – Lobbowanie na rzecz rozwoju komunikacji kolejowej (zakłada się dążenie do rozwoju linii kolejowych: Katowice-Mikołów- Orzesze- Rybnik oraz Tychy-Wyry-Łaziska Górne- Orzesze Jaśkowice) – Dążenie do wprowadzenia i uruchomienia gwiazdzistej komunikacji publicznej (zakłada się wprowadzenie komunikacji publicznej, która będzie uspołniała istniejący system. Zakłada się wykorzystanie powstających centrów przesiadkowych)

Źródło: opracowanie własne

Analizując możliwości realizacji poszczególnych celów Strategii należy także uwzględnić plany poszczególnych JST wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego. W związku z tym poniżej przedstawione zostały przedstawione projekty planowane do realizacji w formule ZIT z przypisaniem do poszczególnych celów strategicznych.

Tabela 52. Przedsięwzięcia realizowane w ramach ZIT

Cele strategiczne	Łaziska Górne	Mikołów	Ornontowice	Orzesze	Wry	Powiat mikołowski
Cel strategiczny 1: Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego	Niekonwencjonalne źródła ciepła w ORS Żabka Łaziskach Górnych	Usunięcie azbestu z wielorodzinnych budynków mieszkalnych na terenie Gminy Mikołów	Modernizacja energetyczna budynku administracyjnego Urzędu Gminy	Montaż efektywnego energetycznie oświetlenia ulicznego w Mieście Orzesze	Montaż lamp hybrydowych LED na terenie Gminy Wry	Usunięcie płyt acekolowych i wykonanie elewacji przychodni wielospecjalistycznej w Mikołowie przy ul. Okrzei 31
	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej nr 1 w Łaziskach Górnych	Słoneczna Gmina-budowa instalacji fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Mikołów	„Słoneczna Gmina Ornontowice”	Montaż efektywnego energetycznie oświetlenia ulicznego w Mieście Orzesze II	Słoneczna Gmina Wry	Wsparcie dziecka w pieczy zastępczej
	Termomodernizacja siedziby Ochotniczej Straży Pożarnej w Łaziskach Górnych	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego w mieście Mikołów etap II – ograniczenie niskiej emisji w Centrum wraz ze Starym Miastem w Gminie Mikołów poprzez podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej	Wymiana oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Ornontowice	Orzeskie Centrum Możliwości - Przystań dla Młodych		
	Termomodernizacja budynków oświatowych w Gminie Łaziska Górne	Poprawa jakości powietrza atmosferycznego w mieście Mikołów etap III – ograniczenie niskiej emisji w Centrum wraz ze Starym Miastem w Gminie Mikołów				

Cele strategiczne	Łaziska Górne	Mikołów	Ornontowice	Orzesze	Wiry	Powiat mikołowski
		poprzez podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej				
	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej nr 5 w Łaziskach Górnych	Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia w Gminie Mikołów				
	Nowoczesne oświetlenie uliczne w Gminie Łaziska Górne	Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia w Gminie Mikołów - etap II				
	Adaptacja budynku na potrzeby mieszkalnictwa socjalnego w Gminie Łaziska Górne	Adaptacja i rozbudowa budynku na cele Centrum Usług Społecznych w Mikołowie				
	Rozwój usług mieszkalnictwa chronionego i socjalnego w Gminie Łaziska Górne	Postaw na rodzinę				
	Rozwój usług opiekuńczych w Gminie Łaziska Górne					
Cel strategiczny 2: OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania	Adaptacja pomieszczeń Szkoły Podstawowej nr 6 z Oddziałami Integracyjnymi na potrzeby edukacji	Przebudowa zdegradowanego obszaru Centrum Gminy Mikołów	Ornontowice wspierają rodzinę	Rozwój Edukacji Przedszkolnej w Orzeszu	Budowa prywatnego przedszkola językowego Oxfordzik w miejscowości	Nowoczesna Szkoła – modernizacja i doposażenie pracowni, laboratoriów i sal dydaktycznych szkół

Cele strategiczne	Łaziska Górne	Mikołów	Ornontowice	Orzesze	Wryy	Powiat mikołowski
	przedszkolnej w Gminie Łaziska Górne				Gostyń, Gmina Wryy.	Powiatu Mikołowskiego
	Nowe miejsca - nowe możliwości - utworzenie nowych miejsc przedszkolnych w Szkole Podstawowej nr 6 z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Pawła II w Łaziskach Górnych wraz z ofertą zajęć zwiększających szanse edukacyjne łaziskich przedszkolaków.	Program wsparcia społeczności lokalnych	Aktywność - Rodzina - Integracja	Zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 lat w Orzeszu.		Efektywne Funkcjonalne Szkoły – Program Rozwoju Szkół Zawodowych i Technicznych powiatu Mikołowskiego
		SZANSA - wsparcie społeczne w Mikołowie		Orzeskie Centrum Możliwości - rewitalizacja obiektu na potrzeby działalności Punktu Aktywności Społeczno- Zawodowej i Przystani dla Młodych		RAZEM SPRAWNIEJ - wsparcie dla rodzin dotkniętych problematyką niepełnosprawności

Cele strategiczne	Łaziska Górne	Mikołów	Ornontowice	Orzesze	Wiry	Powiat mikołowski
Cel strategiczny 3: Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego						KOPALNIA BIZNESU- promocja i wsparcie przedsiębiorczości
						Nadzieja na pracę
Cel strategiczny 4: Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców	Nowoczesny system transportowy w Gminie Łaziska Górne	System transportu niskoemisyjnego na terenie Gminy Mikołów - budowa Centrum Przesiadkowego	Zakup taboru pasażerskiego na potrzeby gminnego transportu publicznego	Budowa centrum przesiadkowego w Mieście Orzesze	Gmina Wiry przyjazna pasażerom	
				Uporządkowanie gospodarki ściekowej w Mieście Orzesze	Budowa kanalizacji sanitarnej ciśnieniowej w Gostyni (ulica Pszczyńska, Miarowa, Rybnicka, Leśna i Akacyjowa) wraz z przebudową sieci wodociągowej na ulicy Miarowej	

Źródło: opracowanie własne

9. Główne źródła finansowania Strategii

Zintegrowana Strategia Rozwoju dla Obszaru Funkcjonalnego Powiatu Mikołowskiego jest dokumentem wskazującym najważniejsze wspólne kierunki rozwoju danego obszaru we wszystkich sferach działania samorządów lokalnych. W związku z tym możliwy jest szeroki zakres wykorzystania różnorodnych źródeł finansowania planowanych do realizacji działań.

Oprócz wykorzystania środków własnych jednostek samorządu terytorialnego ważnym źródłem finansowania będą dostępne fundusze unijne w ramach perspektywy finansowej na lata 2014-2020 (+3) – co w praktyce umożliwia pozyskiwanie funduszy na realizację zadań do roku 2023. Wśród dostępnych środków należy szczególnie wymienić fundusze dostępne w ramach:

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego,
- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko,
- Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój,
- Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Bardzo ważnym elementem będzie także zwrócenie uwagi na możliwość współfinansowania działań w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej.

Oprócz wyżej wymienionych środków unijnych finansowanie działań będzie możliwe w ramach funduszy Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego. W ramach tych środków możliwe będzie współfinansowanie działań między innymi z zakresu:

- Bioróżnorodności i monitoringu środowiska,
- Oszczędzania energii i odnawialnych źródeł energii,
- Rozwoju społecznego i regionalnego oraz społeczeństwa obywatelskiego,
- Dziedzictwa kulturowego.

Kolejnym źródłem finansowania mogą być środki budżetu państwa. Poszczególne organy administracji rządowej dysponują funduszami, które można pozyskiwać na prowadzone działania rozwojowe. Szczególnie należy tutaj wymienić dostępne środki w ramach Funduszu Ochrony Środowiska czy środki udostępniane przez Ministerstwo Sportu i Turystyki RP czy Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

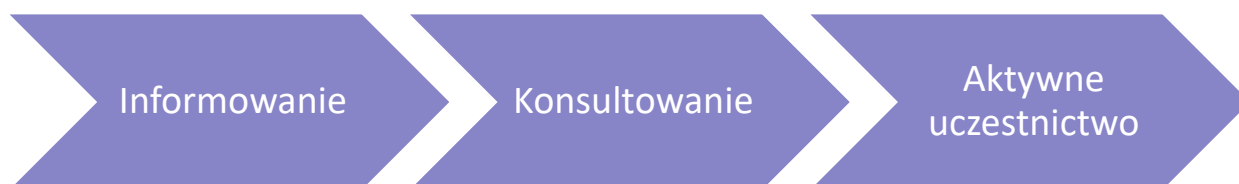

10. Upowszechnienie Strategii

Włączenie udziału społecznego do tworzenia Strategii Rozwoju i zarządzania nią, wynika m.in. z praw obywatelskich do uzyskania informacji o działalności organów władzy publicznej (art. 61) oraz dialogu społecznego, w tym potrzeby dialogu oraz współpracy różnych grup społecznych (art. 20). Dzięki udziałowi społeczności lokalnej możliwe będzie podtrzymanie efektów, a proces rozwoju przestrzeni obszaru funkcjonalnego powiatu może zakończyć się sukcesem.

Partycypację społeczną w Strategii Rozwoju oparto na trójpodziale, który związany jest z kolejnymi poziomami angażowania obywateli w sprawy publiczne:

Rysunek 13. Trójpodział angażowania obywateli w sprawy publiczne

Źródło: opracowanie własne

Informowanie – upowszechnianie informacji na temat strategii planowanych rozwiązań, upowszechnianie dobrych praktyk, upublicznianie aktów prawnych i dokumentów. Do narzędzi informowania należą m.in. Biuletyn Informacji Publicznej, wyłożenie planów zagospodarowania przestrzennego, urzędowe obwieszczenia i komunikaty, ulotki informacyjne, media czy strony internetowe.

Na etapie monitorowania Zintegrowanej strategii rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego informowanie odbywać się będzie poprzez:

- Publikowanie na stronach Biuletynu Informacji Publicznej poszczególnych jednostek wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego;
- Publikowanie na stronie internetowej: <http://jst.mikolowski.pl/>;
- Publikowanie cyklicznych raportów i sprawozdań;
- Zapewnienie udziału mediów w informowaniu o postępach we wdrażaniu Strategii.

Konsultowanie – identyfikacja potrzeb wspólnoty i wykorzystanie wyników badań do rozpoznania aktorów konfliktów, informowanie zwrotne o upublicznieniu dokumentów, identyfikacja potencjalnych konfliktów i ich stron, konsultacje rozwiązań problemowych, system informacji zwrotnych. Do narzędzi konsultacji należą m.in.: konsultacje społeczne dokumentów planistycznych czy decyzji administracyjnych, badania opinii publicznej, wywiady zogniskowane, głosowania, debaty.

Na etapie monitorowania Zintegrowanej strategii rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego konsultowanie odbywać się będzie poprzez:

- Formularz uwag: za pomocą formularza uwag zamieszczonego na stronie internetowej BIP poszczególnych JST oraz stronie <http://jst.mikolowski.pl/>, mieszkańcy będą mieli możliwość zgłaszania uwag do Strategii Rozwoju.

Aktywne uczestnictwo – pełna partycypacja społeczności oparta na współpracy, włączaniu lokalnych liderów zdolnych do animowania aktywności społeczności lokalnej, tworzenie scenariuszy rozwiązań. Do narzędzi aktywnego uczestnictwa należą m.in.: referenda lokalne, wieloletnie planowanie inwestycyjne o charakterze partycypacyjnym, budżety partycypacyjne, programy grantowe i dotacje, wysłuchania publiczne, otwarte drzwi urzędów i innych instytucji, spotkania z grupami mieszkańców.

Na etapie monitorowania Zintegrowanej strategii rozwoju dla obszaru funkcjonalnego powiatu mikolowskiego aktywne uczestnictwo odbywa się poprzez:

- Drzwi otwarte w poszczególnych jednostkach wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego, podczas których mieszkańcy będą mogli zgłaszać swoje uwagi oraz pomysły na aktualizację dokumentu.

Rezultatem zapewnienia mechanizmów partycypacji społecznej będą następujące korzyści:

- Mieszkańcy znają i rozumieją intencje władz lokalnych;
- Następuje lepsze zdiagnozowanie potrzeb lokalnych;
- Usprawnia się komunikacja między mieszkańcami a samorządem;
- Mieszkańcy angażują się w proces tworzenia strategii, są też częścią rozwiązania;
- Zwiększa się zaufanie do władz lokalnych;
- Mieszkańcy są aktywnym podmiotem zmiany;
- Wykorzystuje się realne i potencjalne zasoby lokalne do planowania - szerokie korzystanie z różnorodnych kompetencji, umiejętności ludzi i instytucji.

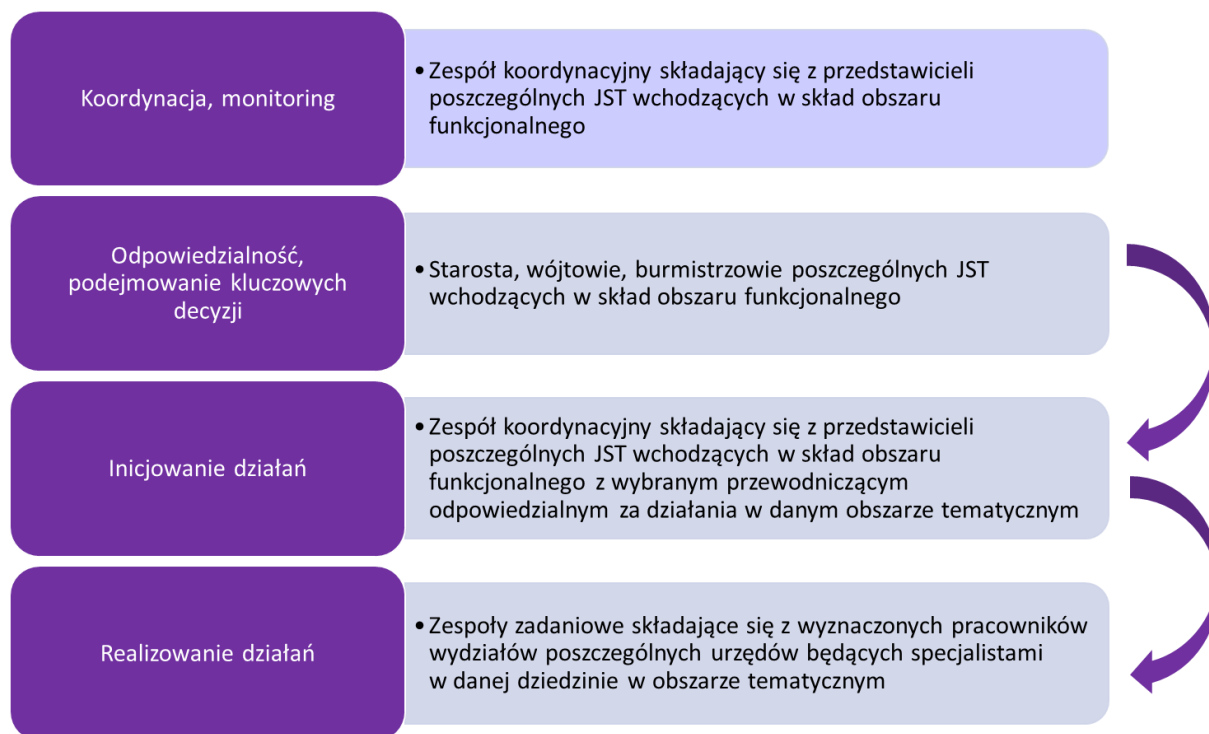
11. System zarządzania Strategią

Wdrożenie Strategii obszaru funkcjonalnego powiatu mikołowskiego będzie wymagało współpracy wielu podmiotów, dlatego też konieczne jest opracowanie spójnego systemu zarządzania i monitorowania Strategii. Dokument ten jest nadrzędny w stosunku do przyjętych strategii poszczególnych gmin, ale jednocześnie jego głównym celem jest nakierowanie działań na wspólne przedsięwzięcia realizacyjne.

W ramach systemu zarządzania przyjmuje się, że struktura organizacyjna w większym stopniu przyjmie formę struktury zadaniowej polegającej na wyodrębnieniu zespołów przypisanych do realizacji poszczególnych obszarów tematycznych w ramach Strategii, a w szczególności wspólnych przedsięwzięć w obrębie danego obszaru tematycznego. Jednocześnie biorąc pod uwagę złożony charakter Strategii niezbędne jest określenie podmiotów odpowiedzialnych za podejmowanie kluczowych decyzji i koordynowanie całego procesu.

Zakłada się, że za każdy z obszarów tematycznych i w tym za realizację poszczególnych wspólnych przedsięwzięć odpowiedzialna będzie jedna jednostka (gmina bądź powiat), której przedstawiciel będzie pełnił rolę przewodniczącego w danym organie wdrażającym Strategię.

Rysunek 14. Struktura zarządzania Strategią rozwoju

Źródło: opracowanie własne

Poniżej znajduje się macierz odpowiedzialności polegająca na przyporządkowaniu poszczególnych zadań do wyznaczonych podmiotów w strukturze zarządzania.

Tabela 53. Macierz odpowiedzialności

Funkcja/Etap	Planowanie i realizacja przedsięwzięć	Monitorowanie i ocena rezultatów Strategii	Upublicznianie rezultatów działań podejmowanych w ramach wdrażania Strategii
<p>Zespół koordynacyjny – przedstawiciele poszczególnych JST</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identyfikowanie i nawiązywanie współpracy z podmiotami społeczno-gospodarczymi w celu realizacji wspólnych przedsięwzięć ▪ Koordynowanie współpracy poszczególnych jednostek na etapie planowania, wdrażania i monitorowania wspólnych przedsięwzięć realizacyjnych ▪ Obsługa organizacyjna spotkań poszczególnych zespołów wyznaczonych w strukturze zarządzania 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie monitoringu realizacji Strategii (gromadzenie i weryfikacja danych, przeprowadzenie badań opinii) ▪ Okresowe przygotowywanie sprawozdań z realizacji Strategii ▪ Organizacja procesu aktualizacji Strategii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udział w spotkaniach, wydarzeniach mających na celu promowanie i informowanie o rezultatach wdrażania Strategii ▪ Przyjmowanie i analizowanie opinii zgłaszanych ze strony społecznej ▪ Realizacja działań informacyjnych związanych z wdrażaniem Strategii ▪ Prowadzenie strony internetowej poświęconej Strategii – jst.mikolowski.pl
<p>Organ decyzyjny – władze poszczególnych gmin i powiatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Określanie warunków do realizacji przedsięwzięć przynoszących efekt synergii i jednocześnie gwarantujący zapewnienie interesów poszczególnych JST ▪ Wyznaczanie głównych kierunków rozwoju i specjalizacji całego powiatu przy uwzględnieniu specyfiki poszczególnych gmin 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nadzorowanie i kontrolowanie realizowanych projektów pod kątem jakości wykonania, zakładanych terminów i optymalizacji kosztów ▪ Nadzorowanie procesu monitorowania i oceny rezultatów Strategii ▪ Akceptowanie sprawozdań z realizacji Strategii ▪ Podejmowanie decyzji o ewentualnej aktualizacji Strategii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udział w spotkaniach, wydarzeniach mających na celu promowanie i informowanie o rezultatach wdrażania Strategii
<p>Organ inicjujący – zespół koordynacyjny pod przewodnictwem przedstawiciela JST</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inicjowanie rozpoczęcia realizacji danego przedsięwzięcia będącego w gestii danej JST 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Systematyczne i terminowe przekazywanie niezbędnych informacji odnośnie do zgromadzonych wskaźników do Starostwa Powiatowego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udział w spotkaniach, wydarzeniach mających na celu promowanie i informowanie o rezultatach wdrażania Strategii

<p>odpowiedzialnej za dany obszar tematyczny/ przedsięwzięcie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Określanie wytycznych do realizacji przedsięwzięć ▪ Ustalanie i akceptowanie sposobu realizacji poszczególnych przedsięwzięć ▪ Określenie warunków brzegowych realizowanego przedsięwzięcia ▪ Określanie zakresu wsparcia finansowego z budżetów lokalnych dla wdrażania Strategii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zbieranie i ocena projektów zgłaszanych przez podmioty lokalne 	
<p>Organ realizujący – zespół zadaniowy wyznaczony z pracowników wydziałów poszczególnych urzędów pod przewodnictwem przedstawiciela JST odpowiedzialnej za dany obszar tematyczny/ przedsięwzięcie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ustalanie szczegółowych harmonogramów realizacji przedsięwzięć i ich aktualizacja ▪ Przygotowanie wniosków o dofinansowanie w przypadku projektów realizowanych przy dofinansowaniu ze środków zewnętrznych ▪ Realizacja projektu, finansowanie i rozliczanie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gromadzenie danych do wskaźników produktu i rezultatu danego przedsięwzięcia ▪ Gromadzenie danych do wskaźników realizacji celów Strategii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie dostępu do informacji stronie społecznej odnośnie do realizowanego przedsięwzięcia ▪ Przygotowywanie niezbędnych informacji odnośnie przedsięwzięcia do umieszczenia na stronie internetowej dot. wdrażania Strategii

Źródło: opracowanie własne

12. Monitoring i ewaluacja Strategii

Proces wdrażania Strategii nie jest możliwy bez cyklicznej obserwacji i pomiaru osiągniętych rezultatów prowadzonych działań. Odpowiednio zaplanowany system monitoringu umożliwi pozyskanie rzetelnych i mierzalnych informacji w celu dokonania oceny wdrażania Strategii.

Planuje się, że monitoring będzie prowadzony przez zespół koordynacyjny składający się z przedstawicieli poszczególnych JST wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego, zasilany przez informacje od wszystkich partnerów samorządowych obszaru funkcjonalnego. Monitoring będzie się odbywał w cyklach rocznych przy wykorzystaniu odpowiednich narzędzi informatycznych umożliwiających agregację, porównywanie danych w czasie oraz prezentację wyników za pomocą wykresów oraz kartogramów.

Miara realizacji opracowanych celów będzie się odbywać poprzez przypisanie do nich wskaźniki. Będą to zarówno wskaźniki produktu jak i rezultatu. Wskaźniki produktu pozwolą określić materialne, konkretne efekty podejmowanych działań. Natomiast wskaźniki rezultaty pozwolą na zobrazowanie zmian wynikających z przeprowadzonych działań w ramach wdrażania Strategii.

System monitoringu będzie podporządkowany w całości realizacji założonych celów strategicznych. W celu prowadzenia sprawnej ewaluacji wskaźniki te będą spełniać poniższe kryteria:

- mierzalność – wskaźniki powinny być możliwe do zmierzenia na odpowiednio wysokim poziomie dokładności;
- rzetelność – pomiar wskaźników powinien być dokonywany w sposób obiektywny, za każdym razem na tych samych zasadach;
- trafność – wskaźniki powinny odzwierciedlać rzeczywisty poziom realizacji celów, a więc być dobrane tak, aby odzwierciedlać rzeczywiste wyniki działań;
- dostępność – wskaźniki powinny być dostępne dla osób dokonujących ewaluacji, ich pozyskanie powinno być proste i nie wymagać nadmiernych nakładów finansowych ani czasowych.

Poniższe tabele przedstawiają projektowane wskaźniki. Zostały one przypisane do celów strategicznych.

Tabela 54. Wskaźniki realizacji celów

Cele strategiczne	Wskaźnik	Rodzaj wskaźnika	Źródło (danych do wskaźnika)
1. Infrastruktura społeczna oraz przestrzeń dostosowana do potrzeb obecnych i przyszłych mieszkańców OF powiatu mikołowskiego	Liczba jednostek wytwarzania energii z Odnawialnych Źródeł Energii	Produktu	Urzędy gmin
	Liczba zaoszczędzonej energii elektrycznej	Rezultatu	Urzędy gmin
	Liczba osób korzystająca ze wspartej infrastruktury	Rezultatu	Urzędy gmin

Cele strategiczne	Wskaźnik	Rodzaj wskaźnika	Źródło (danych do wskaźnika)
	Liczba wybudowanych/ przebudowanych/ wyremontowanych/ objętych innymi robotami budowlanymi obiektów, w których realizowane są usługi społeczne	Produktu	Urzędy gmin
2. OF powiatu mikołowskiego atrakcyjnym miejscem do zamieszkania	Liczba miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców	Rezultatu	Urzędy gmin
	Liczba miejsc w przedszkolach na 1000 mieszkańców	Rezultatu	Urzędy gmin
	Liczba dzieci i młodzieży objętych dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne	Produktu	Urzędy gmin i jednostki powiatu
	Liczba osób korzystająca z istniejącej oferty kulturalnej oraz rekreacyjnej	Rezultatu	Urzędy gmin
	Liczba projektów zrealizowanych w pełni lub częściowo przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe	Produktu	Urzędy gmin i jednostki powiatu
	Liczba wspartych w ramach realizowanych projektów miejsc świadczenia usług społecznych	Produktu	Urzędy gmin i jednostki powiatu
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi	Rezultatu	Urzędy gmin i jednostki powiatu
	Liczba wspartych miejsc świadczenia usług zdrowotnych	Produktu	Urzędy gmin
	Liczba popełnianych przestępstw na 1000 mieszkańców	Rezultatu	Urzędy gmin
3. Rozwój gospodarczy obszaru w oparciu o istniejące walory OF powiatu mikołowskiego	Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych w ramach Strategii	Produktu	Urzędy gmin
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu	Produktu	Urzędy gmin i jednostki powiatu

Cele strategiczne	Wskaźnik	Rodzaj wskaźnika	Źródło (danych do wskaźnika)
	Liczba osób w wieku produkcyjnym pozostająca bez pracy	Rezultatu	Powiatowy Urząd Pracy
	Liczba działających przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców	Rezultatu	Urzędy gmin
	Udzielone noclegi na 1000 ludności	Rezultatu	Urzędy gmin
	Poziom atrakcyjności inwestycyjnej obszaru	Rezultatu	Starostwo Powiatowe/badanie zleczone
4. Infrastruktura techniczna i komunikacyjna dostosowana do potrzeb odbiorców	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	Produktu	Urzędy gmin
	Długość wyremontowanych i wybudowanych dróg oraz ciągów pieszych	Produktu	Urzędy gmin
	Długość wybudowanej i wyremontowanej infrastruktury sieciowej	Produktu	Urzędy gmin
5. Wysoka skuteczność i jakość współpracy JST powiatu mikołowskiego	Coroczna ocena jakości funkcjonowania urzędów	Rezultatu	Urzędy gmin

Źródło: opracowanie własne

13. Spis tabel

Tabela 1. Powiązanie Strategii OF PM ze strategiami lokalnymi.....	12
Tabela 2. Wykaz wskaźników dla grup merytorycznych wykorzystanych w procesie opracowywania metodologii	17
Tabela 3. Wartości wskaźników administracyjnych	19
Tabela 4. Wartości wskaźników dotyczących informatyzacji.....	20
Tabela 5. Wartości wskaźników społecznych.....	21
Tabela 6. Wartości wskaźników demograficznych.....	22
Tabela 7. Wartości wskaźników dotyczących rynku pracy.....	23
Tabela 8. Wartości wskaźników dotyczących środowiska.....	24
Tabela 9. Wartości wskaźników dotyczących dziedzictwa kulturowego	25
Tabela 10. Wartości wskaźników gospodarczych.....	26
Tabela 11. Dostępność komunikacyjna powiatu mikołowskiego – odległość i średni czas dojazdu do Mikołowa z terenu poszczególnych gmin.....	27
Tabela 12. Dostępność komunikacyjna powiatu mikołowskiego – liczba połączeń i czas dojazdu do Mikołowa z terenu poszczególnych gmin.....	27
Tabela 13. Wykorzystanie powierzchni geodezyjnej powiatu [w ha]	30
Tabela 14. Wykorzystanie powierzchni geodezyjnej powiatu na tle województwa i kraju [w % powierzchni ogółem].....	31
Tabela 15. Zalesienie na terenie poszczególnych gmin i powiatu w 2015 roku [w ha]	33
Tabela 16. Zanieczyszczenia gazowe na terenie Polski, województwa śląskiego i powiatu mikołowskiego w latach 2011-2015	34
Tabela 17. Posiadanie Studium i mpzp przez poszczególne gminy powiatu mikołowskiego.....	39
Tabela 18. Liczba mieszkań oraz powierzchnia użytkowa mieszkań w gminach powiatu w 2015 roku	39
Tabela 19. Przyrost naturalny na 1000 osób w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i Polsce w latach 2013-2015	48
Tabela 20. Stopa bezrobocia w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i kraju w 2015 roku [w %].....	49
Tabela 21. Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych w latach 2011-2015 w powiecie mikołowskim, województwie śląskim i kraju	54
Tabela 22. Liczba zatrudnionych w poszczególnych gminach w latach 2011-2015	67
Tabela 23. Liczba przedsiębiorstw ze względu na liczbę zatrudnianych osób w 2015 roku	70
Tabela 24. Liczba przedsiębiorstw według sektorów PKD 2007 w powiecie i w gminach w 2015 roku	72
Tabela 25. Liczba wyrejstrowanych z rejestru REGON przedsiębiorstw według sektorów własnościowych w powiecie i w gminach w 2015 roku	73
Tabela 26. Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych w powiecie i gminach według PSR 2010	74
Tabela 27. Liczba gospodarstw domowych z dochodami z różnych źródeł w powiecie i gminach według PSR 2010.....	75
Tabela 28. Użytkowanie gruntów w gminie i powiecie według PSR 2010 - ich liczba i powierzchnia ..	76
Tabela 29. Gospodarstwa rolne z hodowlą zwierząt gospodarskich według rodzaju i pogłowie zwierząt gospodarskich.....	76
Tabela 30. Gospodarstwa rolne z uprawą według rodzaju i powierzchni zasiewów	77
Tabela 31. Długość dróg publicznych w powiecie- dane na lata 2013-2015 [w km].....	80
Tabela 32. Dzikie wysypiska śmieci na terenie powiatu mikołowskiego w latach 2011-2015.....	87

Tabela 33. Liczba aptek przypadających na 10 000 mieszkańców w skali powiatu, województwa i kraju w latach 2011-2015	94
Tabela 34. Liczba klubów sportowych i członków klubów w poszczególnych gminach powiatu w 2014 roku	95
Tabela 35. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej w powiecie mikołowskim w 2015 roku	95
Tabela 36. Struktura dochodów budżetu powiatu i gmin według działów [w odsetkach]	97
Tabela 37. Struktura wydatków budżetu powiatu według działów [w odsetkach]	98
Tabela 38. Wartość całkowita oraz dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej realizowanych umów o dofinansowanie na terenie powiatu mikołowskiego [w mln zł].....	98
Tabela 39 . Prognoza finansowa dla Obszaru Funkcjonalnego na rok 2017 [tyś/mln]	101
Tabela 40. Tabela macierzowa dotycząca planów/programów strategicznych obecnie obowiązujących na terenie gmin [stan na 30.01.2017 r.].....	104
Tabela 41. Ćwiartki w analizie SWOT i TOWS.....	113
Tabela 42. Czynniki analizy SWOT/TOWS.....	114
Tabela 43. Liczba i siła powiązań czynników analizy SWOT	115
Tabela 44. Liczba i siła powiązań czynników analizy TOWS	116
Tabela 45. Cele strategiczne i operacyjne w kontekście polityk rozwojowych.....	121
Tabela 46. Powiązanie celu strategicznego 1 z celami operacyjnymi i kierunkami działań	123
Tabela 47. Powiązanie celu strategicznego 2 z celami operacyjnymi i kierunkami działań	124
Tabela 48. Powiązanie celu strategicznego 3 z celami operacyjnymi i kierunkami działań	125
Tabela 49. Powiązanie celu strategicznego 4 z celami operacyjnymi i kierunkami działań	126
Tabela 50. Powiązanie celu strategicznego 5 z celami operacyjnymi i kierunkami działań	127
Tabela 51. Kluczowe wspólne przedsięwzięcia realizacyjne	128
Tabela 52. Przedsięwzięcia realizowane w ramach ZIT	130
Tabela 53. Macierz odpowiedzialności.....	138
Tabela 54. Wskaźniki realizacji celów.....	140

14. Spis rysunków

Rysunek 1. Schemat realizacji poszczególnych etapów Strategii	6
Rysunek 2. Łączny wskaźnik - sfera administracyjna.....	20
Rysunek 3. Łączny wskaźnik – sfera informatyczna	21
Rysunek 4. Łączny wskaźnik – sfera społeczna.....	22
Rysunek 5. Łączny wskaźnik – sfera demograficzna.....	23
Rysunek 6. Łączny wskaźnik – sfera rynku pracy.....	24
Rysunek 7. Łączny wskaźnik – sfera środowiska	25
Rysunek 8. Łączny wskaźnik– sfera tożsamości i dziedzictwa kulturowego	26
Rysunek 9. Łączny wskaźnik – sfera turystyki.....	27
Rysunek 10. Granice powiatu mikołowskiego.....	29
Rysunek 11. Sieć transportowa	80
Rysunek 12. Struktura rezultatów w planie operacyjnym	118
Rysunek 13. Trójpodział angażowania obywateli w sprawy publiczne	135
Rysunek 14. Struktura zarządzania Strategią rozwoju	137